

start **Putovanja**

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Banovići nisu samo Rudnik mrkog uglja, ima tu i mnogo, mnogo više

Čiro vozi i u budućnost

Via Dinarica, Prenj

**Ekskurzije
treba iskoristiti**

Šeher-ćehajina ćuprija

HARIS KOMIĆ, DIREKTOR RaUSK I KOORDINATOR PROJEKTA HERA U BiH

Zašto ne uvezati BiH, Grčku, Italiju...

Naravno, nerealno je očekivati da će postojati turistička ruta koja će ići kroz sve tačke u svih osam zemalja u projektu HERA, ali se sve te tačke hoće naći u različitim rutama

Šta je to HERA ili održivo upravljanje turizmom jadranske baštine?

- To je projekat koji se finansira sredstvima EU, a riječ je o prekograničnoj saradnji 19 partnera iz osam zemalja jadranske regije - Italije, Slovenije, Hrvatske, BiH, Crne Gore, Srbije, Albanije i Grčke. Naša dodirna tačka su bogato i raznoliko kulturno-istorijsko naslijeđe, a cilj nam je da formiramo zajedničku platformu za promociju turizma zasnovanog na kulturno-istorijskom naslijeđu, odnosno na objektima koji su uključeni u projekat. Projekat se finansira iz IPA fondova EU za prekograničnu saradnju, odnosno iz CPC *Adriatik fonda*. HERA je naziv koji smo mi dali. Sve zemlje ulaze sa veoma zanimljivim objektima, a iz BiH učestvuju Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona sa starim gradom *Sokolac* i grad Mostar sa lokalitetom *Bune*.

ŠJAJ I RUINE

Šta tačno podrazumijeva projekat, koje aktivnosti?

- Ideja je da kroz obnovu kulturno-istorijskog naslijeđa regije stvorimo nešto što turističke provajdere može potaknuti da u svoju ponudu uključe i te spomenike i naše lokalitete. Dakle, riječ je o ekonomskom razvoju kroz sektor turizma, koji se temelji na kulturno-istorijskom naslijeđu. Projekat je vrijedan 18,5 miliona KM, koji se dijele među partnerima. Rok za završetak radova je 29 mjeseci, počeo je sredinom decembra i mi očekujemo da ćemo do početka naredne godine završiti fizički vidljive aktivnosti, pa stari grad *Sokolac* mora biti završen do početka turističke sezone 2015.

Šta radi RaUSK?

- Primarna zadaća je bila da svako u svojoj regiji identifikira i predloži spomenike kulturnog naslijeđa koji će biti obnovljeni i uključeni u zajedničku turističku ponudu. Mi smo identifikirali stari grad *Sokolac*, jedan od najstarijih spomenika u BiH koji datira iz 11. vijeka i pominje se u povelji kralja *Sigismunda*. Ovo je jedan od najvrednijih spomenika kulturnog naslijeđa, koji se uz to nalazi na izvrsnoj poziciji u blizini Bihaća. Kao takav, *Sokolac* je bio idealan objekat na kojem možemo intervenirati, izvršiti sanaciju, rekonstrukciju i omogućiti nesmetan dolazak i kretanje turista u skladu s evropskim i svjetskim standar-

dima. Svako od nas će raditi na različitim stepenima unapređenja odabranih lokaliteta, jer mi, recimo, radimo na ruini, dok Italijani rade na palati *Farnese* u Abruzzu koja je i sada sjajna, ali će na kraju ovog projekta biti još bolja. Glavni cilj nam je da stvorimo prostor koji će imati karakteristike održive turističke destinacije. Vjerujemo da ćemo, kada to završimo i obezbijedimo nesmetan dolazak, potaknuti lokalne inicijative, razvijanje malih primarnih djelatnosti koje će upotpuniti turističku ponudu u tom kraju. Također, vjerujemo da će ovaj projekt donijeti dobro ne samo mještanima iz te mjesne zajednice i svim Bišćanima nego će doprinijeti razvoju Nacionalnog parka *Una* i svih turističkih djelatnika u Unsko-sanskom kantonu.

Kako je uopšte došlo do toga da se uvezujete sa Dubrovnikom, Italijom, Grčkom...

- Jedna od osnovnih vrijednosti svakog posla, pa i ovoga, jesu ljudi. Radeći više od 15 godina u oblasti regionalnog razvoja, stekli smo brojne prijatelje u regiji sa kojima razmjenjujemo informacije i tražimo nove prilike za projekte. Takva suradnja je rezultirala i ovim velikim projektom, u koji su uključeni naši stari partneri, ali i neki novi, a 19 partnera je poseban izazov i daje dodatnu vrijednost ovom projektu.

Zanimljivo je to da je Talijanima u interesu da se uvezuju sa, recimo, Bihaćem?

- Hajdemo ovako: Italija, Hrvatska i Grčka imaju neuporedivo razvijeniji turizam od našeg, pa i Zadarska županija, ali svi su u svojim strategijama definirali da moraju razvijati kontinentalni turizam, raspoređivati i štititi resurse. Oni na ovaj način, uspostavom mreže lokaliteta, jačaju i svoju ponudu jer su trendovi u turizmu zasnovanom na kulturno-istorijskom naslijeđu da se ide na više lokaliteta kako bi ponuda bila raznovrsnija. Ja vjerujem da će s ovim sve turističke lokacije koje su uključene u HERA-u postati atraktivnije nego sada.

Da li se neki turoperator već spremaju da u svoju ponudu uključe objekte na kojima sada radite?

- HERA je krenula sredinom decembra prošle godine, dakle prije nešto više od dva mjeseca, tako da su nam za sada u fokusu primarni radovi na objektu. Nakon toga ćemo provoditi aktivnosti koje imaju za cilj da stari grad *Sokolac* bude zastupljen u turističkoj ponudi kod svih relevantnih turističkih provajdera.

NIJE SVE U PARAMA EU

Da li je moguć nastavak ili širenje projekta?

- Mi u BiH malo koristimo ova sredstva, a sada smo postali ravnopravan partner Italiji, Hr-

vatskoj, Sloveniji i zajednički trošimo novac fondova EU. Ova mreža razvojnih agencija je sama po sebi veliki potencijal i za razmjenu iskustava i za nove projekte i povlačenje novca, a ovakve afirmativne priče i u Hrvatskoj i u Italiji i u Grčkoj, gdje ljudi imaju problema, posebno dolaze do izražaja. Izvrstan primjer je suradnja između institucija iz Zadarske županije i naših institucija i organizacija, putem koje su investirana značajna sredstva u razvoj NP Una.

Znači li to da je značaj prekogranične saradnje nezamjenjiv kada je u pitanju povlačenje novca iz evropskih fondova?

- Ta suradnja najčešće bude motivirana novcem EU i pozivom za projekte, ali prekogranična suradnja ima širi smisao. Naime, EU želi da nas nauči da radimo zajedno, da shvatimo da smo jedna cjelina, ali da smo toga svjesni ne samo kada EU daje novac nego i bez toga. Uostalom, i život nas tjera na to. Mi smo i prije ovog, bez podrške EU, realizovali više projekata i sada pripremamo više projekata, radili smo sa Zadarskom, Ličko-senjskom i Karlovačkom županijom u Hrvatskoj, a pripremamo još neke projekte koji apsolutno nisu usmjereni ka fondovima EU nego ćemo ih financirati vlastitim novcem da bismo poboljšali ele-

ciju domaće zakone o zaštiti kulturnog naslijeđa.

Ima li već reakcija Biščana na ovaj projekat?

- Imamo pozitivne reakcije, jer smo donijeli svjež novac, spojili mnogo različitih strana, izuzeli sve ovo iz politike i svi smo opredijeljeni da radimo zajedno. Istorijari su već ponudili pomoć i građu neophodnu za konačnu realizaciju ovog projekta. Dobili smo energiju koja se već vidi.

Jeste li se u pripremi konsultovali sa turističkim radnicima jer sve ove regije zvuči nespojivo, teško je zamisliti da bi se turisti mogli opredijeliti za turu u kojoj bi obišli sve lokalitete iz ovog projekta?

- Bihać je blizu Zadra, Plitvičkih jezera, Zagreba... Sve je to u rasponu od oko sat i po putovanja. Na Plitvička jezera dolazi više od milion ljudi godišnje i pretpostavljamo da će barem neko do njih doći i kod nas, pa onda ima logike i smisla da radimo zajedno. Naravno, nerealno je očekivati da ćemo imati turističku rutu koja će ići kroz sve tačke iz projekta HERA, ali se sve te tačke hoće naći u različitim rutama. Dakle, nismo se konsultirali sa turističkim provajderima oko izbora ovih lokacija, ali jedan od naših ciljeva je da naše kulturno-istorijsko naslijeđe, koje nije u

SVE TAČKE

Projekat HERA podrazumijeva rekonstrukciju starih zidina, zadarskih vrata i prolaza koji je izgradio rimski car Augustus u Zadru; obnovu Kliške tvrđave iz V vijeka u Splitsko-dalmatinskoj županiji; obnovu spomenika Velika Mrdakovića, liburnsko-rimskog naselja sa nekropolom iz četvrtog vijeka prije Krista; uređenje objekata u Dubrovačko-neretvanskoj županiji; obnovu Povijesno-pomorskog muzeja Istre; rekonstrukciju frankopanskog

zamka na Krku; rekonstrukciju Kulturnog centra na Buni u Mostaru; rekonstrukciju Starog grada Sokolac iz 11. vijeka; obnovu biblioteka Marubi na Skadru u Albaniji koja predstavlja jednu od najvažnijih nacionalnih i istorijskih institucija te zemlje; objekat u Postojni; rekonstrukciju Kulturnog centra Božidar Jakac u Piranu; obnovu renesansne zgrada Palazzo Farnese u Abruzziju u Italiji; obnovu Besac utvrde u Vrpazaru i uređenje istorijskog sela na jonskim otocima u Grčkoj.

mente življenja u područjima gdje živimo i radimo. Sada radimo u sektoru rijeke Une jer ona je zajednički resurs, dijeli BiH i Hrvatsku kao granica i spaja ljude. U pripremi je i niz malih projekata koje možemo financirati vlastitim sredstvima. Dakle, suradnja nema alternativu, ali nije i ne mora biti motivisana novcem EU nego unapređenjem života.

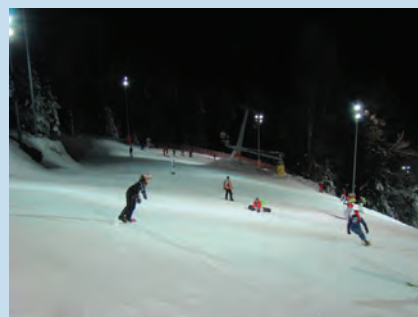
Imate li neke posebne uslove za trošenje novca?

- Za nabavke moramo poštovati Praktične smjernice EU za javne nabavke, a za samu rekonstruk-

funkciju razvoja turizma, oplemenimo i obnovimo i da ono donosi novu vrijednost. Jer, mi u BiH, kao društvo, nemamo puno opcija, nego imamo resurse koje imamo, ali njima jako loše upravljamo, iako možemo realizovati projekte koji će obezbijediti dobro cijeloj zajednici. Ovo je jedan od projekata gdje ćemo, uz male resurse i mali angažman, osigurati veliku novu vrijednost i, na koncu, za što bismo mi gledali kako drugi uređuju kulturno-istorijske spomenike, a ne bismo to uradili kod sebe? ●

ODLUKA ZOI'84 KARTE VAŽE I ZA NOĆ

Imajući u vidu činjenicu da brojni skijaši koji su kupili sezonske ski-karte uslijed nedostatka snijega nisu mogli skijati od otvaranja sezone 15. decembra pa do kraja januara, Uprava ZOI'84 odlučila je

da će njihove karte važiti i za noćno skijanje.

- Vlasnici sezonskih ski-karata trebaju reprogramirati sezonske ski-karte prije njihove upotrebe za noćno skijanje. To je moguće uraditi na blagajni ski-centra Babin Do - Bjelašnica, a noćno skijanje će biti moguće, ovisno od vremenskih uvjeta, svake sedmice od utorka do subote od 18.30 do 21.00 sat - saopćeno je iz Službe za odnose sa javnošću ZOI'84.

ARANŽMANI OD 1.999 DO 4.500 EURA BRAZIL, BRAZIL

U BiH vlada veliko interesovanje za putovanja na Svjetsko prvenstvo u fudbalu, koje će od 12. juna do 13. jula biti održano u Brazilu, potvrđeno je Feni u bh. turističkim agencijama.

U agencijama za sada nude, a kažu i prodaju, aranžmane koji podrazumijevaju gledanje jedne, dvije ili tri utakmice, a cijene se kreću od 1.999 do 4.500 eura.

ZANIMLJIV VIKEND U SARAJEVU PREDSTAVILA SE ISTRA

Kraj januara u Sarajevu obilježili su i Dani Istre, na kojima je predstavljeno najbolje što ta hrvatska regija može ponuditi u gastronomskom i enološkom smislu.

U tri dana manifestacije posjetiocima i poslovnim partnerima predstavili su se proizvođači istarskih vina, a masterchefovi uglednih istarskih ugostiteljskih objekata podučavali su bh. kuhare i posjetioce spravljanju istarskih specijaliteta.

- Cilj je da ovo bude prvi u nizu velikih koraka da se naši obrtnici povežu, te da njihova suradnja bude što bolja i veća - istaknuo je predsjednik Obrtničke komore FBiH Mensur Bektić.

ENTITETSKE STATISTIKE ČETVRT MILIONA GOSTIJU

RS je u decembru prošle godine posjetilo 21.435 turista, što je 12,9 odsto više nego u novembru 2013, ali su oni ostvarili 49.353 noćenja, što je jedan odsto manje nego mjesec prije.

Tokom cijele prošle godine u RS-u je registrovano 256.277 onih koji su tu prespavali 670.231 noć.

Kao i prethodnih godina, najviše turista i u 2013. je bilo iz Srbije (40.645), zatim Hrvatske, a najmanje iz Saudijske Arabije, svega dvoje registriranih.

RUSKI TUOPERATERI U HERCEGOVINI ODUŠEVLJENI TREBINJEM

Turoperateri iz Rusije, koji su krajem januara posjetili Trebinje zbog povećanog interesovanja turista iz Rusije za BiH, a posebno za taj grad, smatraju da hercegovački dragulj ima ogroman turistički potencijal i izuzetno bogatu i sadržajnu ponudu.

Organizator i domaćin posjete je bila Turistička organizacija Grada Trebinja, a grupa ruskih turoperatera Trebinje je posjetila posredstvom turističke agencije KUK Travel iz Sarajeva.

Gostima iz Rusije predstavljeni su turistički kompleks *Hercegovačka*

Gračanica, manastir *Tvrdoš* sa svojom vinarijom gdje su turoperateri degustirali hercegovačka vina, Dučićev park sa gradskim Hramom Sv. Preobraženja, stari grad *Kastel* sa Osman-pašinom džamijom, Muzej *Hercegovine*, spomenici *Jovanu Dučiću*, *Njegošu* i spomenici iz I i II svjetskog rata, Katolička katedrala rođenja Blažene Djevice Marije, gradska pijaca...

Zadovoljstvo viđenim potvrdila je i predstavica turističke agencije *7 tour company Elena Dobrovol'skaya*, čija je agencija već jednodnevni boravak i noćenje u Trebinju uvrstila

u svoj sedmodnevni aranžman za BiH.

ZAJEDNIČKI POSAO BIH I CRNE GORE ŠTA NUDE JUŽNI DINARIDI

To što je ekoturizam, uz zdravstveni turizam, jedan od najbrže rastućih segmenata turizma, bio je jedan od glavnih razloga za realizaciju projekta prekogranične saradnje BiH i Crne Gore

Ekološki i kulturni turizam u južnim Dinaridima.

Vrijednost projekta, koji je počeo u februaru 2013. godine i završio krajem januara 2014, bila je 165.632,03 eura, što je finansirala EU, iz sredstava IPA programa prekogranične saradnje između BiH i Crne Gore.

Aktivnosti projekta vođene su na nekoliko lokacija pod zajedničkim nazivom *južni Dinaridi* – u Nacionalnom parku *Sutjeska* i Parku prirode *Hutovo blato* u BiH, te Nacionalnom parku *Durmitor*, regiji rijeke *Pive* i *Tivatskim solilima* u Crnoj Gori. Ekonomski fakultet i Centar za zaštitu i proučavanje ptica iz Podgorice, koji su vodili ovaj projekat, izradili su studiju turističkog potencijala u južnim Dinaridima, razvili strategiju ekološkog i kulturnog turizma i akcioni plan, a glavni cilj je bio, po riječima prof. dr. *Jasmine Osmanković*, postići ekonomsku, socijalnu i ekološku održivost ovog područja.

EKOLOZI SE OZBILJNO ZABRINULI GORNJI HORIZONTI ĆE UGROZITI I RIBU

Mediterranski odjel vodeće svjetske organizacije za zaštitu okoliša WWF, kao i organizacije za zaštitu okoliša iz BiH i Evrope ponovo upozoravaju na zastrašujuće posljedice projekta *Gornji horizonti*, ističući da on ugrožava endemske vrste riba u rijekama *Buni*, *Bunici* i *Bregavi*, javlja *Anadolija*.

U rijeci *Neretvi* i njenim pritokama, podsjećaju borci za zaštitu okoliša, živi 75 vrsta riba, od kojih je 30 autohtonih. Najviše je ugroženo 12 endemskih vrsta riba.

Stručnjaci upozoravaju da njima izgrađeni hidroenergetski objekti u slivu *Neretve* nanose veliku štetu. Prije svega, brane sprječavaju neophodne migracije riba te, također, uzrokuju potpunu promjenu staništa.

Naglim i velikim promjenama temperatura i razina voda, dodatno se ugrožava opstanak endemskih vrsta riba. Pored već postojećih problema, situacija bi se mogla dodatno i dramatično pogoršati novim hidrotehničkim zahvatima, prije svega izgradnjom projekta *Gornji horizonti*, što bi, po nekim procjenama, dugoročno moglo voditi pretvaranju *Hercegovine* u pustinju.

TUZLANSKI KANTON SVE PRIVLAČNIJI JEZERA SU JEZERA

na sve prethodne godine - izjavio je *Feni* direktor te zajednice *Nedret Fazlić*.

On kaže da povećanom broju posjeta doprinosi Općina *Tuzla*, koja ima organizirano *Ljeto u Tuzli* sa raznim sadržajima, a posebno se ističu *Panonska jezera*, jedina slana sa pješčanim plažama u Evropi.

- Tu su i općine *Gradačac*, *Srebrenik*, *Lukavac* i *Gračanica*. Rad *Međunarodnog aerodroma Tuzla* je bitno uticao na ovu rekordnu turističku posjetu, jer sve destinacije koje imamo su postale bliže Evropi, što obogaćuje turističku ponudu i bitno utiče da se turisti duže zadržavaju - kaže *Fazlić*.

Tuzlanski kanton je 2013. godine posjetilo 32.450 domaćih i stranih gostiju, koji su ostvarili 88.608 noćenja, podaci su Turističke zajednice *Tuzlanskog kantona*.

- Prošla godina je rekordna i najposjećenija u odnosu

BIH I HRVATSKA POSAVINA DOBILA TURISTIČKO UDRUŽENJE

U okviru projekta *Otkrij Posavinu - Razvoj zajedničke turističke ponude regije Posavina*, krajem januara je u *Kozarskoj Dubici* održana *Osnivačka skupština Turističkog udruženja Posavina*.

Projekt *Otkrij Posavinu* finansira EU iz IPA fondova

u okviru Programa prekogranične suradnje Hrvatske i BiH, a provode ga Centar za okolišno održivi razvoj (COOR) iz Sarajeva i Centar za razvoj unutarnje plovidbe (CRUP) iz Zagreba.

Sjedište je udruženja, koje već ima dvadesetak članova, u *Kozarskoj Dubici*, a glavni cilj projekta je podržati revitalizaciju prekograničnog gospodarstva poticanjem razvoja prepoznatljive zajedničke turističke ponude i promocije regionalnog identiteta i turističke ponude *Posavine*.

PRENJ, BH. PLANINARIMA NAJOSOBITIJE ODREDIŠTE

Hercegovački Himalaji

Sa svojih deset vrhova iznad 2.000 metara, Prenj je dio Via Dinarice koji se jednostavno ne smije propustiti ako se želi shvatiti sama suština planine

Da je Prenj najljepša, najatraktivnija, ali i najsurovija planina u Bosni i Hercegovini potvrdit će mnogi planinari, ali ko ne posjeti ovu planinu i ne osvoji bar jedan od njenih 10 vrhova viših od 2.000 metara, neće znati kakvi se divni prizori ukazuju sa ove planine.

Smješten u srcu dinarskih planina sjevernog dijela Hercegovine, Prenj se proteže sa sjeverozapada od rijeke Neretve i mjesta Glavatičevo kod Konjica, do Bijelog Polja kod Mostara. Sa jugoistočne strane omeđen je planinskim masivima Veleža, Crvnja i Visočice.

Zbog brojnih opasnosti koje vrebaju na ovoj planini, planinari je zovu još i *bosanskohercegovačkim Himalajima*. Mnogi kažu da je to jedina divlja planina na ovima prostorima, koja je već uzimala danak u životima svojih zaljubljenika koji su čudi zime osjetili na najgori mogući način.

Stoga se penjanje na ovog gorskog diva ne preporučuje bez prisustva vodiča ili nekoga iskusnog planinara koji dobro poznaje čudi ove planine u svim vremenskim uslovima.

Osim velikog problema sa pitkom vodom, koju je vrlo teško naći u vrletima hercegovačkog kamena, treba imati u vidu i to da je Prenj, kao i mnoge druge bh. planine, zaga-

đen minama. Znači, držite se markiranih staza i izbjegavajte područja koja su obilježena znakovima upozorenja od mina. Ipak, ovo upozorenje nipošto ne smije biti prepreka svim zaljubljenicima u prirodu. Od 10 vrhova na Prenju najviši je Zelena glava, koja se izdiže na 2.155 metara iznad mora. Na nekoliko lokacija ispod vrhova nalaze se jame u kojima se nalazi vječni led.

Za planinare BiH Prenj je definitivno najosobitija planina, sa bogatom planinarskom historijom, koja nudi najraznovrsnije izazove za same planinare.

Na vrhove Prenja se može doći iz više pravaca od kojih bismo izdvojili onaj iz pravca Konjičke Bijele sa nekih 600 m/nv, u pravcu Jezerca koje se nalazi na 1.655 m/nv, do kojeg treba približno četiri sata hoda.

Na Jezercu se nalazi dom u kojem

U zavisnosti od kondicije, od Jezerca do vrha je potrebno približno dva sata. Postoje dva malo za-

vima, sa svim odmaranjima, potrebno otprilike 12 sati. Uspón se može okarakterisati kao *srednje težine*, visinska razlika je 1.600 metara, a dužina ture 17 kilometara.

Na vrhove *hercegovačkih Himalaja* može se doći iz pravca Mostara, preko Rujšta, gdje se može doći terenskim vozilom. Staza dalje vodi do Bijelih voda i doma *Adnana Krilića*, u kojem se može prenoćiti. Potom se nastavlja u pravcu Jezerca, do kojeg treba oko dva sata, a sa Jezerca sve staze vode ka vrhovima. Na vama je da se odlučite koji ćete osvojiti.

Treba spomenuti i pravac Idbar - Vrutak - Zelena glava. Na Vrutku se nalaze planinska kuća i sklonište za slučaj vremenskih nepogoda. Osim pomenutih, postoji i put preko sela Borci i Crnog polja do Lasnog dola, pod sami vrh Osobac na 2.024 m/nv.

VRHOVI PRENJA VIŠI OD 2.000 METARA

- Zelena glava (2.103)
- Lupoglav (2.102)
- Otiš (2.099)
- Vjetrena brda (2.088)
- Botini (2.050)
- Herac (2.046)
- Osobac (2.030)
- Ovca (2.029)
- Vidina kapa (2.032)
- Velika kapa (2.007)
- Cvitina (Cetina, 2.000)

se može odmoriti, a po potrebi i prespavati ukoliko ste se odlučili za dvodnevnu turu. Na obližnjem malom bunaru moguće je obnoviti zalihe vode.

htjevnija dijela, prvi od Jezerca prema Zelenoj glavi i drugi koji je na zadnjem usponu na Zelenu glavu, gdje su postavljene sajle, ali to za one koji su fizički malo spremniji ne predstavlja veći problem.

Za ovu turu vam je u dobrim uslo-

Staze Via Dinarice prolaze ovim veličanstvenim kraljevskim predjelima. Oni koji odluče da se uključe u ovaj projekat i da ih prate, neće zažaliti ni jednog trenutka vremena, truda i znoja koje potroše za uživanje u ovim darovima majke prirode. ●

BANOVIĆI NISU SAMO RUDNIK MRKOG UGLJA, IMA TU I MNOGO, MNOGO VIŠE

Čiro vozi i u budućnost

Čak i ne čekajući voz na uskotračnoj pruzi Banovići - Mačkovac - Zlaća sa Muzejom rudarstva i željeznice, Zlaća, Mačkovac, Zobik, Konjuh, Ramičko i jezero Breštica, rijeke Zlače, Oskova, Litva dovoljni su da turisti imaju zbog čega doći

Smješteni na sjeverozapadnim obroncima planine Konjuh, na magistralnom putu koji povezuje dva velika industrijska centra Tuzlu i Zenicu, Banovići su od davnina percipirani kao isključivo rudarski kraj.

VELJAČA U FEBRUARU

Ipak, osim eksploatacije uglja, na području ove opštine nalaze se perspektivni prirodni potencijali čiju okosnicu čine padine planine Konjuh, atraktivne turističke destinacije bogate netaknutom prirodom, čistim zrakom, prelijepim vodenim kaskadama, prirodnim i vještačkim jezerima i bogatstvom flore i faune.

Resursi kojima raspolažu Banovići su neiskorišteni i predstavljaju dobru osnovu za razvoj različitih oblika turizma.

Sportsko-rekreativni centri Zlaća i Mačkovac, izletišta Zlaća, Zobik, Mačkovac, lovni reviri Konjuha, planinski dom Varda, jezera Ramičko i Breštica, rijeke Velika i Mala Zlaća, Oskova, Litva, turistički voz Čiro, nekropole stećaka Božićka Banovića po kojim su Banovići dobili ime, te planinske staze i šetnice,

samo su dio turističke ponude značajne za Banoviće, Tuzlanski kanton i BiH, koja može zadovoljiti i najzahtjevnije turiste i posjetioce.

Konjuh je jedna od najljepših i najpitomijih planina u BiH, a 2009. je, odlukom Vlade Tuzlanskog kantona, njegov dio površine 8.000 hektara proglašen zaštićenim pejzažom i urađena je regulativa za upravljanje i zaštitu tog područja. Konjuh nije zagađen minama iz prethodnog rata, pa je i zato povoljan za sve vrste turizma.

Svake godine se na ovoj planini održavaju različite manifestacije poput Pozdrava proljeću, šetnji do izletišta Zobik 2. januara i nekih drugih, koje organizuje planinarsko društvo iz Banovića. Turistička destinacija Konjuh, koja obuhvata više opština u BiH, od velikog je značaja za identitet i

daljni razvoj turizma na ovom dijelu zemlje.

Po svim mjerilima, turistička destinacija Konjuh najbogatija je i ima najveći potencijal da se programima za ljetno i zimsko razvije u vodeću planinsku turističku destinaciju sjeveroistočne Bosne. Na prostoru Konjuha ugnijezdilo se i najljepše izletišta Zobik, sa planinskim domom Varda koji ima 20 kreveta, lijepo uređene šadrwane, kamine, stolove i klupe, te uređene terene za mali nogomet, košarku i odbojku, kao i parking prostor. Pješačke staze su omiljene za planinarenje i put su do srca Konjuha. Zobik je udaljen od Banovića 17 ki-

lometara - kaže Almir Đerzić, iz Javnog preduzeća Turizam Banovići.

Planinarskim domom u Zobiku upravlja i gazduje PD Varda, a svake godine se organizuju tri planinarske akcije - tradicionalni izlet na Zelembu svakog 2. januara, masovni izlet za građane u Zobik pod nazivom Pozdrav proljeću, te septembarski Planinarski put Konjuhom u sklopu obilježavanja Dana opštine. Proljetni izlet planinara i drugih ljubitelja prirode postao je izlet Tuzlanskog kantona koji nekada okupi i do 3.000 učesnika.

Posljednjih 15 godina redovan je i izlet pod nazivom Veljača u februaru.

PARNJAČE SVJETSKI RARITET

U prelijepoj borovoj šumi, neposredno uz rijeku Oskovu, sedam kilometara od grada, nalazi se izletišta Mačkovac. Ono je Banovićanima, ali i njihovim gostima tokom cijele godine, a posebno u ljetnjem periodu, glavna destinacija za odmor, relaksaciju, sportske aktivnosti, roštiljanje.

Izletišta se nalazi na putnom pravcu prema hotelu

Mačkovac

STEĆAK BOŽIČKA BANOVIĆA

Stećak Božićka Banovića potiče iz srednjeg vijeka, prije dolaska Turaka na ovo područje.

Nastao je na štokavskome terenu u 14. stoljeću, a geografski je smješten u Banovići Selu, mjesnoj zajednici općine Banovići.

Ukrašen je i ima natpis, ukrasni motivi su tordirana vrpca na rubovima i dvostruka spirala sa rozetom na istočnoj čeonj strani.

Na bočnoj strani je natpis u pet redova koji je proglašen nacionalnim spomenikom BiH i na bosanskom jeziku glasi: *Ovdje leži Božićko Banović, na svojoj plemenitoj zemlji i na Dramešini, a postaviše (stećak) Hlapac i ja Bogdan i ja Rajko s braćom.* (M. Vego, 1970, 61)

Natpis Božićka Banovića pisan je ustavnom bosančicom, autohtonim bosanskim pismom.

Zlaća, u naselju Mačkovac. Opremljeno je sa 15 stolova sa klupama, pet kamina za roštilj i tri česme, a na Oskovi, prepunoj ribe, posebno potočne pastrmke i mladice, tu je i brana koja ljeti služi za kupanje i ribolov. Mačkovac ima poligon za male sportove sa tribinom, na kome se mogu igrati mali fudbal, košarka i odbojka, a pored izletišta je restoran Brana koji nudi sve vrste jela, ali i prenoćište za ljubitelje prirode kojima jedan dan Mačkovca nije dovoljan.

Svake godine na izletištu Mačkovac stanovnici cijelog Tuzlanskog kantona tradicionalno proslavljaju 1. maj.

- Ramičko jezero se nalazi 10 kilometara od Banovića i jedno je od naj-

stički vagon, a moguće je ugovoriti vožnje za grupe na potezu Banovići - Turija - Banovići.

Projekat turističke uskotračne pruge Banovići - Mačkovac - Zlaća, sa Muzejom rudarstva i željeznice, čija je realizacija u toku, predstavlja jedan od najvažnijih za razvoj turizma, ali i privrede Banovića.

Računa se, naime, da će se njegovom realizacijom otvoriti mogućnost novog zapošljavanja i iskoristiti kapaciteti društvenog standarda, posebno hotela Zlaća, odnosno turističko-ugostiteljskog kompleksa koji se smatra jednim od najatraktivnijih turističkih destinacija u Tuzlanskom kantonu i u BiH.

- Tu je niz komparativnih predno-

Jezero Besin

ljepših i najčistijih jezera u banovićkoj općini. Ima dobro uređenu plažu, a i prilaz je pristupačan i uređen. Pogodno je i za ribolov, bogato je šaranom, štukom i crvenperkom. Posljednjih godina na uređenju ovog jezera dosta se radi i postoje projekti velikog značaja koji će doprinijeti još većoj posjećenosti ovom jezeru - kaže Đerzić.

Jedno od najpoznatijih obilježja Banovića nesumnjivo je parna lokomotiva Čiro. Nakon što je 35 godina bila eksponat, remontovana je u Željezničkom saobraćaju Rudnika Banovići i sada, zajedno sa tri preuređena vagona, služi kao turistička atrakcija. Već nekoliko godina turisti iz cijelog svijeta dolaze u Banoviće da bi uživali u vožnji Čirom kroz izuzetno lijep krajolik uz Oskovu. Turistički voz ima dva zatvorena i jedan otvoreni turi-

sti poput postojanja kompletne željezničke infrastrukture uzanog kolosijeka, sa parnim lokomotivama koje su svjetski rariteti i unikati i, što posebno treba naglasiti, još uvijek su u funkciji. Banovički rudnik je jedini u svijetu u kojem parne lokomotive za pruge uzanog kolosijeka još uvijek prevoze ugalj od kopa do separacije. Također, treba istaći da je u postratnom periodu Rudnik posjetilo oko deset hiljada ljubitelja parnjača i željezničkih rariteta iz cijelog svijeta, te da je RMU postao prepoznatljiv i po tome da je jedna njegova parnjača kao svjetski unikat ušla u kataloge željezničkih rariteta širom svijeta i da je našla svoje mjesto čak i u katalogu željezničkih rariteta kojeg su štampali Japanci - sa ponosom ističe Đerzić. ●

DIREKTIVA O PTICAMA

BiH MOŽE POMOĆI EVROPSKOJ UNIJI

Aleksander Golob, vođa projekta Podrška za provođenje Direktive o pticama i Direktive o staništima u BiH, kojeg švedska vlada finansira do septembra 2014, izjavio je za

Fenu da je cilj ispunjavanje kriterija EU o zaštiti okoliša, od kojih zavisi dostupnost sredstava za investicije u infrastrukturne projekte u BiH.

- Jedna od naših aktivnosti je upoznavanje javnosti o značaju biodiverziteta, s obzirom na to da je BiH bogata različitim životinjskim vrstama i staništima, što bi moglo doprinijeti biodiverzitetu EU - kaže Golob.

FORTUNA TORUS U MADRIDU

PREDSTAVILI CIJELU BiH

Fortuna Tours iz Mostara je na FITUR u Madridu, jednom od tri najveća sajma turizma u svijetu, i ove godine predstavila cjelokupnu turističku ponudu BiH, nove programe i destinacije.

Izložbeni prostor Fortuna Torsa posjetila je i veleposlanica BiH u Španjolskoj Jasna Krivošić i tu upriličila susret sa predstavnicima Svjetske turističke organizacije.

HHRANILICA U TROGLAVU

ZADRŽATI DIVLJAČ

U lovištu Troglav puštena je u rad automatska hranilica za divljač, izjavio je za Fenu lovnik livanjske Šumarije Ivo Krezo.

- Ona služi za prehranu divljih svinja u zimskom razdoblju kad je tlo prekriveno snijegom, a njezina nabavka i postavljanje imaju za cilj zadržavanje divljači u lovištu, povećanje njezine reproduktivnosti, te smanjenje šteta - kazao je Krezo.

BEČKA SLASTIČARSKA KUĆA SE ŠIRI

AIDA I U BiH

Poznati bečki lanac slastičarnica Aida se, nakon arapskih zemalja, širi i na Balkan. Nakon što je ljetos otvorena prva filijala u Zagrebu, očekuje se da će i Sarajevo u aprilu dobiti svoju prvu Aidu.

Po riječima marketinškog šefa Aide Dominika Prouseka, dva mlada bh. poduzetnika su otkupila prava da u više mjesta širom države otvore filijale ove bečke slastičarnice. Oni planiraju uložiti do dva miliona eura u razne filijale, a osim Sarajeva planirana su i sjedišta u Banjoj Luci, Međugorju...

- Trenutno je u toku potraga za odgovarajućim prostorom u kojem će se nalaziti slastičarnica, a u užem izboru su dvije do tri adrese u centru Sarajeva - kaže Prousek.

No, torte i kolači će se i dalje proizvoditi u Austriji, gdje Aida trenutno ima 32 slastičarnice.

ZA KOJI MJESEC DESETINE HILJADA OSNOVACA I SREDNJOŠKOLACA POČINJU PAKOVATI KOFERE

Ekskurzije treba iskoristiti

Strategijom razvoja turizma Republike Srpske za period od 2011. do 2020. godine, kao jedan od prioriteta predviđen je razvoj domaćeg turizma kroz razne aktivnosti. Jedna od mjera je i uvođenje u osnovne škole đачkih putovanja kroz ovaj entitet.

VIŠESTRUKA EKONOMSKA KORIST

Svrha nedavno predstavljenog programa *Đačka putovanja* je promovisanje i podsticanje aktivnosti u planovima rada škola kako bi se ti programi izvodili na području RS.

- S obzirom na veliko kulturno i prirodno bogatstvo, cilj programa je podizanje svijesti kod djece o turističkim, prirodnim i tradicionalnim vrijednostima i ljepotama Republike Srpske. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete i kulture i Turističkom organizacijom RS, izrađeni su programi izvođenja škola u prirodi, ekskurzija i izleta za osnovne škole na teritoriji RS, pod nazivom *Đačka putovanja*. Realizacija programa će se odvijati uz podršku svih turističkih subjekata koji su

U RS nedavno predstavljeni program *Đačka putovanja* ponovo je skrenuo pažnju na potencijal kojeg bh. turistički radnici malo koriste jer, osim ekskurzija, škole organizuju izlete, škole u prirodi..., akcije savršene da se obiđe puno toga u BiH

uključeni u ovaj projekat, a to su turističke organizacije i agencije i hotelijeri. Izrađeni programi će se dalje sprovoditi u školama kada Ministarstvo prosvjete i kulture oci-

jeni da su škole spremne da ih uvrste u svoje programe rada - kaže ministrica trgovine i turizma RS Maida Ibrišagić-Hrstić.

Po podacima njenog ministarstva, godišnje završni razredi osnovnih škola imaju oko 10.000 učenika koji spadaju u grupu uzrasta za ekskurzije. Na osnovu informacija iz Ministarstva prosvjete i kulture RS, utvrđeno je da su učenika putovanja do sada uglavnom bila realizovana na području Srbije i Crne Gore.

U Ministarstvu turizma kažu da su novim programom obuhvaćene najznačajnije turističke destinacije za koje se smatra da ih učenici trebaju obići, kako bi upoznali svoju zemlju u najljepšem i najzanimljivijem svjetlu. Riječ je o nacionalnim parkovima *Sutjeska* i *Kozara*, olimpijskoj ljepotici *Jahorini*, *Višegra-*

du sa njegovim atrakcijama, Banjo Luci i okolini, kao i Trebinju, Dobroju, Tesliću i Bijeljini.

- Posmatrano sa ekonomske strane, koristi od ovog projekta su mnogostruke. Realizacija projekta uticala bi na povećanje turističkog prometa, jer bi se novac za smje-

štaj i vanpansionsku potrošnju zadržao na teritoriji RS. Pored toga, pomaže se privredni rast, a ujedno utiče i na veće punjenje budžeta lokalnih zajednica - ističe ministrica Ibrišagić-Hršćić.

DOMAĆE JE NAJBOLJE

U Federaciji BiH, kao što je poznato, za sve oko obrazovanja nadležni su kantoni. U Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona za Start BiH kažu da se izleti i ekskurzije za učenike osnovnih i srednjih škola planiraju i organizuju na osnovu Načela za organiziranje izleta, ekskurzija i logorovanja učenika osnovnih i srednjih škola Tuzlanskog kantona, a planiraju godišnjim programom rada škola.

- Za učenike nižih razreda osnovnih škola, od I do III razreda, organiziraju se jednodnevni izleti na prilagođenim destinacijama na području Tuzlanskog kantona. Za učenike IV i V razreda osnovne škole realizira se škola u prirodi na nekoliko destinacija na području kantona i BiH, u zavisnosti od ponuda, poput Toplice kod Živinica, Vlasica i dru-

gih. Za učenike od VI do VIII razreda škole organiziraju najčešće jednodnevne izlete u Sarajevu, Travniku, Jajce, Mostar, Jablanicu... Učenici završnih razreda osnovne škole organiziraju maturlnu ekskurziju u trajanju od nekoliko dana, najčešće u Neumu ili na destinacijama u susjednim državama Hrvatskoj i Crnoj Gori - kažu u ovom ministarstvu.

Za učenike srednjih škola organiziraju se jednodnevni izleti u BiH, osim za učenike završnih razreda. Maturlne ekskurzije za maturante srednjih škola organizuju se najčešće izvan grani-

ca BiH, tj. u susjednim zemljama, a nerijetko i dalje, poput Italije, Mađarske ili Španije.

Destinacije za organizovanje škola u prirodi i maturlnih ekskurzija biraju škole nakon prispjelih ponuda i uz učešće i mišljenje roditelja.

Sličan pravilnik važi i za oko 25.700 osnovaca i 12.000 srednjoškolaca u Unsko-sanskom kantonu.

- Ekskurzije učenika osnovnih škola od I do IV razreda organizuju se na teritoriji općine ili Unsko-sanskog kantona, a od V do IX razreda na teritoriji USK, BiH ili u inozemstvu. Kada su u pitanju ekskurzije učenika srednjih škola, one se organizuju na teritoriji BiH ili u inozemstvu.

Preporuka je Ministarstva da se koriste destinacije na području BiH i tamo gdje je ostavljena mogućnost za izvođenje ekskurzija u inostranstvu. Većina škola je u ranjim godinama slijedila ove odredbe koje su bile propisane i ranijim pravilnikom - kažu u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona. ●

POKRENUT PROCES NOMINACIJE

VJETRENICA, SVJETSKA BAŠTINA

Predstavnici špilje Vjetrenica, hercegovačkog dragulja poznatog po najvišem stepenu biodiverziteta u Evropi, pokrenuli su proces nominacije ove prirodne baštine za upis na Listu svjetske baštine UNESCO-a, potvrdila je Feni direktorica JP Vjetrenica Ana Soldo.

Ovo preduzeće već ima urađena dva važna dokumenta za taj proces - Plan upravljanja zaštićenim područjem i Studiju zaštite Vjetrenice i dijela Popovog polja.

Soldo kaže da je konačno odlučeno da se Vjetrenica nominira isključivo kao prirodno dobro - speleološki objekt, odnosno da se odustalo od nominacije kulturno-prirodne cjelina, što bi obuhvatilo šire područje i cijelo selo Zavalu.

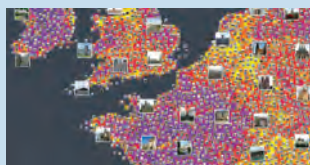

TURISTIČKA ORGANIZACIJA RS DOVESTI I IZRAELCE

Turistička organizacija RS će, poslije uspješnog nastupa na sajmu u Beču, treći put predstaviti turističke destinacije tog bh. entiteta na Međunarodnom sajmu turizma IMTM 2014 u Tel Avivu, 11. i 12. februara.

Ova sajamska manifestacija poslužit će za promociju turističkih destinacija, kako turoperatorima, tako i široj javnosti Izraela, koji su pokazali veliko interesovanje za turističkom ponudom RS-a.

Sajam IMTM 2014 okuplja brojne izlagače, a prije svega nacionalne i regionalne turističke organizacije, turooperatore, predstavnike hotela, turističkih asocijacija...

GOOGLEOVA SIGHTSMAP

DOSTA NAS SLIKAJU

Najfotografiraniji grad na svijetu je New York, a u BiH to je Mostar, koji se nalazi na 143. mjestu u svijetu, pokazuje Googleova interaktivna mapa Sightstmap.

Sarajevo se nalazi na 455. mjestu najfotografiranih svjetskih gradova, a među gradovima koji se često fotografiraju u BiH su i Banja Luka, Jajce, Zenica, Travnik, Tuzla, Konjic, Višegrad...

BEČKA TURISTIČKA ZAJEDNICA UMJETNOST UŽIVANJA

Bečka turistička zajednica ove godine prostire svoj marketing na 23 zemlje, a marketinški budžet od 13,6 miliona eura dodatno će pojačati njen dugogodišnji strateški partner Austrian Airlines, na svojih 18 tržišta.

U ovoj marketinškoj mješavini vrijednost digitalnih medija će dobiti na značenju, a moto za 2014. je umjetnost uživanja.

RIM, GRAD KOJI PRIVUČE 12 MILIONA TURISTA GODIŠNJE

Istorija iza svakog čoška

U Vječnom gradu niko se neće dosađivati - ni ljubitelji prošlosti, ni oni koji uživaju u sadašnjosti, a ni oni koji pokušavaju shvatiti budućnost...

Legenda kaže da su Rim osnovali braća **Romul i Rem**, 21. aprila 753. prije nove ere. Arheološki nalazi potvrđuju približno vrijeme nastanka grada, ali i ukazuju na spajanje manjih naselja oko budućeg Rimskog foruma. Tokom burne istorije Rim je služio kao glavni grad Rimskog kraljevstva, Rimske republike i Rimskog carstva. Tokom tog perioda, grad izgrađen na sedam brežuljaka nadgledao je uspon velikog carstva i dugo vremena predstavljao najrazvijeniji grad zapadnjačkog svijeta.

COLOSSEUM I VATIKAN

Zbog svega toga, današnji glavni grad Italije predstavlja jednu od najpopularnijih svjetskih turističkih destinacija koju godišnje posjeti oko 12 miliona turista, kako zbog prebogatice istorije tako i iz religijskih razloga. U posljednje vrijeme intenzivno se radi i na razvoju kongresnog turizma. Ne smije se svakako zanemariti ni dinamičan društveni život Rima, koji obiluje brojnim restoranima i kafićima, ali ako cijeli grad opišete kao jedinstveni istorijski kompleks vjero-

sti jer se prepoznatljivi detalji iz različitih epoha nalaze na skoro svakom objektu. Tu su naravno i prekrasne fontane, po kojima je Rim nadaleko poznat.

Španske stepenice, tačnije 138 stepenika, povezuju možda najljepši rimski trg Piazza di Spagna i Crkvu Trinita dei Monti. Stepenice su izgrađene na zahtjev pape **Inocentija XII** da bi spojile špansku ambasadu sa crkvom i predstavljaju popularno okupljalište turista, ali i samih Rimljana.

Rim je poznat i po Vatikanu, suverenoj državi Svete Stolicе. Sa površinom od 44 hektara i populacijom ispod 1.000 stanovnika, Vatikan predstavlja najmanju državu na svijetu i sjedište je Rimokatoličke crkve. *Castel Sant' Angelo* je monumentalna tvrđava uz Tiber, kojoj se tokom godina mijenjala namjena. Prvo je funkcionisala kao mauzolej, a zatim kao sastavni dio gradskih zidina. Potom se dograđuje u tvrđavu, prije nego je postala Papina rezidencija. Nakon toga tvrđava je služila kao vojna baraka i vojni zatvor. Danas je tvrđava Castel Sant' Angelo nacionalni muzej.

CIJENE

Kada je riječ o cijenama, Rim je u rangu većine drugih zapadnoevropskih prijestolnica pa se za naše standarde generalno može opisati kao skup grad.

Pizze koštaju od oko devet eura pa na više, čuveni sladoled od 2,5 eura pa na više, sendvič je teško naći ispod tri eura, a ni pića nisu jeftina pa je tako i pola litre *coca-cole* dva ili dva i po eura, negdje i skuplje.

vatno nećete puno pogriješiti jer se znamenitosti nekog davnog vremena nalaze iza svakog čoška.

Najprepoznatljiviji simbol grada je *Colosseum*, izgrađen 70. godine nove ere, koji je bio najveći amfiteatar ikad izgrađen u okviru jednog carstva. Sa kapacitetom od 60.000 gledalaca, služio je kao mjesto za premijere gladijatorskih borbi. Drugi važniji istorijski simboli Rima koji se moraju posjetiti su Rimski forum sa nizom porušanih hramova, *Panteon*, rimske katakombe, *Circus Maximus*, bivši hipodrom i najveća građevina u starom Rimu...

Hodajući ulicama grada, istinsko uživanje će osjetiti čak i površni ljubitelji i poznavaoi arhitekture i umjetno-

DOBAR I PROVOD

Mlađi turisti, koji su nerijetko zainteresovaniji za dobar provod nego za istorijske znamenitosti, u Rimu se sigurno neće dosađivati jer neograničen izbor lokala s odličnom gastronomskom i vinskom ponudom garantuju odličnu zabavu. Ne manjka, naravno, ni dobrih diskoteka sa živom muzikom.

Posjetu Rimu veliki broj, bar muškaraca, iskoristit će i da posjeti najveći sportski kompleks u gradu, slavni stadion *Olimpico* koji je dom fudbalskim klubovima *Lazio* i *Roma* i gdje se igra jedan od najpoznatijih svjetskih gradskih derbija.

Imajući na umu da je Rim destinacija aktuelna tokom cijele godine, hotelska ponuda je također raznovrsna, a noćenje u onim skupljim košta do 150 eura. Za one sa nešto skromnijim budžetom preporučuje se smještaj u nekom od poznatih svjetskih

hotelskih lanaca koji nude sasvim zadovoljavajući komfor za prihvatljive cijene.

Tako svi oni koji namjeravaju u vlastitoj režiji provesti romantični vikend u Rimu za *Valentinovo* u jednom od, primjera radi, hotela *Ibis* udaljenim oko sedam kilometara od centra grada, mogu rezervisati smještaj u dvokrevetnim sobama po cijeni od oko 110 eura za dvije noći bez doručka. Još povoljniji smještaj se može pronaći u nekom od brojnih malih porodičnih ili garni hotela.

Mada kažu da *svi putevi vode u Rim*, situacija nije baš tako jednostavna ili bolje rečeno povoljna kada namjeravate krenuti iz Bosne i Hercegovine. Iako je Rim od Sarajeva zračnom linijom udaljen samo 530 kilometara, cestovnim putem se taj put produžava na oko 1.270 km preko Zagreba, zatim kroz Sloveniju do Trsta, a onda Venecija, Padova, Bolonja i Firenca pa Rim.

Problem predstavlja činjenica što ne postoji redovna aviolinija Sarajevo - Rim, tako da je u tom slučaju potrebno presjedanje. U zavisnosti od aviokompanije i od perioda putovanja zavisi, naravno, i cijena, a jedna povratna karta se teško može naći ispod 200 eura. Slična je situacija i sa autobusnim prevozom, jer prema raspoloživim informacijama, iz BiH ne postoji nijedna redovna linija u pravcu Rima.

Oni sa malim budžetom i više vremena, također koriste i morski prevoz od Splita do Ankone, odakle vozom produžavaju do Rima.

Bez obzira na vrstu prevoza, Vječni grad se svakako mora posjetiti. ●

ŠEHER-ĆEHAJINA ĆUPRIJA, JEDAN OD NAJSTARIJIH SARAJEVSKIH MOSTOVA

Dijamanti su vječni

Most kod sarajevske Vijećnice prate najmanje tri legende - jedna o dijamantu u njegovim stubovima, druga o Hadži Huseinu i njegovom sinu Mustafi, treća o baksuznom slugi...

Šeher-ćehajina ćuprija, koja se nalazi ispred zgrade sarajevske Vijećnice, spada među najstarije sarajevske mostove.

Izgradio je 1620. godine **Hadži Husein**, jedan od sarajevskih šeher-ćehaja, odnosno upravitelj grada.

O Šeher-ćehajinoj ćupriji sačuvano je mnogo legendi, a najpoznatija je ona koja kaže da je po završetku izgradnje mosta Hadži Husein navedeno da se u jedan od stubova ugradio dijamant.

Dijamant je predstavljao izvor finansija za moguće popravke ćuprije.

Jednoga dana dijamant je nestao, ali krivca nije bilo teško naći, jer je Sarajevo tada imalo tek oko 10.000 stanovnika.

Po legendi, brzo se pojavio jedan mladić koji je priznao da je ukrao dijamant jer se zaljubio u neku djevojku i poklonio joj ga.

Tadašnji sarajevski kadija, ganut ljubavlju mladih, smilovao se i oslobodio mladića, a dijamant, iako je vraćen, nikada više nije ugrađen u stub mosta.

Druga legenda govori o tome da je Hadži Husein htio izgraditi most kako bi ostavio spomen na sebe, s obzirom na to da je nje-

gov jedini potomak **Mustafa**, otišao poslom u Stambol, zaljubio se i zastalno nastanio tamo.

Međutim, Husein umire prije završetka gradnje, pa se, po šerijatu, ona obustavlja.

Kada su vijesti stigle do Mustafe, on se, uz odobrenje punca, sa ženom nastanio u Sarajevu i dovršio ćupriju.

Nedugo nakon toga, žena mu se razboljela i umrla, a sahranio je na Alifakovcu, gdje je načinio turbe za oboje.

Još jedna legenda, koja se veže za ovaj most, kaže da je nekada postojao sluga koji se uvijek žalio svom gospodaru da je najveći baksuz na svijetu.

Znajući da sluga svaki dan prelazi preko Šeher-ćehajine ćuprije, gospodar je odlučio ispitati njegovu tvrdnju.

Prije nego što će sluga prijeći ćupriju, gospodar je postavio nasred mosta kesu sa dukatima.

Međutim, začudio se kada je sluga prošao pored kese ne pogledavši je.

Kada ga je upitao da li je išta vidio na mostu, sluga je odgovorio: *Nisam. Svaki dan prelazim preko ovog mosta, pa sam danas probao da vidim mogu li ga prijeći zatvorenih očiju.*

Gospodar je tada bez razmišljanja potvrdio i rekao: *E, baš si baksuz.*

Most je vremenom zbog poplava pretrpio mnoga oštećenja, ali svaki put je renoviran. Prilikom regulacije korita Miljacke, izgled mosta je promijenjen, pa je 1897. godine zatrpan jedan od pet lukova mosta na lijevoj obali Miljacke.

Kamena ograda mosta je skinuta 1904. i dodati su konzolni pješački prelazi sa željeznom ogradom.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika je 2005. godine proglasila Šeher-ćehajinu ćupriju nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. ●

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BIH
Slon
RADIO

+387 35 205 205
www.radioslon.ba 89 MHz

SLUŠAJTE I GLEDAJTE DA BISTE ZNALI

TNT
RADIO

Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50

www.tnt.ba

KAMELEON PINK BH

UDRI MUSKI!
101.2
MHz FM

Svako jutro,
svaki radni dan...

+387 33 727 000

Q radio
105.2 FM

TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

FEDERALNI NEPOTIZAM: BUDIMIRI, JUČER, DANAS, SUTRA

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVIIJA

GODINA XX | BROJ 899 | SARAJEVO 30.1.2014. | CIJENA 3 KM

Guverner
KEMAL KOZARIĆ

SLUČAJ CENTRALNA BANKA
JE LI ZLATO SVE ŠTO SIJA

**KAKO JE
IZGUBLJENO
70 MILIONA
MARAKA**

www.slobodna-bosna.ba

ISSN 0354-1436 PRINTED IN BOSNA I HERCEGOVINA

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO

eFM
95,2 MHz

RADIO
ZOS
107 FM

www.startbih.info

start

Stratasys smislio čudo

OBJET500 PRINTA TRI MATERIJALA

Američka tvrtka *Stratasys* lansirala je prvi na svijetu 3D printer koji može printati predmete od više materijala i u više boja. Riječ je o printeru *Objet500 Connex3*, vrijednom čak 330.000 dolara, koji kao tehnologiju koristi kombinaciju osnovnih materijala gume i plastike, čime se otvaraju neslućene mogućnosti za printanje.

Što se tiče boja, koristeći već tradicionalno miješanje cijana, magente i žute, ovaj printer može isprintati predmete u stotinama različitih boja, a jedan predmet može imati i do 46 boja.

Objet500 koristi tehnologiju koja kombinira kapi gume, plastike i trećeg materijala po izboru, čime se dobiju isprintani predmeti vrlo različite fleksibilnosti i tvrdoće, jasnih boja i izdržljivosti, izvjestili su iz *Stratasysa*, koji je prošle godine kupio *MakerBot*, poznatog proizvođača istoimenih stolnih printera.

Iako je *Objet500 Connex3* već predstavljen, materijali za printanje neće biti dostupni na tržištu prije drugog kvartala ove godine.

Intel na NRF 2014

OGLEDALCE, OGLEDALCE...

Intel je na NRF 2014 sajmu u New Yorku prikazao svoje pametno ogledalo *MemoryMirror*, namijenjeno prodavnicama odjeće, kojim se upravlja gestama, što znači da je u njega ugrađena *Kinect* tehnologija.

Mada pametna ogledala sa *Kinectom* nisu nova stvar, *Intel* je svoj proizvod opremio snažnim hardverom, pa se u njemu skriva *Core i7* procesor. Korisnici mogu upravljati ogledalom gestama, virtualno birati i isprobavati odjeću, a ti podaci mogu ostati anonimni ako tako odlu-

če uprava radnje i sam kupac.

Ukoliko pak kupac to želi, svoju sliku s odjećom koju proba može slati prijateljima, koji mu potom mogu odgovoriti direktno na pametno ogledalo kako mu stoji, a korisnici mogu svoje snimke u odjeći koju su isprobali pohranjivati i na aplikaciju pametnog telefona.

Samsung nije objavio cijenu

GDJE ĆE TAB 3 LITE?

Samsung je najavio dolazak *Galaxy Tab3 Litea*, namijenjenog najmanje zahtjevnim korisnicima *Android* tableta.

Iako cijena ovog tableta nije objavljena, njegove specifikacije ga smještaju u opseg jeftinih, obično veoma loših kineskih tableta koji se mogu naći u

prodavnicama elektronske opreme. *Tab 3 Lite* ima sedam inčni 1024×600 ekran, nespecifikovan 1.2 GHz dual core procesor i jedan GB systemske memorije.

Uređaj ima osam GB skladišnog prostora i slot *microSD* kartice koji će korisnicima biti potreban jer *Samsung SO* koristi oko dva GB skladišnog prostora.

Upućeni, poređenja radi, podsjećaju da šest mjeseci stari *Galaxy Tab 3* košta oko 140 dolara.

Rudariti za Bitcoinima

NABAVITE BI-FURY!

U posljednje vrijeme sve više raste i broj rudara koji iskopavaju *Bitcoin*e pomoću specijaliziranog softvera i hardvera. Ali, tu je teško postići optimalni odnos uložene procesorske snage i energije prema dobiti ostvarene iskopavanjem

*Bitcoin*a. Pored toga, što se duže kopa, težina iskopavanja raste, pa je teško procijeniti hoće li se novac uloženi u hardverske rigove, grafičke kartice, napajanja i račune za struju vratiti.

Među raznim metodama iskopavanja, u posljednje vrijeme je popularno rudarenje pomoću *HUB*-ova opremljenih specijaliziranim USB stickovima, koji zbog cijene, potrošnje, praktičnosti i odnosa uloženo-dobiveno sve više privlače rudare.

Nedavno je poljska tvrtka *FPITM*, koju je osnovao mrežni inženjer i *Bitcoin* entuzijast **Filip Pawczyński**, predstavila najbržeg USB minera, *Bi-Fury 5GH USB ASIC*, koji donosi brzinu od pet gigahasha u sekundi. U osnovi, *hash* je matematička jednačina koja je kreirana za proces rudarenja *Bitcoin*a i *Litecoin* blokova, a specijalizirani hardver je dizajniran za procesiranje ogromnih količina tih matematičkih jednadžbi u sekundi. Uglavnom, pet gigahasha predstavlja zavidnu računalnu snagu sa procesiranjem pet milijardi *hasheva* u sekundi.

Poljska tvrtka jedan *Bi-Fury* prodaje po cijeni od 209 dolara, ali cijena sa količinom pada, pa pri kupovini 100 komada jedan košta 17,5 dolara. No, to je ukupno 17.500 dolara, a mora se računati i na trošak *HUB*-ova u koje će se stickovi priključiti.

Otkriće holandskog DSM-a

ŠPIJUNI NA PARKING PODMEĆU STICKOVE

Na parkiralištu poznate nizozemske hemijske kompanije *DSM*, pored nekoliko automobila zaposlenika nedavno su se pojavili USB stickovi, koji su djelovali kao da ih je netko izgubio, pa su ih djelatnici uzimali sa sobom kao korisne suvenire.

Po pisanju tamošnjeg dnevnog lista *Dagblad De Limburger*, te stickove su namjerno podmetnuli špijuni nepoznate konkurentske tvrtke, nadajući se da će zaposlenici *DSM*-a, prije ili kasnije, neke od njih utaknuti u *DSM*-ova službena računala.

Jedan od zaposlenih ipak nije želio uzeti pronađeni stick i predao ga je *DSM*-ovom IT odjelu, vjerujući da pripada nekome iz njihovog tima, ali kad su ga IT stručnjaci detaljno pregledali, otkrili su zanimljivu stvarčicu.

Na sticku se nalazio *malware* softver koji se automatski pokreće, a imao je tzv. *key logger* koji skuplja imena i *password*de za pristup *DSM*-ovoj mreži i šalje ih na eksterne adrese.

Dell predstavio još jedan Venue

i5 ZA 899 DOLARA

Microsoft Store je počela da prodaje *Dell* tablet baziran na *Intel Core i5*, koji je konkurentan sa *Surface Pro 2* modelom.

Riječ je o *Venue 11 Pro* modelu *Dellove* linije, od kojih je već dostupan *Venue 8 Pro* baziran na *Bay Trail Atom* procesoru.

Venue 11 Pro košta 899, u poređenju sa 499 dolara za *8 Pro* model i nudi 128 GB SSD i četiri GB RAM-a.

Glasinama nikad kraja

APPLE GRADI IGRAČU KONZOLU?

Po glasinama koje dolaze iz više različitih izvora, Apple priprema veliku nadogradnju svog Apple TV set-top boxa, koja će omogućiti igranje nove generacije iOS video igara koje se već nalaze u razvoju.

Pored toga, izvori tvrde da Apple već radi i na igraćim Bluetooth kontrolerima, a očekuje se da će se igre vjerojatnije direktno preuzimati na Apple TV nego streamati sa drugih iOS uređaja.

S obzirom da postojeća generacija Apple TV-a ima manje od osam GB memorije, uključujući dobar dio koji troši iOS, očekuje se da će ponajviše biti nadograđen prostor za pohranu, ali jedan developer spominje mogućnost čak i da se postojeći Apple TV softverski nadograđe za igranje iOS igara.

Vrijedi li 60 dolara

TITANFALL ZA VALENTINOVU?

Sve je izvjesnije da će beta testiranje Titanfalla, nadolazećeg FPS-a, započeti već u februaru i to na dvije od tri platforme na kojima će se pojaviti finalna verzija igre.

Kad su se, međutim, pojavile ove najave, igrači su se zapitali da li je moguće da igra zaista vrijedi šezdesetak dolara, s obzirom na to da neće imati singleplayer kampanju i da je smanjen broj igrača koji će moći sudjelovati u mečevima.

Bilo kako bilo, Titanfall je uz Destiny i dalje najiščekivaniji multiplayer FPS kojeg će moći zaigrati svi vlasnici PC, Xbox One i Xbox 360 platformi.

Jedan od osnivača Respawna Vince Zampella na Twitteru je potvrdio beta testiranje, ali nije želio otkriti datum početka, međutim, na netu su se pojavili navodno vjerodostojni materijali na kojima stoji da testiranje počinje 14. februara.

The Last of Us

SLJEDEĆI JE MULTIPLAYER

The Last of Us neće dobiti više singleplayer DLC-ova nakon izlaska Left Behind, potvrdili su iz Naughty Doga na PlayStation Blogu.

U komentarima na posljednji trailer za Left Behind, community strateg Eric Monacelli na jedno je pitanje odgovorio: Sljedeći je multiplayer DLC. Nemamo više singleplayer DLC-ova u planu.

Monacelli je dodao da će ovaj DLC biti dobre dužine i da je nova glazba snimljena posebno za njega.

Left Behind je prednastavak glavne igrine kampanje, u kojem se Ellie kontrolira prije nego je upoznala Joela, tokom druženja sa najboljom prijateljicom Riley, a očekuje se od Valentino-va, 14. februara.

Zaljubiti se u lika iz igrice

RINKO, NENE I MANAKU

E, svašta: Loveplus je u Japanu postao toliko popularan da se najveći fanovi zaljubljuju u likove iz te video igre. Loveplus je Konamijeva igra za Nintendo DS i kombinacija je

RPG-a i dejting simulatora, a ako se želi biti dobar u njemu, mora se vrijeme posvetiti tri- ma prekrasnim animiranim djevojkama koje sve vrijeme vape za pažnjom.

Neki igrači, poput američkog studenta Thea Tkaczевского, čak i namjerno ostaju solo, zato jer ne žele prevariti svoju digitalnu družicu. Ovaj sociološki fenomen nije se zadržao samo u Japanu i mnogi igrači diljem svijeta, kroz lokalizirane verzije Loveplusa, proživljavaju istu dramu kao sa pravim djevojkama. Igra čak uključuje, nazovimo to tako, seks, makar je krajnje stiliziran, te izbjegava kompletnu golotinju. U svakom slučaju, mnogi igrači ove popularne igre Rinko, Nene i Manaku smatraju boljim djevojkama od pravih.

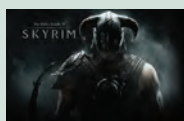
Dugoročno nije tako daleko

PLANIRAN MONSTER HUNTER 4G

Producent Monster Hunter serijala Ryoza Tsujimoto je u videoporuci fanovima otkrio radosnu vijest: Monster Hunter 4 dolazi u Evropu u ultimate izdanju.

Riječ je o poboljšanom izdanju za 3DS konzolu, koje je u septembru prošle godine izašlo u Japanu i do sada se prodalo u više od tri miliona primjeraka.

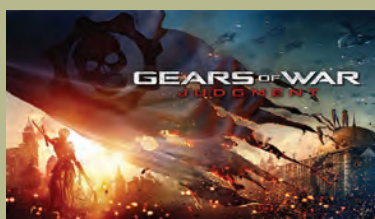
Vlasnici 3DS-a iz Evrope će ga moći zaigrati početkom 2015. godine, kazao je Tsujimoto, a to poboljšano izdanje igre izaći će u Japanu ove jeseni pod nazivom Monster Hunter 4G.

Milioni su milioni

SKYRIM PREŠAO 20 MILIONA

Bethesda je objavila da je svoju igru Skyrim prodala u više od 20 miliona primjeraka, te da je pokupila stotine Game of the Year nagrada. To Skyrim svrstava među top 20 najprodavanijih igara svih vremena, ali nije uspjela uhvatiti i titulu najprodavanijeg naslova generacija - zbog Rockstarovog Grand Theft Auto 5 koji, prema posljednjoj objavi, ima 29 miliona prodanih primjeraka.

Microsoft otkupio Gears of War

BLACK TUSK DOBIO POSAO

Microsoft je otkupio Gears of War serijal od Epica i od sada će za igre iz te franšize biti zadužen Microsoftov interni studio Black Tusk.

Gears of War serijal bio je jedna od većih ekskluziva X360 konzole koja nije došla od nekog tima u vlasništvu Microsofta. Najavljeno je i da će se Black Tusk Studiosu iz Vancouvera pridružiti Rod Fergusson, bivši čovjek Epica i izvršni producent prošlih GeoW igara. Kanadski razvojni tim Black Tusk Studios je novoformljena grupa koja je posljednjih godinu dana počela s eksperimentiranjem u Unreal Engineu na Xbox One.

BELMIR DARDAGAN, ČOVJEK KOJI IMA SAN

A i kako doći do te Norveške?

Bilo je dana kada sam za cijeli dan imao samo jednu marku, a za to ne možete ni burek kupiti, ali se opet desi nafaka i ujutro ustanete, a neko vas zovne da radite i on nešto plati

Zvorničanin Belmir Dardagan ima 28 godina, završio je Ekonomski fakultet u Tuzli sa prosjekom 7,6 i desetakom za diplomski rad, ali je bez posla i bez krova nad glavom. Živi u Tuzli kod koga stigne i, mada bez ozbiljnih i redovnih primanja, prošle godine u proljeće je počeo obnovu porodične kuće u Zvorniku.

IMA I GORIH SUDBINA

- Živim malo kod tetke, malo kod daidže u stanu koji se prodaje, malo kod amidže i strine u Zvorniku, malo kod prijatelja, gdje stignem, ali pravim tu kuću i čekam da je završim da se preselim. Zamislio sam da to bude krajem aprila, na dan smrti moje majke, ali ako ne bude tada, nadam se da će biti blizu tog datuma. Kada je počeo rat, odmah 1992. smo morali pobjeći iz Zvornika, u Sapnu, pa za Kalesiju i do Tuzle. Dok je trajao rat i kasnije, stanovali smo na 15 adresa, kod prijatelja, rodbine, nekad na dobroj volji ljudi, a nekad pod kirijom, kako kad. Preživljavali smo i sve je bilo je dobro dok smo bili zajedno - priča Dardagan.

Ali kada je imao 17 godina mama je umrla od raka...

- Godinu kasnije se otac ubio, ja sam ga pronašao u kući u kojoj je tada živio, a godinu nakon toga, taman kada sam mislio da se sve smirilo i da ću živjeti kako-tako, ali mirno, sa nenom, umrla je i ona, teško bolesna, u bolnici, meni na rukama. I ostao sam sam. Sada živim od onog što zaradim od dana do dana. Završio sam fakultet 2011. Oduvijek sam bio odličan učenik i želio sam da budem ekonomista, kao mama. Završio sam gimnaziju godinu dana poslije mamine smrti, a potom sam upisao fakultet, ali onda se tata ubio, pa nena razboljela... - priča Dardagan.

Završio je sa prosjekom ocjena 7,6...

- To i nije baš neki prosjek, ali nisam mogao bolje zbog svega što se dešavalo, a diplomirao sam desetakom. Nadao sam se boljem životu sa diplomom, osnivanju porodice i da u svojoj kući napravim barem dvije sobe da me niko ne može istjerati. Ali izgleda da se u Bosni ne vrednuju prave vrijednosti, nego vladaju poznanstva, štele, veze, međutim nisam oko toga jako razočaran jer ima i gorih sudbina, imam prijatelje koji su završili fakultet sa prosjekom 10 ili 9,6, pa ne mogu da se zaposle - priča Belmir Dardagan.

Za njega se čulo nakon što je odlučio da bez dinara krene u obnovu porodične kuće.

- Davno sam ja to odlučio i prije nekoliko godina sam napravio video u kome sam ispičao da imam srušenu kuću i da nemam ni-

koga, ali da bih volio da je obnovim i da se tamo vratim jer iz inata ne želim da idem iz Bosne. To sam postavio na internet i poslije toga se nije ništa desilo. A ta kuća je lijepa, mama i tata su je završili taman pred rat, ne znam jesmo li pola godine živjeli u njoj prije nego smo morali pobjeći. Često sam razmišljao o tome kako da je popravim, ali nemam nikakve sigurne prihode i ne želim da moljakam, da neko misli da prosim. Ali sam prošle godine jednom prijatelju pomagao u radovima na vikendici, on me pozove da radim, pa mi i plati i kad smo se odmarali ja kažem kako je lijepo imati nešto svoje, niko te ne može istjerat, a on meni kaže: *Pa hajmo i tvoju kuću napraviti*. Gledam ga ja, znam da je to nemoguće jer je sve uništeno, ja nemam redovna primanja, a on kaže *saćemo mi nešto vidjeti i nazove par ljudi i odmah sam dobio prozore i materijal da popravim temelje* - priča Dardagan.

Onda mu na *facebooku* naprave grupu *Neću nigdje iz inata*, pa je došla i jedna novinarka da napravi priču o njegovoj odluci da bez ičega popravi kuću i onda su ljudi počeli zvati i nuditi pomoć, materijal, novac...

LJUDI PRAVE GREŠKE

- Zvali su iz cijelog svijeta i bilo mi je teško jer bilo je raznih komentara, te da su me na fakultetu naučili marketing da se dobro prodam, pa da ja hoću da ukradem te pare, da se igram heroja i povratka 2013, da će mi demolirati kuću i uništiti krov... - priča Dardagan.

Najgore su mu bile optužbe da će ukrasti te pare.

- Pa nisam budala da kradem sam od sebe, a i ne znaju oni da mene odozgo gledaju tri para očiju i da ja ne bih nikada uradio ništa da povrijedim i jedno od njih. Bilo mi je tada teško, želio sam da sam nepismen i da to ne mogu pročitati, a opet pokazalo se da je Bosna puna dobrih ljudi. Sve radove su mi prijatelji završili besplatno, mnogo materijala sam dobio besplatno, strujne instalacije će mi uraditi firma iz Zenice, vodovodne instalacije će mi pokloniti jedan čovjek iz Lukavca i sve će mi napraviti, a krov sam dobio na kredit, čovjek mi dao da plaćam kad koliko imam, pa kad stignem i to je sreća jer bi mi ove zime sve pokislo i propalo. Volio bih da ova grupa na *facebooku* prera-

ste u mrežu podrške, pa da još barem dvije kuće popravimo jer ja ću sve materijala što mi ostane pokloniti nekom kome treba i u svojoj kući ću uvijek imati jednu ili dvije sobe za nekog ko nema gdje - priča Belmir Dardagan.

Kroz donacije u novcu skupilo se, kaže, 14.500 KM i od tog novca plaćao je putne troškove, hranu za radnike i neke obaveze u katastru, a sve račune stavio je na *facebook*.

Kuća je kod Zvornika, sedam kilometara od centra grada, u Donjim Grbavcima.

- Želio bih da se vratim i da osnujem porodicu, da dobijem djecu da trčkaraju po bašti, samo da mi je kakav ozbiljan posao dobiti, putovao bih do posla ako bi to bilo u Sarajevu ili Tuzli. Uostalom, ljudi u Americi putuju i po 50 kilometara, pa što ne bih i ja. Sada nemam djevojku, nemam uslova za to, a u ozbiljnim sam godinama i oženio bih prvu curu koja mi se lijepo nasmije. Kod nas u Bosni ljudi prave greške, pa im se prvo desi dijete i tek onda se žene, pa traže posao

i krov nad glavom, a ja bih volio da to bude hronološki, da imam gdje, pa sa čim, pa da nađem insana koji će mi biti životni saputnik i da zajedno planiramo kako ćemo i šta. Nisam ja star, ali sam ozbiljan, od svoje 17, od mamine smrti, brinem o svemu - priča Dardagan.

On ne želi da ide iz BiH, bez obzira na sve teškoće koje živi.

- Bilo je dana kada sam za cijeli dan imao samo jednu marku ili dvadeset, a za to ne možete ni burek kupiti. Ali se opet desi nafaka i ujutro ustanete, a neko vas zovne da radite i nešto plati. Nisam kukao nikom, a mogao sam postati i narkoman i klošar i lopov i završiti u zatvoru... Sve sam mogao kada sam ostao sam, ali neki inat u meni i želja da ne obrukam mamu i tatu i nenu su bili jači. Ali šta bih negdje u inostranstvu? Evo, čitam da Norveška traži mlade ljude, nude platu od 4.000 eura. Ali kako doći do te Norveške i onda opet valja sve od početka: i jezik i škola i prijatelji i opet vam niko ništa ne garantuje. Ovdje poznajem ljude i evo sad sam nešto pokrenuo, a nisam imao ništa. U procesu sam i drago mi je zbog toga, a i nemam nekih velikih ambicija jer ako sam preživio sa nula maraka, ne mogu ni zamisliti kako ću živjeti ako budem imao neku platu - zaključuje Belmir Dardagan. ●

JOSIP PEJAKOVIĆ, GLUMAC

Odavno sam našao dlaku u

Sarajevo je provincija, nažalost danas i duhovna provincija i svi smo prije išli po uspjehe u Zagreb i Beograd. Sada toga više nema, jer je i u Beogradu i u Zagrebu provincija uzela stvari u svoje ruke. Sada nam je ostala Evropa i svijet, gdje smo mi neravnopravni, jer grcamo u problemima...

I u BOSNI

1 Poznati se po monodramama. Ima li na pomolu nekih novih scenarija?

- Djeca me odavno tjeraju da obnovim *Oj živote*, ali mislim da je to sada teško jer ni moje godine nisu primjerene temi koja je bila u toj monodrami. Ja sam, međutim, napravio predložak za *Oj živote 2*, odnosno logički nastavak o tome šta se dogodilo sa tim čovjekom kada je izašao iz zatvora. Mislim da bi snimak, koji bi se mogao emitovati na TV, trebao biti gotov za nekih mjesec dana, jer više nemam vremena da se lomatom po nezagrijanim domovima kulture širom BiH.

2 Kako ste uopšte ušli u svijet glume?

- Uvijek sam bio blizu pozorišta, ali to nije trebalo biti neko moje opredjeljenje jer su roditelji u meni njegovali osjećaj za muziku. Završio sam muzičku školu, svirao klarinet i saksofon. U Travniku nije bilo djece koja nešto nisu svirali ili pjevali. Međutim, došavši ovdje vidio sam da ima audicija za tadašnji dramski studio. Na nju me pozvao **Zlatan Dorić**, koji više nije živ, i tako je to krenulo. Muzičke sposobnosti su mi, inače, bila prednost, jer osim drame, brzo sam počeo igrati i u operi, pjevati mjuzikle i raditi sa poznatim rediteljima u Kamernom teatru i u Narodnom pozorištu, gdje sam bio stipendista od prvog dana, a onda imao i angažman od 1970. do marta prošle godine.

3 Za koju ulogu iz bogatog opusa ste se najviše pripremali, odnosno koja je bila najzahtjevnija?

- Djelovao sam na dva fronta. Jedan je kolektivna umjetnost, koju nikad baš i nisam previše ljubio, a drugi je individualni, gdje sam zahvaljujući monodramama imao veliki uspjeh, počevši od *Oj živote* do posljednje *Čovjek na četiri noge*. Tada se od toga moglo jako lijepo živjeti. Kolektivna umjetnost mi je bila izazov utoliko što su poznati reditelji iz cijele Jugoslavije željeli da ja igram u njihovim predstavama. *Karamazovi*, uloga *Tajrona* u predstavi *Dugo putovanje u noć*, *Woyzeck*, *Omer Paša Latas* i *Oj živote*. To je vjerovatno okosnica nekih mojih najboljih ostvarenja, mada ih ima još dosta.

4 Mnogi vjerovatno ne znaju da ste bili i pjevač travničke grupe *Veziri*, u kojoj Vas je kasnije zamijenio *Vajta*. Čega se sjećate iz tog perioda?

- To je bilo 1967. upravo ovdje u FIS-u. To je bila prva jugoslovenska gitarijada na kojoj su učestvovali mnogi poznati bendovi - *Indexi*, *Čiči*, *Kodeksi*, *Kenediji*, *Crveni koralji*, *Plameni dječaci*, *Yu grupa*... i mi - *Veziri* iz Travnika. Proglašeni smo najboljim orkestrom iz unutrašnjosti, a iz toga smo izašli prvi iz jednogstavnog razloga što smo se jedini čuli, pošto je razglas bio loš (smijeh). To je bilo vrijeme kada ću se sresti sa *Bebekom*, pokojnim *Čobijem*, *Pašom Ferovićem*, *Milićem Vukašinovićem*... Gotovo sva poznata i priznata rock scena je bila na toj gitarijadi. Kada sam te godine došao na studije u Sarajevo, svi su mislili da ću se baviti muzikom, što i jesam radio prve godine pjevajući u *Hamam baru*. Onda su mi našli zamjenu, odnosno *Seida Memića Vajtu*.

5 U jednom trenutku postali ste i politički aktivni?

- Moja politička aktivnost je samo jednom bila ozbiljna kada sam imao namjeru da mijenjam svijet, a to su bile reformske snage **Ante Markovića**. To je faktički jedina partija u kojoj sam bio ozbiljno prisutan. Bio sam član Gradskog komiteta SK, a nisam bio član partije, što je bio presedan (smijeh). U posljednje vrijeme sam više davao podršku nego participirao u političkom profiliranju partija, poput SDP-a, pa sve do partije *Radom za boljitak*, za koju mi se činilo da ima veći multietnički karakter od ostalih. Ali to nikada nije bio ozbiljan angažman. Bio sam na nekim listama, ali više kao potpora drugima. Mislim da su me ta učešća poprilično frustrirala, jer sam time samo izgubio. Moji gledaoci su se počeli osipati jer me nisu više gledali kao čovjeka koji ih zna uznemiriti nekom dobrom ulogom već su gledali u kojoj sam sada majici. Nažalost, politički prostor je postao mjesto u kojem se može katkada lijepo preživljavati. Mnogi su se umjetnici u to uključili i ne vidim zašto bi bilo ko zamjerao nastupanja za bilo koju partiju, jer se to radi za novac, a ne za ljubav. Ako to mogu da rade pjevačke legende, zašto ne bi mogli i glumci?! Mi istinski glumci u suštini ne pripadamo nijednoj opciji.

6 Kako biste opisali današnju političku situaciju?

- Ovo više nije ambijent u kojem bih ja mogao djelovati na bilo koji drugi način osim da ulazim u neku čangrizavu procjenu stanja. Maksimu nesretnog ZAVNOBiH-a, da BiH nije ni srpska, ni hrvatska, ni muslimanska, nego i srpska i hrvatska i muslimanska, bukvalno su shvatile jedino nacionalne stranke i to doslovno pretočile u djelo. I sada bih ja to trebao da slavim!? Ta maksima uopšte nije bila pametna, jer su i tada napravljene neke nakaradne stvari, preskočeni **Sejdić** i **Finci**, ali tamo nisu donesene nikakve odluke i zakon. Prava stvar se zapravo desila četiri dana kasnije, na AVNOJ-u, mada je i tamo napravljena jedna budalaština koja se zove konstitutivnost. To je najvažnija stvar koju mogu reći i nešto što već odavno pokušavam da kažem! U ZAVNOBiH-u kao da nisu znali šta će pa su stavili tu neku rečeničnu floskulu. Da je to tako bitan datum, ne bi se grad zvao Mrkonjić već ZAVNOBiH. Ja sam, inače, posljednji dobitnik nagrade ZAVNOBiH-a, ali to više ne smatram bitnim jer konstitutivnost Josipu Pejakoviću znači biti glup, neobrazovan, primitivan i ovisan. Ni narkomani nisu toliko ovisni o drogama koliko su konstitutivni narodi ovisni o svojim generalnim predstavnicima. Meni takva konstitutivnost nije potrebna, jer moja jednakost ne proizlazi iz toga kome pripadam već iz moje kreativnosti. Ja sam 43 godine proveo u Narodnom pozorištu i dobio najveće nagrade u tadašnjoj Jugoslaviji. Ja sam ko guba prestao biti član Narodnog pozorišta prošlog marta i možete misliti kako meni, koji nemam ni 400 eura penzije, zvuči kada čujem da neki idiot ima 40.000 maraka platu. Meni i mnogima drugim rame je otpalo od tapšanja *legendo*, a sada bi htjeli da

ja volim to što rade i da smatram normalnim, a jedva sastavljam kraj sa krajem.

7 Postoji li ljevica u BiH?

- Jedino kada neko šutne loptu lijevom nogom (smijeh). Ovdje će se morati iznjedrati esencijalna, ekstremna ljevica. Ona je korak do fašizma, ali nam je takva potrebna, jer se klin klinom izbija. Ne znam zašto se ovi u Parlamentu danas ne oslovljavaju i ne nazivaju pogrdnim imenima kakvim su se nazivali u ratu. Nisu tada bili *dame i gospoda*, a radi se istim ljudima.

8 Koji Vas je političar najviše razočarao?

- Taj ne postoji. Morali bi biti previše kvalitetni da bi me razočarali. Stanje je ovdje katastrofalno jer ne postoji arbitraž. Ne postoji nikakva ocjena. Možete stvari raditi genijalno, manje genijalno, prosječno i loše. Ali kada se to sve protrese, to ispada potpuno isto. Čak kada stvari radite genijalno, ljudi više ne mogu razumjeti zašto to radite. U takvoj situaciji je teško iznjedrati opciju ili pojedinca koji može nešto riješiti. Ja sam još prije rata rekao da će ovi današnji vladati 600 godina i to se dešava.

9 Vjerujete li da će ovdje ikada biti bolje?

- Da je BiH mogla biti država, napravili bi je državom Turci ili Austro-Ugarska. Ona, nažalost, koliko god to bolno zvučalo, nikome ne može biti domovina. Moja istinska domovina je bila Jugoslavija.

Tu sam postao to što jesam i stvorio porodicu. Ja poslije nje ne mogu više domovinom zvati ni BiH, ni Hrvatsku, ni Srbiju. Ne mogu se pomiriti sa činjenicom da neki klip, koji je sve uradio da uništi Jugoslaviju, sada meni dolazi ovdje u Bosnu u pohode i govori kako je dobro što se mi zlopotamo i da će jednoga dana biti nešto. Protiv toga što će biti ja se neću boriti, ali od mene više nikada neće praviti drvenog heroja kao 1992. godine.

10 Šta nam možete reći o Novom plamenu?

- To su neki ljudi koji su se naslanjali na neke značajne organizacije poput *Igmanske grupe*. U pitanju je neki list - mjesešnjak. Oni su me kontaktirali, mada ne znam baš o čemu se tu radi i šta se piše.

11 Može li se kultura uopšte distancirati od ovog sveukupnog ambijenta?

- Vjerovatno bi mogla da je ima, ali kulture nema na ovim prostorima. Ljudi se ovdje bore s elementarnim preživljavanjem. Pogledajte samo u kakvom su stanju kulturne institucije!

12 Kreativnost Vam ne daje da mirujete. Šta je još aktuelno na poslovnom planu?

- Radim seriju *U ime naroda*, koja je već sedam godina brand BHT-a i to je najgledaniji program. Svake sedmice sam na drugom terenu, biram interesantne sagovornike i to mi drži radnu temperaturu. Ali od toga se ne može živjeti jer je na televiziji teška situacija. Od ostalih stvari možda sa *Emirom Hadžihafizbegovićem* odigram jednu predstavu. Samo nas dvojica.

13 Kako ste svojevremeno došli na ideju alternativnog visokog predstavnika?

- Nisam ja došao na ideju. Te stvari su na Zapadu sasvim normalne. U startu je to bilo vrlo ozbiljno, iako to narod nije tako shvatio, ali u OHR jesu. *Ashdown* mi je tada počeo zakazivati sastanke, obavještavati me o namjerama, slali su mi hr-

u svojoj temeljnoj odrednici. A priča da *Dodik, Tihić, Čović, Bosić, Lagumdžija* i ostali neće vladati dugo, priča je za malu djecu. Oni su već odnjegovali mlade ljude koji su gori od njih 100 puta jer su oslobođeni anatem prošlosti.

16 Mnogi poznati glumci su se okušali u politici, ali čini se da na izborima ovi politički glumci naturšćici puno bolje svoju glumu prodaju biračima. Zašto?

- Moj prvi ozbiljni nastup na političkoj sceni je bio sa *Antom Markovićem* i nisam bio nezadovoljan jer sam dobio 320.000 glasova. To mi je dalo za pravo da mislim da sam bio na pravoj strani, jer mi je boba falila da prođem. Da sam se ozbiljno bavio politikom, sigurno bih kasnije našao utočište u nekoj vladi. Što se tiče ovih posljednjih izbornih rezultata, već sam rekao da je sve to bilo neozbiljno. A i da imam neku funkciju ne znam šta

bih mogao promijeniti. Ja sam, kada sam kritikovao, nudio i prijedloge. Sada više nemam ni prijedloga.

17 Poznati ste i po humanitarnom radu, a pretpostavljam da Vam je najveća nagrada bila kada Vam je povratnica u Srebrenicu, nakon što ste joj pomogli u obnovi kuće, posvetila ulicu u kojoj živi?

- U taj projekat nisam krenuo da bi me neko smatrao humanitarcem. Više sam išao u istraživanje ljudske duše i pružio mogućnost nekim odbačenim ljudima da nešto kažu. Nekada su zbog onoga što su rekli dobijali nagrade u vidu da im neko obnovi kuću ili finansijski ih pomogne. Nedavno je, dok

sam bio u Busovači, jedna žena dobila napad i skoro umrla. Pozvao sam Hitnu, predstavio se, urgirao i pomoć je vrlo brzo došla. Operirali su je u Travniku i žena je spašena. Međutim, opet kažem, to nije moja namjera. Moja namjera je da razgovaram sa ljudima, da vidim kako im je ili da ih pitam zašto se ne vraćaju u obnovljene kuće.

18 Vjerujete li u mogućnost socijalnog bunta u BiH?

- Na to sam i mislio kada sam spomenuo esencijalnu ljevicu, ali to neće moći proći bez krvi. Nema ozbiljne revolucije bez krvi, a samo tad su moguće promjene. Revolucija je bila ono što smo mi uradili 1992. pred Skupštinom, ali pojedinci to nisu znali iskoristiti.

19 Ko je danas najugroženija kategorija stanovništva u BiH?

- Inteljektualci.

20 Imate li neostvarenih želja?

- Što nisam otišao 1992. Sada bih bio pun ko brod. Danas bih bio legenda, kao i Bešlić koji nije bio u ratu ovdje.

U Andrićgradu sa glumcem Aleksandrom Berčekom

pu materijala oko reforme sudstva... Međutim, on nije shvatao da je sve to daleko od njegove vojničke duše i nije shvatao neke metafore koje su trebale proizaći iz našeg odnosa, ali njemu je to gođilo. Tada je bila i *alternativna vlada*, koju je vodio profesor *Stojanov*. Kako je počelo, tako se to i ugasio, jer da bi funkcionisalo bila su potrebna sredstva.

14 Da imate moć koju zaista ima pravi visoki predsjednik, šta bi bio Vaš prvi potez?

- Ispalio bih se odavde iste sekunde. Ovdje jednostavno nema spasa.

15 Bili ste dugo vremena gorljivi kritičar bh. stvarnosti. Čini mi se da ste u posljednje vrijeme i Vi digli ruke?

- Ja sam odavno našao dlaku u Bosni. Ova Bosna nema nikave veze s onom za koju sam se ja zalagao 1975. godine u sklopu Jugoslavije. BiH može egzistirati samo kao dio nečega većeg. Samostalno ne može ništa napraviti. Animiziteti razlika koji se ne mogu pretvoriti u kvalitet su mnogo snažni i truli

21 Čini se da zbog toga najviše žalite?

- To mi je najveći propust u životu. Sva moja pitanja i odgovori se ustvari svode na krivu odluku 1992. godine.

22 Travnik je, iako ne spada u velike sredine, dao veliki broj znamenitih ličnosti. Slučajnost ili...?

- To je, zapravo, Gimnazija u Travniku, koja je uz mostarsku bila najznačajnija tog vremena. Gimnazija je iznjedrila mnogo poznatih ljudi. Travnik je imao i odlično amatersko pozorište koje je uvijek bilo na ivici profesionalnog. Danas je, nažalost, i Travnik žrtva podvojenosti i etničke devastacije i više nema one kreativne multietničnosti.

23 Kako otprilike izgleda jedan običan dan Josipa Pejakovića?

- U krugu porodice. Imam malog psa kojeg izvodim u šetnju, a dva velika su mi na Vlašiću. Sanjam dan kada ću definitivno preseeliti na Vlašić.

24 Kako komentarišete najavu masovne eutanazije pasa lualica?

- Kažu da je bolje da ubijaju i pse nego ljude. Oni, nažalost, nemaju šanse da se odbrane. Pošto sam ovdje proveo cijeli rat, postao sam ravnodušan prema ozbiljnim kataklizmama i katastrofama koje se dešavaju, ali zna me potresti činjenica da neki ljudi uzmu pse da im budu zabava par dana, a onda ih puste na ulicu. Ko ne voli životinje ne voli ni ljude. Seljakluk stasava i prva reakcija ljudi je da psa gađaju kamenom bez obzira na to što on uopšte i nije krenuo prema njima.

25 Djelujete uvijek nekako namrgođeno. Koliko se često smijete i šta Vas najlakše razveseli?

- Neka unutrašnja energija kojom sam ranije plijenio je zbog ovih nagomilanih problema koji me svakodnevno taru, a i godina koje nosim, u meni stvorila nekog čovjeka koji je nezadovoljan. Fantastično je kada me niko ništa ne pita, a već dugo me ne pitaju. Onda sam sretan što svoju suzdržanost prema pravim i krucijalnim odgovorima mogu demonstrirati time da sa lica skidam masku

koja je bila grimasa sreće koja je morala proizlaziti iznutra. Ali ja sada razmišljam kako platiti račune i kako preživjeti kada nemam priliva od aprila prošle godine, a duguju mi skoro svi za koje sam radio. Vozim auto star 20 godina, a prije 20 godina sam vozio nova auta. Ovi danas voze šta hoće i demonstriraju silu jer zarađuju po 10 ili 20 hiljada maraka.

26 Kako se oslobađate stresa i frustracija?

- Sportom, kretanjem i rekreacijom. To je ono što može spasiti čovjeka koji misli svojom glavom u zemlji gdje se svakih pet minuta dešava neka promjena, gdje najmoćniji ljude ove zemlje optužuju jedan drugog da su nalogodavci. Svi bi se trebali zamisliti nad tom činjenicom.

27 Kako ocjenjujete današnji humor?

- I tu je došlo do devalvacije u svakom pogledu. Realiti pristup stvarima je doveo do toga da pakuje ljude sa ulice koji budu interesantniji od školovanog zanatlije iz te oblasti. Humor koji se danas protežira na javnoj sceni je korak do dna.

28 Koliko ste danas vezani za muziku i na koji način?

- Moja djeca sviraju. Dejan je sjajan gitarista i producent, a Saša je trenut-

no bubnjar u Tifinom pratećem bendu. To me drži u određenoj kondiciji, jer se oni muzikom bave puno ozbiljnije nego što sam ja prije 40 godina.

29 Sa kim se danas od ovih poznatih najčešće družite ili popijete kafu?

- (Smijeh). Nažalost, toga je sve manje. Zadnju ozbiljnu kafu sam popio sa Hadžihafizbegovićem i ta kafa je iznjedrila i projekat koji sam spomenuo.

30 Kako vidite mlade glumačke naraštaje?

- Oni su očito daroviti i, zahvaljujući Sarajevskom filmskom festivalu, našli su svoje mjesto pod suncem. Ali teatar je stradao. Teatar ima problem što nema reditelja i nema projekata. Mladim glumcima želim sve najbolje, ali bojim se da je bh. prostor jako mali da bi oni napravili velike stvari.

31 Imate li neki životni moto?

- Uvijek sam se vodio rečenicom: Svi oni žele moj kraj jer ja znam njihov početak. Dugo sam bio osporavan dok me na kraju nisu osporili. Puno sam bolje živio kao student u ovom gradu nego kao penzioner. Ovisnost ovdašnjih reditelja od Beograda i Zagreba je veća nego ikad, iako oni to pravdaju regionalnim pristupom, jer misle da će se tako lakše prodati na regionalnom tržištu, što su koještarije. Sarajevo je provincija, nažalost danas i duhovna provincija i svi smo prije išli po uspjehe u Zagreb i Beograd. Sada toga više nema, jer je i u Beogradu i u Zagrebu provincija uzela stvari u svoje ruke. Sada nam je ostala Evropa i svijet, gdje smo mi neravnopravni, jer grčamo u problemima. U šali često znam reći da je ova zemlja nesretno podijeljena i da je nije trebalo dijeliti na RS i FBiH, već na Bosnu i na Hercegovinu, dvije multietničke sredine, pa bi ovdje red bio 1.000 godina. Neka generalna odrednica i maksima u BiH bi bila da je u BiH sigurno samo ono što nije sigurno.

32 Gdje ste slavili Novu godinu?

- Nisam je ni slavio. Već odavno ne slavim jer me ta vrsta euforija nikada nije ni interesovala.

33 Imate li neku poruku za čitaoce?

- Onaj ko preživi ovu i sljedeću godinu, e taj je tek najebo. ●

TEŠANJSKA ZLATNA KAP ODUŠEVLJAVA SVOJIM PROIZVODIMA KOJI BI, DA IMA PARA, BILI BOLJI OD PARMEZANA

Sir sa koprivom ne možeš pres

U početku se od ovog sira nije očekivao veliki uspjeh, ali je već na prvom predstavljanju ispao pravi hit ● Bh. sirevi bili bi ravni ili bolji od najpoznatijih svjetskih kad besparica ne bi skraćivala vrijeme njihovog sazrijevanja ● Za kilogram dobrog sira treba 12 do 13 litara vrhunskog mlijeka, a svaka cijena za kilogram sira iznad 30 KM je pretjerivanje

Na promociji sireva koji se proizvode u BiH, koja je krajem decembra održana u Sarajevu i na kojoj su najbolji sir birali slučajni prolaznici - kušači sira, sami proizvođači, ali i kuhari, ubjedljivo je pobijedio žuti tvrdi sir sa koprivom, kojeg proizvodi Zlatna kap iz Tešnja.

NE ZNAŠ DOK NE PROBAŠ

- Bilo je to na Sarajevo Holiday Marketu. Udruženje sirara iz BiH je napravilo degustaciju s ocjenjivanjem i ko god je htio mogao je da proba koliko god vrsta sireva je htio i da ih ocijeni. Glasalo se i putem interneta, a kada su mi rekli da sam pobijedio, bio sam iznenađen. Nisam to očekivao, ali bilo mi je drago jer to pokazuje da se trud isplatio, da sam nešto postigao. Ali to vas tjera da radite dalje. Mi smo na tom novom siru radili godinu dana, sir traži vrijeme i treba mu se posvetiti - priča Maid Smajić, iz Poljoprivredne organizacije Zlatna kap iz Tešnja. Zlatna kap počela je djelovati 2008. godine. Smajić i njegovi otac i sestra, kao zadruga, imali su malu farmu, ali su shvatili da bi im se više isplatilo prerađivati mlijeko i proizvoditi sir. - Ideja je bila da otkupljujemo mlijeko i proizvodimo mliječne prerađevine, prvenstveno sir. U početku je to bila minimalna proi-

ISPLATE SE RAD I UPORNOST

Kvalitet mlijeka nije jedino sa čim se bh. sirari bore.

- Poslovni ambijent u BiH je vrlo nezahvalan. Istina, ljudi u BiH su takvi da ko hoće raditi i ko je uporan, može sve, ali je teško. Država loše vodi računa o nama u poljoprivredi i proizvođačima generalno, a poljoprivreda ne može bez dobrih poticaja, neisplativost je i teško će opstati. Kod nas poticaji kasne po sedam mjeseci. Evo, sada ide proljetna sjetva, priprema se, a vrijeme je loše i svi aktuelni parametri idu na štetu poljoprivrednika. Kada još i poticaj kasni, teško je organizovati se. Ali mi smo takav narod da smo naučili raditi, pa se nadamo da će sve ipak uspjeti. Uostalom, mi smo u proizvodnji sretali milion problema, ali upornost se isplati sto posto. I rad, naravno - poručuje Maid Smajić.

zvodnja jer nismo imali opreme. Onda smo prvo kupili osnovnu opremu, iz Danske smo nabavili kotao za proizvodnju sira i par kalupa i sa tim počeli. Bilo je teško u početku, ali vremenom smo postigli da imamo količine sa kojima možemo izaći na tržište, polako ga osvajati i širiti se sa paletom proizvoda. A čini mi se da su kupci prepoznali kvalitet. U početku smo pravili samo tešanski tvrđi žuti punomasni sir, kao livanjski,

estati jesti

a sada imamo petnaestak vrsta jer ponudu smo širili kako je tržište reagovalo, kako je rasla potražnja. Brzo smo shvatili da tržište stalno traži nešto novo - priča Smajić.

Uostalom, kaže, tako je nastao i sir sa koprivom. On je u Sloveniji, na jednoj školi sirarstva, slučajno probao taj sir i jako mu se dopao. Odmah se počeo raspitivati za tehnologa koji bi za *Zlatnu kap* izradio recept i propisao proceduru proizvodnje.

- Kasnije smo od USAID-ovog projekta FARMA zatražili pomoć i oni su nam obezbijedili da čovjek dođe u Tešanj i definiše nam recept i sve drugo potrebno za proizvodnju, a u isto vrijeme su i u BiH organizovali trodnevnu školu sirarstva za naše kooperante - priča Smajić.

U početku se od ovog sira nije očekivao veliki uspjeh.

- Bio je to više lični ustupak meni jer mi se sir dopao, ali sam napravio pedesetak kilograma da mogu ponuditi ljudima da probaju. Taman nekako u vrijeme kada je taj sir dozrio, mjesec i po nakon same proizvodnje, bio je sajam u Zenici i ja to ponesem za promociju, da vidim kako će ljudi reagovati. Sir je ispaao pravi hit, svima se svidio i sad nam je to proizvod broj jedan, prvi prioritet - priča Smajić.

PRESUDNO JE MLJEK

Prije toga, *Zlatna kap* imala je jednu ili dvije vrste sira, a Smajići su putovali da se upoznaju s onim što drugi prave.

- Baš u Sloveniji rade dosta sireva sa začini-ma, ali ovaj mi je posebno dobar. On nema jaku aromu, a ipak nije običan. Kopriva se

onako nježno osjeti i to ga čini drugačijim, ne možeš ga prestati jesti. Ima, recimo, i sir sa sremušom, ali on mi je jak, a ova kopriva je ekstra. Ove godine planiramo praviti još nekoliko vrsta sireva sa drugim začini-ma, početkom marta počinjemo sa probnom serijom, ali još nismo odlučili koji će to začini biti. Moramo biti veoma pažljivi da ne razočaramo one koji sada vjeruju u naše proizvode - priča Smajić.

Ova mala poljoprivredna organizacija danas za svoje potrebe dnevno otkupljuje oko 2,5 tone mlijeka. Smajić kaže da je za kvalitet sira *presudna štala* jer bez *dobre štale* nema kvalitetnog mlijeka, koji je opet osnova dobrog sira.

- Dakle, za dobar sir mora postojati ekstra sirovina. Dobra tehnologija jeste važna, ali je mlijeko presudno. Tek kad njega imaš, onda ideš dalje jer onome ko zna nije teško napraviti dobar sir - priča Smajić.

Zlatna kap ima oko 120 kooperanata, uglavnom iz opštine Tešanj.

- Mislim da imaju dobru otkupnu cijenu, trudimo se da im ugodimo, ali tražimo kvalitet. Nama je mnogo pomogao USAID sa radovima u mljekari i sirani, a njihov uslov je bio da se i naši kooperanti edukuju. Zato nam oni šalju stručnjake i mi svaka dva ili tri mjeseca radimo sa njima. Kada je bilo ovo sada sa *aflatoksinom* mi smo obezbijedili edukaciju, savjete za svakog od kooperanata, naš čovjek je išao u štalu i mi sada iza sebe imamo stručne osobe koje nam uvijek pomažu u svakoj mogućoj situaciji - pojašnjava Smajić.

Oko sira ima dosta posla, a povrat uloženog novca se dugo čeka jer sirevima treba dosta vremena da sazriju.

PROZOR I PAG U PET DEKA

- Sirevi moraju u zrionama stajati najmanje mjesec i po ili dva. Mi posebno pazimo na uslove u zrionama jer tek

- Nema tu velike razlike. Recimo, livanjski Puži sir ili *Zvijezda Marija* iz Banje Luke, to su vrhunski proizvodi i ne može niko reći da se oni ne mogu nositi sa svakim u svijetu jer niko ko to proba ne ostaje ravnodušan. Ti naši proizvođači su se posvetili siru, ali svi smo mahom mali i veliki nas ugušiš, pa je za nas jedini izlaz da pravimo proizvod vrhunskog kvaliteta i tako se nametnemo na tržištu. Problem je i to što mi još uvijek ne možemo izvoziti sireve u EU i upravo zbog toga je jako značajan nalaz ove inspekcije EU koja je upravo u BiH - kaže Smajić.

Za kilogram dobrog sira potrebno je 12 do 13 litara vrhunskog mlijeka, a svaka cijena za kilogram sira iznad 30 KM je pretjerivanje.

- Zreliji sirevi su skuplji jer oni tokom zrenja gube na težini. Ljudi to često ne razumiju, misle da je mlijeko koštalo šest ili sedam KM, pa da je sir preskup. Sa druge strane, 60 ili 70 KM za jedan kilogram sira je preskupo. Kod nas ima vrhunskog žutog sira i za 17 KM po kilogramu. Recimo, prozorski sir je prva liga, identičan je onom koji dolazi izvorsno sa Paga, ako ima razlike to je *u pet deka*. Ali tu imate i element marketinga, preferencije kupca - kaže Smajić.

On smatra da je 60 ili 70 KM po kilogramu prihvatljivo za vrhunske talijanske sireve koji dozrijevaju i godinu dana ili vi-

POKRETNNA KUĆA SIRA

U vrijeme Balkanskog festivala sira, održanog u Beogradu, objavljene su analize USAID/Sida FARMA projekta rađene na bazi podataka Vanjskotrgovinske komore BiH, da je tokom 2013. BiH u Srbiju izvezla sira u vrijednosti od 42.540 KM, dok je iz te zemlje uvezla sira za 3,4 miliona KM. Domaći proizvođači sira su i zato, sa ciljem promocije svoje proizvodnje, nedavno osnovali Udruženje sirara u BiH.

- Udruženje nastoji da pravi promociju domaćeg sira, da unaprijedi marketing, jer ko god je igdje probao i jedan od naših sireva, odmah je pitao gdje ga može kupiti. Bili smo u Beogradu, a sada je plan da napravimo *pokretnu kuću sira* i da idemo iz grada u grad, barem u BiH, da pokazujemo proizvode, da prodajemo po promo-cijenama. Imamo mi i ideja da mijenjamo određeno zakonodavstvo kako bi nam to olakšalo rad, jer mnogo je toga što bi trebalo mijenjati, ali to već ide mnogo teže - zaključuje Maid Smajić.

zreli sirevi dobiju kvalitet i šmek. Vrhunski sirevi zriju i nekoliko godina i da mi u BiH imamo više novca, pa da možemo čekati taj proces zrenja, mogli bismo praviti sireve koji se ne bi postidili ni *parmezana* ni bilo kojeg svjetski poznatog sira - kaže Smajić. Kad poredi bh. sireve s onima iz Italije, Francuske ili bilo koje druge zemlje koja ima bogatu tradiciju sirarstva, Smajić vrdi da BiH ima jako kvalitetne sireve.

še, poput talijanskog *grapa* sira.

- Ali to nije ništa kvalitetnije od naših sireva, nego mi nemamo para da toliko čekamo zrenje. A sir što je stariji, to je bolji. Mi smo par puta napravili po jedan ili dva koluta sira koje smo ostavili godinu dana i kada ga razrežete, a to je kada dođu posebni prijatelji, pa to je čisti parmezan ili neki sličan svjetski sir. Nema razlike ni mirisom, ni bojom - priča Smajić. ●

BANJALUČKI SOPOT KRENUO NA TURNEJU KOJOM PROMOVIŠE SVOJ TREĆI ALBUM SOPOTNIK

Energetsko more je ova naša svakodnevnica, pozitivne energije ima i vrijeme je da se svi u regiji izvučemo iz ove kolektivne depresije jer kod nas ipak nije sve crno, ima i dobrog.

Kaže to za Start BiH Petar Topalović, frontmen ili, kako to piše u službenoj biografiji, vokali, sintovi i programiranje banjalučke grupe Sopot.

SCENA STALA NA NOGE

- Mi smo primijetili tu neku energiju na našim koncertima. Ona postoji, samo svima treba više ljubavi. Znači, nama ostaje samo da se individualno i kolektivno uhvatimo posla i da sami sebe izgrađujemo. Jer, besmisleno je čekati da se oni gore na vrhu opamete, ja to ne mogu - kaže Topalović.

Sopot se posla uhvatio. Krajem 2013. objavili su treći studijski album *Sopotnik* i odmah početkom

2014. krenuli svirati. *Sopotnika* je objavila nova banjalučka izdavačka kuća *Koliba*, koju su zajedno napravila udruženja građana *Sopot* i *Afrodizijak*.

- Ako se želi nešto uraditi, mora se ići svirati i kad smo to shvatili, u okviru *Kolibe* smo pokrenuli i buking da bi *Sopotu* i onima koji će biti dio projekta, organizovali koncerte. Jer, to je jedini način da se bendovi dugoročno održe. *Sopot* će 2014. svirati više nego ikad - kaže Topalović.

Danas je, kaže za Start BiH Darko Đekić iz *Kolibe*, poprilično teško organizovati one neke lijepe stare turneje kad se moglo povezati 10-15 koncerata u niz i svirati ponedjeljak, utorak, srijedu... Ipak, već sad je potvrđeno više od deset koncerata koje će tokom februara

Promjene su jedina

Ako se želi nešto uraditi, mora se ići svirati, kaže Petar Topalović, pa tako nabaci lopticu Darku Đekiću da izlista februar-ski i martovski potvrđeni plan: Prijedor, Lukavac, Tuzla, Doboj, Prnjavor, Gradiška, Mostar, Zemun, Ljubljana, Maribor, Minhen, Zagreb, pa ponovo Slovenija - Črnomelj...

IZVOR

Riječ *sopot* na staroslovenskom jeziku znači *izvor*. Danas su *Sopot* Petar Topalović (vokali, sintovi i programiranje), Đurica Štula (bas i gitara), Milan Aćimović (sintovi i prateći vokali), Dejan Savić (gitara) i Saša Predojević (bubnjevi).

i marta *Sopot* svirati u BiH i regiji.

Na listi su, nabraja Đekić, Prijedor, Lukavac, Tuzla, Doboj, Prnjavor, Gradiška, Mostar, Zemun, Ljubljana, Maribor, Minhen, Zagreb, pa ponovo Slovenija - Črnomelj...

- Potvrđeno je učešće na festivalu u Kikindi u julu, Istra u augustu... - nabraja Đekić.

Pokušava se dogovoriti i nastup na EXIT-u, gdje je *Sopot* već svirao tri puta. Dosta ljudi iz banjalučke ekipe je učestvovalo i u stvaranju tog festivala, ali je u međuvremenu EXIT narastao i ponude organizatorima stižu sa svih strana.

- Vidjet ćemo - kaže Đekić.

Sopot je Topalovićev projekt iz 2006. kojim se pokušavala praviti fuzija balkanske umjetnosti sa modernom tehnologijom, a danas je, zapisano je u zvaničnoj biografiji grupe, njihov autorski

konstanta

izraz savremeni muzički hibrid koji nastaje miješanjem elektro roka sa dramendbejsom, regeom, dabom i dabstepom. *Sopotnik* dobro zvuči čak i nekome kome je muzički razvoj zaustavljen početkom osamdesetih, kada je klasični teški rok ustuknuo pred nju vejvom.

- Projekat fuzije je priča od prvog albuma, to je meni nešto značilo, bilo mi je interesantno da miješam dramendbejs sa nekim našim balkanskim elementima i o *Sopotu* više ne možemo tako pričati, pošto je sve to preraslo u ovo što se sad može čuti. Ustvari, sva tri albuma se razlikuju jer nas zabavlja da sviramo u novim pravcima, ali je moguće da ćemo se jednom vratiti onome što je predstavljao prvi album. Promjene su nam jedina konstanta - kaže Topalović.

Od 2006, kada je *Sopot* krenuo, osim zvuka promijenilo se i mnogo drugog. Osnovno je to da je, prije godinu, godinu i po, grupa ljudi koji su na početku radili druge poslove ili studirali, a svirali usput, odlučila da im muzika postane ozbiljan i prvi posao. Osim toga, scena je, kaže Topalović, *stala na noge*.

UH VATIMO SE POSLA

- Pojavili su se novi i kvalitetni izvođači, DJ-evi, producenti, mediji to prate, počela je da se oblikuje publika koja dolazi na koncerte. Ali, fali para. Te 2006. bilo je bolje, privreda je bila jača, pa je i kultura mogla da diše. Bilo je više prostora za svirke, ali publika nije bila toliko zainteresovana - kaže Topalović.

Danas je, kaže on, došlo i do ekspanzije u regiji, elektronsku muziku u svoj rad ugrađuju i nekadašnji rokeri... Đekić se slaže da je do ekspanzije došlo, ali upozorava i da BiH, po običaju, zaostaje.

- Imamo bendove, svira se, ali nedostaje servis kojeg smo pokušali napraviti kroz *Kolibu*. Želimo da zaokružimo cijeli proces, od snimanja, preko distribucije, do svirke. Taj

nje stranih izdavača i izvođača i buking za njih - kaže Đekić.

Cilj je, naravno, i da *Koliba* naraste. U BiH, naprosto, fali velikih izdavačkih kuća koje bi pokrivala sve muzičke pravce. Đekić zna da u Sarajevu ima nekih kuća, ali nikad niko nije kontaktirao *Sopot*. One su, smatra Đekić, više okrenute popularnoj kulturi.

- Malo je to zastranilo kod nas, sve veći pro-

DIGITAL BOYLER STUDIO

Na albumu *Sopotnik* je devet *Sopotnikovih* muzičkih hibrida. Svi su snimljeni i finalizirani u *Digital Boyler Studiju* u Banjoj Luci tokom 2013, osim bonus pjesme koja je 2012. snimljena u *Studiju MC Pavarotti* u Mostaru.

Sopotnika prati i spot za pjesmu *Energetsko more*, kojeg su režirali i montirali Beograđani Miloš Gojković i Staša Tomić. Kostime je smislila Kristina Ciglić, a za scenografiju i specijalne efekte pobrinula se *Skills Division*.

cenat naše djece nema razvijenu svijest o kulturi, posebno muzici, što je porazno. Sama publika okrenuta je drugim pravcima koje ja ne bih komentarisao. I nama nedostaje publike, vi dovedete bend koji puni dvorane po cijelom svijetu, a kod nas se skupi par stotina ljudi - kaže Đekić.

Topalović upada sa pitanjem - konstatacijom da ljudi možda i nemaju para za takve koncerte, ali Đekić ima odgovor i na to.

- Sa druge strane je pregršt klubova u kojima se uz muziku piju sku-pa pića, troše pare... Na to izrazito utiču strukture vlasti, one uništavaju kulturu i tako uništavaju narod. Odgovorna je, isključivo, vlast - kaže Đekić.

I priča se tako vraća na Topalovićevu *uhvatimo se posla*. Ili, sve pozitivne energije, sve dobre stvari oko nas treba koncentrisati, treba razbijati crnilo. Đekić kaže da je to *jedini način da opstanemo*.

- Mi sarađujemo sa puno ljudi. Evo,

POZORIŠTE I FILM

Prvi *Sopotov* album *Dubalkan* izdala je kuća *Menadžer* 2007. godine. Slijedi *Equilibrium*, snimljen za PGP-RTS 2009, pa *Sopotnik* za *Kolibu* 2013.

Sopot je radio muziku za predstave *Balon od kamena* i *Radnička hronika* Narodnog pozorišta RS 2009. i 2011. godine, kada je snimio i odjavnu špicu za film *Zduhač, znači avantura*.

krug u zemljama regiona funkcionise - kaže Đekić.

Primarna priča *Kolibe* je, ukratko, pokušaj da se ono što rade *Sopot* i banjalučka ekipa *izbaci na viši nivo*.

- Naš cilj i naša suština su da izguramo naše projekte na naše i evropsko tržište. Opre-dijelili smo se za tu varijantu našeg rada i stvaralaštva. Uskoro, za dva mjeseca, predstaviti ćemo još jednu konkretnu stvar, vidjet ćete. Drugi segment nam je zastupa-

Dubioza je primjer kako u ovoj zemlji uspjeti i izaći vani. Mi smo u kontaktu sa njima i sarađivali smo, sarađivali smo sa *Vunenim*, *Zosterom*, to nam je vrlo bitno... Ovdje kod nas nema više onog od prije 20, 30 godina da ste vi zanimljivi, pa vam dođe neki skaut, neko ulaže u vas i onda svi od toga žive. Danas je jedini način da svi mi na bh. muzičkoj sceni sarađujemo, pomažemo se, guramo - kaže Đekić.

(s. r.)

PRED SARAJEVSKI DVOMEĆ REPREZENTACIJA BOSNE I HERCEGOVINE I TURSKE

Najbrži i najdinamičniji kolektivni sport se definitivno vraća na velika vrata u glavni grad. Poslije nedavno odlično organizovana dva susreta regionalne hokejaške EBEL lige u Zetri, u kojima je ljubljanska Olimpija bila domaćin austrijskim timovima Vilach i KAC, nema nikakve sumnje da sarajevska publika želi i traži vrhunski hokej.

Prepuna dvorana tokom ta dva dana je najbolji dokaz.

DVORANA JE NEOPHODNA

Novi spektakl je već pred vratima. Reprezentacija BiH, koja je tek u nastajanju, 8. i 9. februara će odigrati dva meča protiv selekcije Turske.

- Pozvali smo oko 40 igrača, a nastupit će 22, pa je konkurencija velika jer svi žele da izađu na led pred očekivanih 7.500 gledalaca. Već nam se priključuju naši igrači iz dijaspore, a iz Švedske, gdje se igra najbolji hokej na svijetu, bit će ih četvorica. Zbog finansija nismo mogli da pozovemo naše igrače iz Kanade i Amerike, a od tamo su nam se javile desetine igrača - kaže za Start BiH predsjednik Ho-

NAVIJA ZA KANAĐANE

Najzanimljiviji i najatraktivniji program na svim zimskim olimpijadama je hokejaški turnir. Zbog velike i kontinuirane pomoći bh. hokejaškom savezu, Senad Zaimović kaže da će na predstojećim igrama u Sočiju njegove simpatije biti na strani Kanade.

kejaškog saveza BiH Senad Zaimović.

Internacionalnu notu bh. hokejašima će dati i selektor svih selekcija, ujedno i igrač Antony London, koji je oženjen Bosankom i već sedam godina živi u BiH.

Zasluge za hokejašku euforiju u olimpijskom gradu pripadaju isključivo velikim entuzijastima koji u poslijeratnim godinama održavaju hokej u životu. Malo je poznato da domaću hokejašku ligu čine četiri sarajevska kluba - HK Vukovi iz Starog Grada, HK Medvjedi, HK Ilidža i HK Bosna.

Prije rata je u BiH egzistirala samo Bosna, koja je igrala u jugoslovenskim ligama, ali je, u cilju razvijanja sporta, od Bosne je nakon rata napravljeno nekoliko klubova.

Tako je, uz par akvizicija, stvorena okosnica na

osnovu koje se može kreirati reprezentativna selekcija. Nažalost, zbog neučestvovanja u kvalifikacijama za svjetska prvenstva i neigranja utakmica, BiH je izbačena sa svih međunarodnih rang-lista.

- Da bismo mogli učestvovati u kvalifikacijama, moramo ispuniti tehničke uslove. Prvi je liga sa minimalno četiri kluba, što ispunjavamo. Tu je i zahtjev da klub u sezoni ima 45 utakmica, što je upitno jer je jedan od uslova da imamo dvoranu sa minimum 500 sjedišta koja je na raspolaganju devet mjeseci - kaže Zaimović.

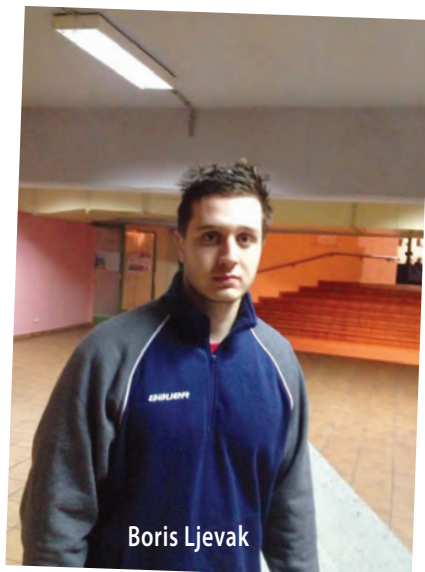
A to je najveći problem.

- Nekada je Sarajevo imalo malu ledenu dvoranu koja je, zbog nenamjenskog trošenja sredstava za popravku krova, srušena i napravljena je šteta od 10 miliona za koju niko nije odgovarao. I u velikoj dvorani Skenderije se igrao hokej, u FIS-u na otvorenom, pa je bila velika brzoklizačka staza na Zetri i ploha u samoj Zetri. Od tih pet mogućnosti, danas nemamo nijednu. Nadamo se da ćemo s ovim događajima skrenuti pažnju javnosti da nam je dvorana zaista neophodna - dodaje Zaimović.

DJECA ŽELE IGRATI HOKEJ

S obzirom na hronični nedostatak sluha i podrške onih koji upravljaju i raspoređuju budžetska sredstva, osim opštine Centar koja je dala 2.000 KM koje će se iskoristiti za šivanje amblera na dresove, u Savezu ističe veliku podršku fudbalske reprezentacije BiH.

- Oni su nam donirali 30 kompleta opreme, pa ćemo izgledati jednoobrazno i kao pravi repre-

Boris Ljevak

Jeste li zna

zenti grada i države. Hokej je, inače, dosta skup sport. Klizaljke koštaju 700 eura, dres 150 maraka, a oprema za jednog igrača nije ispod 3.500 KM. Oprema za golmana je još i skuplja za 30 posto - ilustruje Zaimović, koji dodaje da im poruke podrške stalno pristižu od Džeke, Pjanića, Misimovića, ali i od Teletovića... pa su se kao reprezentacija senzibilirali sa drugim sportovima. Pošto je za sredinu aprila planirana uzvratna posjeta naših hokejaša Turskoj, na teret bh. saveza su pali troškovi prevoza, smještaja i organizacije sarajevskog dvomeća.

Pa ipak, Zaimović ističe da je hokej elitni sport i da stoga spektakl neće biti samo na ledu.

- To je kompletan događaj i tu će biti sjajnih inovacija. Ekskluzivno za magazin Start BiH mogu reći da upravo razgovaramo o tome da gledaocima putem Instagrama omogućimo da u realnom vremenu na četiri velika elektronska displeja u dvorani mogu poslati svoju fotografiju iz publike tokom meča - najavljuje naš sagovornik.

Kada je riječ o euforiji koja vlada u Sarajevu i

nali: BiH ima hokejašku ligu?!

Hokejaški savez BiH izbačen je sa svih međunarodnih rang-lista jer za to ispunjava samo jedan uslov - ima ligu u kojoj igraju četiri kluba ● Reprezentaciji, uz koju su stali i fudbalski Zmajevi, već se priključuju bh. igrači iz Švedske, a javile se i desetine bh. hokejaša iz Kanade i SAD

PROPADAJU DONACIJE

Da paradoks bude veći, osim toga što nemaju finansijsku podršku, zbog čega zna kojih razloga bh. hokejaški entuzijasti nisu imali priliku da postavе čak ni opremu koju im je donirala Međunarodna hokejaška federacija, poput ograde sa Olimpijade u Torinu, vrijedne 350.000 eura, koja danas propada.

- Ona je bila namijenjena za malu ledenu dvoranu, ali nam nikada nisu dali priliku da je montiramo. Dobili smo iz Holandije i mašinu za led koja polovna vrijedi oko 60.000 eura, ali i ona propada. Imamo hladnjak od 90.000 eura iz Njemačke, ali ni za njega nikada nismo dobili šansu da ga montiramo u maloj ledenoj dvorani. Hladnjak je danas pored male dvorane, ograde je u Feroelektrinom skladištu. Sve je propalo zbog nemara i nerazumijevanja - sa razočaranjem konstatuje Senad Zaimović.

MEDVEŠČAK POPULARIZOVAO

Hokejaška groznica se nedavno vratila i u Zagreb gdje HK Medveščak svaku utakmicu igra pred punim tribinama.

velikom interesovanju publike, Zaimović kaže da ga to uopšte ne iznenađuje i podsjeća na zlatne osamdesete godine prošlog vijeka kada je bilo jako teško doći do ulaznica za mečeve Bosne. Nas je, međutim, iznenadila izjava da će zbog toliko gledalaca i očekivane prepune Zetre, naši hokejaši morati u karantin da ne podlegnu pritisku.

Prvi Šveđani koji su stigli na pripreme reprezentacije su ofanzivni bekovi, braća Igor i Boris Ljevak, kojima će se uskoro pridružiti i Mirza Omer, te golman Haris Bećirbegović.

- Poziv nas je jako iznenadio i obradovao. Obojica smo imali veliku želju da zaigramo još davno, ali nažalost nije postojala repre-

- Medveščak nam je puno pomogao svojom promocijom hokeja i tako skrenuo pažnju urbane javnosti na ovaj sport. Lično poznajem dosta ljudi koji su išli u Zagreb da pogledaju utakmicu Medveščaka - kaže Senad Zaimović.

zentacija. Atmosfera u ekipi je sjajna - kaže 22-godišnji Igor.

Ono što je možda i najvažnije, jeste ogroman interes klinaca za hokej jer je, po Zaimovićevim riječima, drugi dan poslije mečeva Olimpije, došlo i tražilo upis čak 54 djece. Trenutno je, kaže on, nemoguće svima izaći u susret jer za to nema dovoljno uslova, pa će u narednim sedmicama pokušati raditi u kontrasmjenama, jer hokejaši u Zetri sada mogu trenirati samo u kasnim noćnim satima.

- Zimski olimpijski grad mora imati hokej ako želi da zadrži taj atribut. I ne samo hokej, već i brzo i umjetničko klizanje, kao i skijanje - poručuje Zaimović na kraju.

(z.č.)

Roland Garros živi samo sa velikanima

Male i klaustrofobične svlačione sa prastarim ormarićima, tereni bez one prepoznatljive karakteristične crvene boje, pustoš i, reklo bi se, neka ofucanost slike su sportskog centra čija se infrastruktura koristi samo tokom turnira, a tokom ostatka godine nedostupna je francuskim teniserima

TEKST I FOTO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Na sportskom planu prošlu godinu u Bosni i Hercegovini je bez ikakve sumnje obilježio plasman fudbalske reprezentacije na Mundijal u Brazil. Ali već početkom ove godine **Damir Džumhur** je postao novi sportski idol nacije i to u tenisu, jednom od najpopularnijih svjetskih sportova, u kojem do sada naši igrači nisu bilježili neke značajnije rezultate.

ULAZNICA 10,5 EURA

Plasmanom u treće kolo *Australian opena*, Džumhur je pobrao i simpatije svjetske javnosti i u kratkom periodu dobio zavidan prostor u najpoznatijim globalnim medijima. S

obzirom na to da mu je omiljena podloga zemlja, Džumhur bi tek mogao postati senzacija na narednom turniru iz kategorije grand slamu - čuvenom *Roland Garrosu*.

Iako Pariz krase brojne atrakcije i znamenitosti, veliki interes turista vlada i za posjetu ovom slavnom teniskom kompleksu, kojeg je u januaru posjetila i ekipa magazina Start BiH.

Tereni *French opena* su locirani u južnom dijelu grada, 16. distriktu, u blizini predgrađa Boulogne-Billancourt na obodima prekrasnog i bujnog velikog parka Bois de Boulogne, zbog čega ćete sam kompleks primijetiti praktično tek kada dođete ispred samog ulaza.

Iz bilo kojeg dijela grada da dolazite, po preporukama lokalnih vodiča, najbolja i najjeftinija konekcija je metro, a silazna stanica Michel-

ULAZNICE

Ulaznice za glavni teren tokom turnira koštaju u rasponu od 50 do 150 eura.

Najskuplje ulaznice za drugi najveći teren *Suzanne Lenglen* koštaju 90, za *Teren 1* 65 eura.

Najjeftinije su ulaznice za spoljne terene i one koštaju 20 eura, koliko koštaju i ulaznice za kvalifikacione mečeve.

Ange Auteuil ili Michel-Ange Molitor.

Turistima i posjetiocima je ulazak u kompleks moguć samo uz vodiča, odnosno uposlenika *Roland Garrosa*. Tokom dana, ture su organizovane na svaki puni sat.

Obilazak traje 60 minuta, a ulaznica košta 10,5 eura, uz doplatu od pet eura ako želite posjetiti

ELUJE POMALO OFUCANO I PRAZNO

Philippe Chatrier

i teniski muzej. Ukoliko samo želite kupiti neki originalni suvenir, ulaznica nije potrebna jer to možete učiniti u prodavnici ispred samog ulaza koja je već opremljena rekvizitima sa oznakom *Roland Garros 2014*. Cijene suvenira su, u odnosu na ostale cijene u Parizu, relativno prihvatljive i kreću se u

rasponu od 10 eura za paket loptica, do pedesetak eura koliko, recimo, košta sportska torba RG.

Istinski doživljaj i uživanje se međutim očekuje tek po ulasku. Ili smo bar tako mislili. Prvo zaustavljanje vodiča dešava se na kružnom spomeniku, zvanom *četiri musketira*, na kojem su statue četiri legendarna francuska teniseri, **Jeana Borotra, Jacquesa Brugnona, Henrija Cocheta i Renéa Lacoste**, koji su ovim sportom dominirali dvadesetih i tridesetih godina prošlog stoljeća.

KAKO JE NASTAO KROKODIL

Osim kratkog podsjećanja na njihove karijere, čut ćete i priču o nastanku nadimka i logoa *krokodil*. Naime tokom nekog turnira u Filadelfiji, Lacoste je navodno u jednoj prodavnici vidio tašnu od krokodilске kože koju nije mogao sebi

Ormarići za igrače

priušiti, ali mu je trener obećao kupiti istu ako pobjedi. Lacoste je meč izgubio, tašnu nije dobio, ali je zaradio nadimak *Krokodil*, koji će kasnije postati zaštitni znak jednog od najpoznatijih sportskih brendova nakon što je Lacoste davne 1929. kreirao prvu kolekciju teniskih majica. Malo razočarenje

renu 1 izgrađenom 1980, koji je sa kapacitetom od oko 3.800 gledalaca treći po veličini. Osim toga što praktično nigdje ne postoji bilo kakva oznaka ili baner koji bi pokazao da se radi o terenu na slavnim *Roland Garrosu*, pored golog betona i plastičnih stolica gotovo nikakvog sadržaja nema ni na terenu ni oko njega, iako se radi o komercijalnoj turističkoj destinaciji otvorenoj tokom cijele godine. Još je tužnija slika oko sporednih terena, koji su bukvalno naredani jedan uz drugi sa po nekoliko montažnih stepenica / tribina, tako da je tokom turnira vjerovatno moguće sa jednog mjesta uporedo posmatrati i dešavanja na nekoliko susjednih terena. Osim turista, mir i tišinu na trenutke presijeca zvuk motorne pile i dovikivanje nekoliko

radnika koji podsijecaju krošnje drveća okolo terena čime, vjerovatno, počinju pripremanje za naredni teniski spektakl.

Utišak se postepeno popravlja prilaskom glavnom terenu *Philippe-Chatrier*, koji već spolja pokazuje grandioznost, ali i znatno bolju uređenost. Da je ovo epicentar dešavanja tokom trajanja turnira pokazuje i niz jednoobraznih prodajnih štandova ispred samog terena koji su bili zatvoreni, ali i brojni lokali u sklopu samog terena koji sada također ne rade.

Unutrašnjost objekta bi se međutim mogla nazvati prosječnom. Uski tapacirani hodnici, poneki komad kožnog namještaja kojem je definitivno vrijeme da se zamijeni i zidovi ukrašeni isključivo portretima igrača i igračica, ipak ne pružaju dovoljno komfora i luksuza za sve oni koji plate skupocjene ulaznice.

Novinarske i sale za izjave igrača nakon mečeva, sa ne baš udobnim drvenim stolicama, također ne odstupaju od prosječnosti, a utisak ne popravlja ni poneka pikanterija vodiča poput one da najbolja svjetska teniserka **Serena Williams**, ukoliko izgubi, daje izjavu odmah poslije meča, dok u slučaju pobjede ide prvo na tuširanje i *dotjerivanje*, pa tek onda pred novinare.

OŠTEĆENI ORMARIĆI

Najveće razočarenje predstavljaju ipak zbijene, gotovo klaustrofobične svlačionice i nerijetko oštećeni drveni ormarići za odlaganje stvari igrača, pošto na mnogima nedostaju komadići iverice ili im ne rade brave. U svakom slučaju, nedostojno turnira sa takvom reputacijom, ogromnim nagradnim fondom, na kojem igraju igrači čiji se bankovni računi mjere u desetina miliona dolara.

Jedina zanimljivost jeste informacija da prvi reket svijeta i osmostruki osvajač *French opena* **Rafael Nadal** već godinama iz nekih razloga uvijek koristi isti ormarić – onaj sa brojem 159.

Četiri mušketira

Ono što je za pohvalu, bar na višim etažama *Philippe-Chatrier*, jesu televizori u hodnicima na kojima je moguće pratiti dešavanja na ostalim terenima.

Za razliku od ostalih gledalaca, novinari koji prate susrete na glavnom terenu imaju i jednu

pogodnost jer su novinarske lože jedine natkrivene pa imaju zaštitu od sunca.

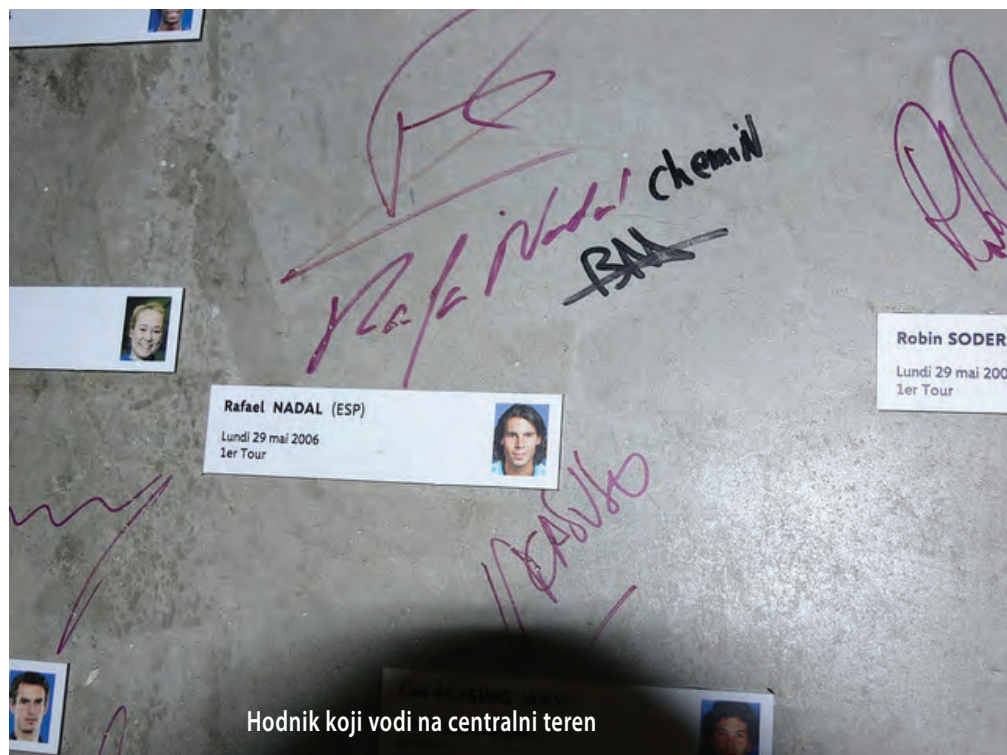
Do izlaska na glavni teren vodi tunel ispred kojeg se nalazi soba za doping kontrolu i svlačionica za trenere. Sivi zidovi samog hodnika su ispisani potpisima i pločicama sa ime-

ROLAND GARROS NIJE IGRAO TENIS

Roland Garros (1888-1918) bio je francuski avijatičar koji se proslavio po tome što je prvi izveo neprekidni let preko Sredozemnog mora. Kao letač je učestvovao u Prvom svjetskom ratu, a život je izgubio kada je njegov avion oboren iznad Ardena.

Zanimljivost, međutim, predstavlja činjenica da Garros nikada nije igrao tenis, osim rekreativno. Međutim, Francuska je 1928. trebala biti domaćin *Davis cupa* u meču protiv SAD, za šta je bilo potrebno izgraditi teniski kompleks.

Jedan od uslova grada i Garrosovih prijatelja je bio taj da se kompleks nazove upravo po ovom heroju.

Hodnik koji vodi na centralni teren

nima tenisera, jer je dugo praksa bila da se, po okončanju meča na glavnom terenu, svaki pobjednik potpiše na zid. Zbog popunjenosti i nedostatka prostora, posljednjih godina se odustalo od ove tradicije.

Izlazak na sami teren predstavlja posebno iskustvo, iako stadion izgleda znatno manji nego što se to čini na malim ekranima pa je gotovo nevjerovatno da se na tribine može smjestiti 15.000 gledalaca.

Podloga na kojoj se igra mijenja se svake dvije godine, a prepoznatljivu boju terenu daje tanki sloj samljevene crvene cigle koje tokom naše posjete nije bilo. Pomalo iznenađujuće je to što se tereni i infrastruktura koriste isključivo i samo tokom *Roland Garrosa*, a da francuski teniseri tek ponekad imaju priliku da ih koriste van tog termina i to isključivo vanjske terene.

Na kraju, svakako treba napomenuti da je doživljaj *Roland Garrosa* neuporedivo bolji tokom samog turnira, kada ovaj prostor u potpunosti oživi i dobije neku potpuno drugačiju dimenziju. U svakom slučaju, radi se o sportskom događaju koji se bar jednom mora posjetiti. ●

Kako to obično biva, kad god se nakanjujem i nakanjujem da izmozgam tekst na sebi zadatu temu, par dana ranije (čak), obično nešto peto dođe i nametne se. Uzalud čvrsta ruka i mentalna disciplina u pokušaju. Fakat ću nekog lajfkouča morati trajno uposliti, samo da mi se poveća honorar od pisanja. Jednom, nekad. Dario, ništa lično. Htio sam pisat o strašnoj tragediji koja se desila u gradu na Vrbasu, te opaliti od entiteta do mentaliteta, od kantona do poltrona, ali kad sam Vrhovnoj Muzi rekao šta želim da obradim, ona se usprotivila: **"Mojne mračiti, što ti treba to, samo ćeš trovati svoju žuč, a narod opet neće vidjeti put."**

Razmislim ja dva, ok tri puta (po srp-

VIZIJE I DJELA

Treba li nam kartica žuta?

ski) i manem se težine. 'Ta će meni urednik određivati šta ću pisati kada imam ženu, mislim u sebi. Ona veli: **"Tako te volim"** i ode svojim poslom. Naravno, svaka muza uvijek namigne u pravcu rješenja i pogura inspiraciju, tako da od male grudve i par misli nastane lavina slova i karaktera, potrebnih da bi lektor zaradio za lebac. Muza ode svojim poslom, teme stare se rasplinuše, a na mozili osta otvoren tekst sa jednog od mnogobrojnih portala, čija je autorica **Kristina Wolsperger Danilovski**, Zagrepčanka koja je otišla u Dansku, Kopenhagen tačnije.

E sada, možda je malo glupo, ali ovo će biti tekst o tekstu. Stvarno me inspirisalo pisanje gospođe Kristine, te sam se u nedoba dao na čitanje i oduševljavanje člankom. Iskreno, pročitao sam ga dva puta. Nadam se da dotična piše istinu i samo istinu. U protivnom bih se osjećao kao prava budala. Uvodne riječi su bile: **"Nekima će život Danaca izgledati dalek i neprihvatljiv. Ipak, prema istraživanju stručnjaka sa Univerziteta Columbia, Danci su najsretniji narod na svijetu."** Dotična je u Dansku otišla 2007. godine. Ja sam tada otkrivao čari mladalačkog života u BiH, četovao, sa ženama ratovao, napasao komšijsku kravu. Mlad bejah al' se još uvijek jasno sjećam. Nakon tri godine u Danskoj, Kristina sa familijom se vratila u Zagreb. Na temelju mailova i pričica koje je zapisivala, odlučila je napraviti knjigu koju je nazvala *Danci i stranci*. Ja želim da pročitam tu knjigu.

Nisam vam ništa tražio do sada, pare pogotovo, ali bih zamolio svakoga ko bude u prilici da gugla, neka kuca: NAJSRETNIJI NA SVIJETU. Ne žele kredite i ne ljute se ako ostanu bez posla. Kako je to moguće?

Nego - Danska: Tekst je podijeljen u nekoliko, da ih nazovem tako, "stavova". Stav koji mi je zaista privukao pažnju jeste o *žutoj kartici*. Šta je ta famozna kartica?

"Da bi postojao u Danskoj, da bi mogao imati ime, adresu, kupiti auto ili televizor, uplatiti loto, platiti struju, posuditi knjigu u knjižnici ili se upisati u fitness klub - moraš imati *žutu karticu*. Malu plastičnu žutu karticu sa desetocifrenim poraznim brojem CPR-om. Taj je broj poput *big brother* kamere - zna sve, baš sve o tebi i prati svaku, i najmanju promjenu: ta kartica *zna* gdje živiš, jesi li oženjen i sa kim, koliko imaš djece, u koji vrtić ili školu idu, gdje radiš, kolika ti je plaća, koliko imaš računa i u kojim banka-

ma, što posjeduješ u Danskoj, a što u inozemstvu, ko ti je doktor, imaš li mjesečnu kartu za podzemnu... I to je jedini dokument koji Danci imaju - to je i lična i pasoš i zdravstvena knjižica. I sa njom obavljaš sve. Nema papirologije koja ti treba da bi nešto obavio - nema, npr. vjenčanih ni rodni listova, ni čekanja na njih, *ne starijih od šest mjeseci*. Dovoljna je *žuta kartica*. Danska birokratija besprijekorno radi. Bez izuzetka - besprijekorno. Oduševi to u prvom trenu

strance sa juga, izluđene beskonačnim čekanjima na bezbrojnim šalterima i plaćanjima pustih biljega i naknada. Međutim, upravo je ta besprijekornost dio na koji se teško naviknuti: besprijekornost ne trpi izuzetke. Ako zakasniš s uplatom sat vremena, ako rok pada u nedjelju, a ti platiš u ponedjeljak ranom zorom - *žuta kartica* to zna. I platiš ćeš kaznu. Iako taj sat vremena ne igra nikakvu ulogu. Jer pravila su pravila."

Siguran sam da bi tako nešto kod nas uveliko promijenilo naše živote. Mnogi bi plakali pred *Elektrodistibucijom*, *Mtelom*, pred ordinacijama. U startu plaću naši ljudi i vako, samo bez kartice. Mada, ako se priča o smanjenju birokratije i većoj efikasnosti, eto rješenja. Kaže da u BiH na skoro četiri miliona duša ima 20.000 birokrata? Mnogo li je, kume.

Ravnopravnost - Ovaj dio mi je genijalan: Zamišljam samo facu nekog našeg poslodavca da se sretne s ovakvim objašnjenjem. Koliko bi boja promijenio?

"U kućnim i roditeljskim obavezama pol nije bitan, sve se dijeli popola. Jedan je Danac u multinacionalnoj kompaniji obaviješten da bi za par sedmica trebao na službeni put u trajanju od dvije sedmice. Odmah je tražio razgovor sa šefom strancem i zatražio *financijsku naknadu za ženin prekovremeni rad kod kuće zbog njegove odsutnosti*. Objasnio mu je da će žena sad morati promijeniti sve svoje planove, preuzeti na sebe i njegovu polovinu obaveza, kuhanja, razvoženja djece. Zašto bi na to pristala? Stranci su ostali u nevjerici. Ali nakon par sati konsultacija, odlučili su da je bolje Dančevoj ženi platiti naknadu."

Zvuči kao bajka, ali ja vjerujem da tamo je tako.

Kristina piše: "Danci su bogat i radišan narod, ali sa mjerom. Sa naglaskom na mjeri. Dobro je raditi i ne zabušavati, ali u radno vrijeme. Dobro je zarađivati puno, ali pokazivati bogatstvo je nepristojno. Smatraju da su dovoljno opterećeni 38-satnim radnim vremenom (pa uza im nije plaćena) te im šest sedmica godišnjeg (koji koriste kada i kako hoće i šef ga ne mora odobriti - samo primiti na znanje) ne nudi utjehu. Radi se u radnom vremenu, najčešće od osam do 16. I ni sekunde duže. Nikada. Poslovni laptop ostaje na poslu - ako ga nosiš doma i radiš, plaća se posebni porez. Kao i na prekovremeni rad i na korištenje službenog mobitela izvan radnog vremena. Poslovna hijerarhija je prilično apstraktna i svi se moraju osjećati jednakima. Poslovno oblačenje ne postoji. Nema neplaćenih prekovremenih sati. Petkom ujutro se ne radi, kolektivno se doručkuje. Kristinu je u tri godine šef nazvao jedan jedini put izvan radnog vremena: da je podsjeti da u petak ona organizira doručak."

I ma još dosta toga vezano za vrtiće, za djecu, za odlaske kod doktora. Iskreno, prilična krajnost u odnosu na nas, ali sam, u svakom slučaju, osjećao dužnost i potrebu da podijelim ovo sa vama, dragi čitaoci.

Nisam vam ništa tražio do sada, pare pogotovo, ali bih zamolio svakoga ko bude u prilici da gugla, neka kuca: **NAJSRETNIJI NA SVIJETU**. Ne žele kredite i ne ljute se ako ostanu bez posla. Kako je to moguće?

Pročitati sve, više puta, razmisliti i da pravimo neki bolji svijet, za nas i za naše potomke.

Voli vas

Grof Њпaz

TRAGOM KRVI KOJA SE LIJE NA UKRAJINSKIM ULICAMA I TRGOVIMA

EU je dobra, ali samo dok

EU je Arkadija, ali samo za odabrane, a Ukrajinci među takvima biti neće, sve i da pobijede i vlast i unutarnjeg neprijatelja. Uostalom, eno im Grka, Rumuna, Bugara, Hrvata, Španaca, Portugalaca, Slovenaca... pa neka pitaju

➤ PIŠE: Emir Imamović Pirke
pirke@startbih.info

Da je u Hrvatskoj, tamo onih godina kada je započeo njen hod po mukama poznat i kao proces pridruživanja Evropskoj uniji, održan referendum o tome trebali, ima li kakva interesa, nama susjedna država uopće ići prema EU, velike su šanse da bi bio oboren rekord u izlaznosti i broju birača opredijeljenih za integracije. Tada, nekada davno, baš kao nama ili, recimo, Ukrajincima sada, Unija se činila kao moderna *Arkadija*, veliki, bogati prostor sretnih ljudi koji se samo trebaju roditi, dok će se ostalo riješiti samo od sebe i to, naravno, na najbolji mogući način.

DOMAĆI GADOVI I EVROPSKI LOBISTI

Na kraju je, znamo, ispalo malo drugačije: Vlada Hrvatske je spašavala referendum o ulasku u EU mijenjajući zakon koji je propisivao minimalan broj birača čiji izlazak referendum čini legitimnim. Tako je Hrvatska postala zemlja u kojoj je manje birača, nego igdje drugo, odlučilo o pristupanju Evropskoj uniji. Da, bila je to pogolema blamaža, ali svakako manja od mogućeg neuspjeha referenduma ili većinskog protivljenja integraciji.

Kada god propadnu pregovori o sprovođenju odluke poznate kao *Sejdić - Finić*, dakle uvijek, nađe se neki mudrosi domaći proizvođač ili iz uvoza da kaže kako je, eto, ugrožena evropska perspektiva Bosne i Hercegovine, baš kao da je ona, ta perspektiva, važnija od prava dijela građana jedne zemlje da, jednostavno, konzumiraju demokratiju koju im je Ustav uskratio. Pri tome, evropska perspektiva BiH ne postoji: Unija se pretvorila u sve

suprotno od onoga što je trebala biti; danas se je to - što sjajno dokazuju slovenski filozof i agilni hrvatski ljevičar **Slavoj Žižek** i **Srećko Horvat** u knjizi eseja *Što Europa želi?* - imperija bez milosti za siromašne, nemoćne, dužne... za, uz mnoge, mnoge druge, manje ili veće države, i nas.

Ako je put do pakla popločan dobrim namjerama, put do Bruxellesa vodi kroz, makar prividno kolektivno civiliziranje, pa ispada kako je od samog ulaska u EU, za demokratski retardirana društva daleko važniji dio procesa pridruživanja: uvećanje manjinskih prava, pokušaji borbe protiv korupcije, depolitiziranje pravosuđa, medijske slobode... To što, kada se konačno uđe u Uniju, domaći korumpirane gadove zamijene tzv. *lobisti*, što velike zemlje protjeruju Rome ili azilante smještaju u logore koje od koncentracijskih razlikuje nedostatak plinskih komora, što reforme pravosuđa pod obavezno propadnu, a granice medijskih

ok se čeka

sloboda određuju oglašivačka industrija i interesi kapitala, ne znači kako između polaska i dolaska nema godina u kojima je, koliko-toliko, ugodnije živjeti.

EU je, dakle, najljepša dok se čeka, pa bi za mnoge, računajući i nas, bilo najbolje ostati u vječnom procesu ispunjavanja uslova za primjem. Hrvatska iz tog, pristupnog doba, i ova današnja, evropska, ne liče naročito. Atmosfera se promijenila, na gore svakako, teror štednje i racionalizacije javne potrošnje - što je tek drugo ime za dokidanje ono malo socijalne države što je ostalo - našao je novu metu u Zagrebu, a isti taj Zagreb ne zna, nema blagog pojma kako nadoknaditi manjak izazvan prestankom povlaštenih trgovinskih odnosa između Hrvatske i njenih istočnih susjeda, bivših jugoslavenskih republika u kojima su *bajadera, kiki, ronhill, jamnica i vegeta* išle onako kako nikada neće ići u Austriji ili Francuskoj. Ostalo se u Hrvatskoj, svakako, ne proizvodi i, da nema mora, ne bi ta država imala sedam, već sedamdeset posto manji BDP nego 1986.

O svemu tome, normalno, ne razmišljaju Ukrajinci sa barikada, proevropski demonstranti našiljeni na režim **Viktora Janukoviča**, bivšeg premijera i sadašnjeg predsjednika, o kojem se može reći malo toga lijepog, ali ne i da je baš blesav toliko da nije znao izračunati korist od povoljnih trgovinskih odnosa sa Ru-

đanske i medijske slobode su, otprilike, svedene na slobodan izbor između pokoravanja i uzaludnog, ali i rizičnog lajanja na mjesec; atmosfera je takva da je četvrta parlamentarna stranka Svoboda - fašistička organizacija čiji simpatizeri fizički napadaju ukrajinske Židove, a za članstvo nije dovoljna lična karta, već i čistokrvno ukrajinsko porijeklo!

Idealiste i fašiste razlikuje skoro sve, sve zapravo, osim prihvatanja **Churchillove** tvrdnje kako ne postoje vječni prijatelji i neprijatelji država već samo vječni interesi. Demokratski dio ukrajinskih demonstranata zbilja naivno vjeruje kako je iza granice Evropske unije njihov spas i da će jednom, kada im Bruxelles bude bliže nego Moskva, živjeti

kako nikada nisu. Fašiste koji policajcima zabijaju noževe u grla i guraju granate pod zaštitne prsluke, vodi, prvo mržnja prema Rusima, trenutno izraženija od antisemitizma, dok im je od svih evropskih vrijednosti vjerovatno najbliža francuska po-

dom građana postaje sredstvo u širim igrama moći između onih koji su zapamtili lekciju o vječnim interesima, samo što im se ti interesi nikako ne podudaraju. E, među takve spada Viktor Janukovič, nekadašnje otjelotvorenje svega najgorog iz tranzicije, kasnije poželjni partner EU, te danas njen ljuti neprijatelj.

On, takav kakav jeste, sabrao je što se sabrati da, oduzeo što je za oduzimanje i tim jednostavnim matematičkim operacijama došao do zaključka kako Ukrajina može birati između dva zla - dobrim dijelom i zato što su je lideri poput njega ojadili - i da je manje ono u Rusiji.

Rusija je, naime, glavni i najveći ukrajinski trgovinski partner i te dvije zemlje imaju niz ugovora o slobodnom i povlaštenom protoku roba. Sličan niz ugovora o saradnji Ukrajina je trebala sklopiti i sa Evropskom unijom, kada su iz Moskve rekli da oni nemaju ništa protiv, ali da će zatvoriti granice kako bi svoje tržište štitili ne od ukrajinske već od roba iz Unije. Janukovič je, dakle, shvatio ono što je Hrvatska naučila iz vlastite prakse: da u poslu sa susjedima možda ne prolazi sjajno, ali da će u onima s Unijom proći - očajno. Naravno, dok ga je Bruxelles volio, niko mu nije ponudio pomoć kojom bi bila umanjena šteta od prekida ekonomskih veza sa Moskvom, a kada je rekao kako bi on, ipak, malo više vodio računa o interesima Ukrajine, nego o onim Unije, dogodio mu se narod, a narodu, baš kao u Siriji ili Libiji, značajna materijalno-tehnička sredstva za blisku i svaku drugu borbu. Među porukama upućenim Janukoviču s ulica je i ona da 400.000 - da, četrina stotine hiljada - ljudi ima oružje!

Na gadnim minusima, **ukrajinski narod, govoreći bez pretjerivanja**, kako iskreno i potre-

sijom i štetu za lohotnu ukrajinsku ekonomiju od približavanja Evropskoj uniji.

Za razliku od porodica iz ruskih romana, u kojima sve sretne liče jedna na drugu, a svaka nesretna je takva na svoj način, tranzicijske države u svojim mukama su skoro blizanci.

JANUKOVIČEVA MATEMATIKA

Ukrajinska demokratija je, u najkraćem, slična našoj, pa loše smjenjuju gori; korupcija je kapilarna, a svaka borba protiv nje nema za cilj ukidanje već daljnje, nesmetano odvijanje; ono što nisu pokrali oligarsi - cjevčvi politička elita i bliža joj rodbina; standard građana je kao neka stvar, dok su plate nestvarno male; gra-

litika protjerivanja Roma ili talijanska spram emigranata koji, ako i živi doplove do obale, završe iza bodljikave žice.

Ništa, naravno, nije kao što se čini, naročito ako se gleda na televiziji, pa se tako na ulicama Kijeva i drugih ukrajinskih gradova ne dešava nikakva ovovremena Pariška komuna, niti su na jednoj strani borci za istinsku slobodu, a na drugoj mahnuti predsjednik koji vlastitu zemlju želi isporučiti **Vladimiru Putinu**. Naivni *eurofili* u Ukrajini su kao, u međuvremenu nestala, istinska sirijska demokratska opozicija, čiji sljedbenici glavu spašavaju pred raznoraznim džihadističkim luđacima. U istoj toj Ukrajini, kao i u Siriji ili Libiji, želja za slobod-

sno piše tamošnji pisac **Jurij Andruchowycz**, a prenose, uz ostale, i *e-novine*, **prolijeva svoju krv u obrani evropskih vrijednosti slobodnog i pravednog društva**. Postoji, međutim, samo jedan, ali veliki problem sa razlozima zbog kojih još uvijek većina ukrajinskih demonstranata prolijeva svoju krv. Evropskih vrijednosti slobodnog i pravednog društva u Evropskoj uniji ima koliko i u Putinovoj Rusiji ili Janukovičevoj Ukrajini. EU je, naime, *Arkadija*, ali za odabrane. Ukrajinci među takvima biti neće, sve i da pobijede i vlast i unutarnjeg neprijatelja. Uostalom, eno im Grka, Rumuna, Bugara, Hrvata, Španaca, Portugalaca, Slovenaca... pa neka pitaju. ●

VLADIMIR PUTIN, PREDSJEDNIK RUSIJE

Ni gej, ni mačo, naprosto

Kritike iz svijeta i odobravanje kod kuće, koje isprate svaki potez već 13 godina apsolutnog vladara Kremlja, vjerovatno najbolje svjedoče koliko se Zapad i Rusija ne razumiju i zašto Putin predstavlja simbol klizanja planete u nešto nalik nekadašnjem hladnom ratu

To da će Vladimir Vladimirovič Putin narednih nekoliko dana dobiti dodatni prostor za svoj svjetski performans kojeg slobodno i skromno može nazvati *Ja, pa ja i niko više*, nije uopšte sporno. Bombe koje su krajem 2013. i početkom 2014. odjekivale okolinom olimpijskog Sočija sasvim su dovoljan razlog da ruski predsjednik iskoristi i prostor za propagandu i mogućnosti koje Rusija ima za bukvalno uklanjanje potencijalnih opasnosti, pa da iz njegovog ugla Zimske olimpijske igre u Sočiju budu više nego uspješne.

NETRADICIONALNI ODNOSI

Sporno je, međutim, da li biografiju najmoćnijeg Rusa još od Josifa Visarionoviča Staljina započeti njegovim da će kad ode u penziju ozbiljno igrati hokej ili da su turisti homoseksualci dobrodošli na ZOI u Soči, ali da *mora-*

ju da ostave djecu na miru.

Ovim drugim, ipak. Prvo je najvjerovatnije šuplja, jer nije malo onih koji tvrde da Putin nikad neće otići u penziju jer su mu se moć i vlast previše osladili. Homoseksualci, dakle...

Lijepo je kad ruski predsjednik ponovi da prošlogodišnji zakon, kojim je zabranjeno propagiranje homoseksualnosti, neće pogađati turiste koji o svojim seksualnim opredjeljenjima ne budu pričali pred mladima od 18 godina. Lijepo je to iz najmanje dva razloga. Prvi je formalno-pravni: Putin opet ponavlja da taj ruski zakon nigdje i ne spominje homoseksualnost već samo *netradicionalne seksualne odnose*.

- **Mi ne zabranjujemo netradicionalne seksualne odnose. Međutim, primjenjujemo zabranu propagiranja homoseksualnosti i pedofilije, a posebno podvlačim da se tu radi o zabrani propagande prema maloljetnicima.**

Mi ništa ne zabranjujemo i ne predviđamo nikakve krivične kazne za takve odnose, za razliku od mnogih drugih država - prenijele su agencije Putinov odgovor jednom volonteru na ZOI u Sočiju.

Drugi razlog je to što tako razmišlja čovjek za kojeg je prije samo koji mjesec objavljeno da je *gej koji seks doživljava stranim*.

Dobro, moskovski politolog Stanislav Belkovski ne piše to baš tako eksplicitno, on u svojoj knjizi *Putin*, objavljenoj početkom decembra 2013, to kao mogućnost provlači u dijelu u kojem se bavi aferom Vladimira Putina sa ruskom gimnastičarkom, nekadašnjom olimpijkom, danas zastupnicom u Dumi Alinom Kabajevom. Dobro, onaj koga ta priča zanima već je zna - polovinom prošle godine cijeli je svijet brujao kako se Vladimir, nakon 30 godina braka, razveo od supruge Ljudmile jer je

sa Kabaevom dobio dijete. Ili već drugo, zavisi od izvora. Belkovski, opet, piše da je cijela ta priča PR izmišljotina i da je 61-godišnji ruski predsjednik *traumatizirani muškarac, latentni gej koji seks doživljava stranim i više od društva ljudi voli biti okružen životinjama.*

“Maleni Vladimir, koji je praktički odrastao bez oca i bez roditeljske ljubavi, bio je povučeno dijete”, napisao je Belkovski i ponovio stare tvrdnje da je Putin zamjenskog oca pro-našao u bivšem ruskom predsjedniku Borisu Jeljcinu, a zamjenskog brata u Romanu Abramoviču, oligarhu najpoznatijem po tome što je vlasnik nogometnog kluba Chelsea.

A ČINIO SE IDEALNIM

Belkovski je već i time, naravno, naljutio Kremlj, pa su teze o tome da je čelnik najveće zemlje na svijetu tek *slabi sin alkoholičara* ili da Putinove mačo fotke golog torza i njegovo poziranje sa životinjama nisu PR trikovi, već predstavljaju prikaz usamljene duše jednog od najmoćnijih ljudi svijeta, bijes samo pojačale. Spominjanje Marije i Ekatarine, Putinovih kćerki koje ima sa Ljudmilom i tvrdnje da su one i njihovi muževi pravo dobro profitirali zahvaljujući Putinovoj velikoj moći, samo je zapečatilo ocjenu knjige Stanislava Belkovskog: *Smeće*, rekao je Putinov glasnogovornik.

Što je, opet, bilo mnogo, mnogo blaže od ocjena koje su 1. marta 2012. pratile pojavu knjige *Putin, čovjek bez lica*, moskovske novinarko Maše Gesen, istovremeno u dvadesetak zemalja svijeta: *Biografija koja je ugrozila život svojoj autorki*, reklamirali su knjižari ovo dje-

lo. Vukli su, naravno, paralele s Anom Politkovskajom, ruskom novinarkom čije se nikad do kraja razjašnjeno ubistvo i dalje pripisuje Vladimiru Putinu.

Gesenova podsjeća da je Putina na ruski vrh 1999. godine dovela *Obitelj*, zbirka živopisnih likova okupljenih oko bolesnog i sve nepopularnijeg Jeljcina.

“Vladimir Putin, čovjek sa vrlo malo državnog ili upravljačkog iskustva - osim onoga kada je bio na funkciji zamjenika gradonačelnika Sankt Peterburga - činio se kao idealna osoba u očima oligarha koji su željeli stvoriti novog predsjednika po svojim mjerilima. Odjednom je dječak, isti onaj koji se za svoje mjesto pod suncem izborio stasa-

jući u opasnim poslijeratnim lenjingradskim dvorištima i sanjao o tome da vlada svijetom, postao javna ličnost i njegova je popularnost počela rasti. Rusija i njime zalučeni Zapad bili su odlučni u tome da u Putinu vide naprednog vođu iz svojih snova, čak i onda kada je taj vođa nemilosrdno razoružao ruske medije, oteo kontrolu i bogatstvo rastućoj poslovnoj klasi u zemlji i

desetkovao krhke mehanizme demokracije. U idućih nekoliko godina uklonio je gotovo sve što se našlo na putu njegovoj neobuzdanoj kontroli”, piše Gesenova.

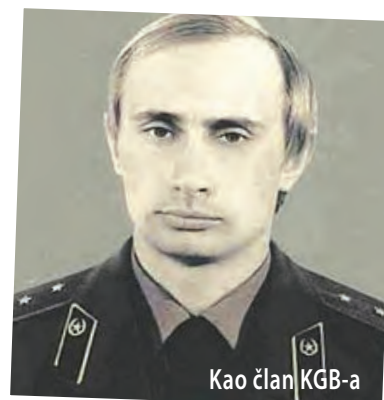
Pa nastavlja: *Svaki glas koji mu se suprotstavljao, ušutkan je.*

“Politički rivali i kritičari završavali su ili u izgnanstvu ili na groblju. Muškarci, kad su još sasvim mali, često sanjaju o karijeri špijuna, važnog tajnog agenta o kojem ovisi sudbina cijele njihove nacije, ako već ne i čovječanstva. Malobrojni u tome ustraju. No, samo je jedan dječak na svijetu u tome i uspio - Vladimir Putin. Njegovi pristaše, ali i oponenti oko jednog se moraju složiti; Putin je ostvario svoj san. Vrlo detaljno. Korak po korak. Od ulice do studija. Od studija do tajne službe. Od tajne službe do nacije na dlanu. Od nacije na dlanu do - čovječanstva u svojim rukama”, piše Gesenova.

A onda sugerše i pitanje i odgovor: *Kolika je bila cijena? Teško je reći...*

IZMJENE SA MEDVEDOVOM

“Ovisi o tome da li je uspon na politički Olimp plaćen i stravičnim vrištanjem pa samrtnim hroptajima djece zatočene u Beslanu. Ovisi je li uspjeh plaćen grobovima stotina i stotina civila stradalih u fingiranim terorističkim napadima. Ovisi i jesu li u cijenu uspjeha uračunati i svi oni koji su tjednima umirali u najvećim patnjama, dok im je organe razdirala radioaktivna supstanca kojom su otrovani. I novinari koji su skončali po moskovskim ulicama ili stubištima raznesenih glava. Jesu li i oni uračunati u cijenu uspjeha?”, pita Gesenova, dok se mnogi

moćnik!

Sa Jeljcinom

pitaju da li je ona bila u prilici ili neprilici pra-teći ostvarenje Putinovog dječakskog sna. Kada je taj san počeo, teško je reći. Zvanično, 7. oktobra 1952, kad se Putin rodio u Sankt Petersburgu, koji se tad zvao Lenjingrad. Stanislav Belkovski, međutim, tvrdi da je rođen dvije godine ranije... Diplomirao je, to još ni-ko nije osporio, pravo na Univerzitetu u Le-njingradu 1975. godine i potom je odmah re-grutiran u KGB. Tačno deset godina kasnije prekomandovan je u Istočnu Njemačku oda-kle su ga, zajedno sa ruskim trupama, ispra-tili 1990. KGB ga vraća u Lenjingrad, gdje je u junu te godine dobio posao na katedri za spoljne poslove lenjingradskog univerziteta. Godinu dana kasnije postaje šef Međunarod-nog odbora u Uredu gradonačelnika tad već ponovo Sankt Petersburga, a u augustu 1996. seli u Moskvu, postaje član Jeljcinove admini-stracije, od juna 1998. do augusta 1999. godi-ne šef je FSB-a, jedne od službi bezbjednosti nasljednica KGB-a.

Jeljcin je Putina postavio za ruskog premije-ra u augustu 1999. u jeku kampanje koju su njegovi protivkandidati gradonačelnik Moskve **Jurij Lužkov** i bivši premijer **Jevgenij Prima-kov** već vodili za predsjedničke izbore 2000. Putin je bio peti premijer u samo 18 mjeseci, niko nije vjerovao da će njegov rok trajanja bi-ti duži, ali je onda Jeljcin ponovo povukao ne-očekivan potez. Otišao je iz Kremlja 31. de-cembra 1999, a za privremenog predsjednika ostavio, naravno, Putina. Koji je, kao nestra-nački kandidat, ali uz uzajamnu podršku Je-

dinstva, najjače stranke u novoj Dumi, u maju 2000. na predsjedničkim izborima pomeo sve protivnike već u prvom krugu... Ostalo zna-mo: do 2008. je neprikosnoveni predsjednik, onda taj posao na četiri godine prepušta **Di-mitriju Medvedevu**, a on je premijer, pa on-da 2012. mijenjaju uloge - Putin je predsjed-nik, Medvedev premijer.

Kako će neprikosnoveni Putin vladati, bilo je jasno već na početku prvog mandata. Autokra-tija i vraćanje privatizirane imovine u vlasniš-tvo države, koje je vrhunac dostiglo uništava-njem **Yukosa** koji je bio vlasništvo nedavno iz zatvora puštenog oligarha **Mihaila Hodorkov-skog**, na Zapadu su mu donijeli žestoke kri-tike, ali su mu istovremeno u Rusiji popular-nost kod naroda digli u nebesa. Svijet mu se na leđa žestoko navalio, između ostalog, i 2007. kad je povukao potpis na ratifikaciji ugovora o konvencionalnim vojnim snagama u Evro-pi. Što mu je, opet, kod kuće donijelo slavu li-ka koji vraća ugled i snagu Rusije. Treba li re-ći da je odluka o povlačenju potpisa u Dumi prošla jednoglasno i treba li podsjećati da je Putinovo obrazloženje bilo da nijedna drža-va članica NATO-a do tad nije bila ratifiko-vala ovaj ugovor?

Možda je to i dokaz koliko se Zapad i Rusi-ja ne razumiju: dok svijet Putinu žestoko za-mjera reforme kojim on jača centralnu vlast, kontrolu nad medijima i postupno smanjuje političke slobode, većina u Rusiji koja ga bi-ra smatra da je koncept liberalne demokrati-je nespojiv sa ruskom tradicijom i da su nuž-ne reforme moguće jedino pod autoritarnim vodstvom. U posljednje vrijeme pojavljuju se i analize koje otkrivaju da je Putin ipak pro-komunistički orijentisan i da želi napraviti ne-sto slično nekadašnjem SSSR-u...

Nebitno, pod uslovom da se ne radi o čovjeku koji se već deceniju s američkim predsjednici-ma i njemačkom kancelarkom **Angelom Mer-**

E, ŠTA TI JE LJUBAV...

Vladimir Putin upoznao je Ljudmilu Škrebne-vu preko zajedničkog prijatelja. Ljudmila je ra-dila kao stjuardesa u *Aeroflotu* i došla je u Le-njingrad, gdje je Vladimir već radio u KGB-u, na tri dana.

- Prijatelj je nazvao i pozvao me u pozorište. Rekao je da već ima ulaznice i da će nam se pri-družiti dvije mlade dame. No, one nisu došle, pa smo sutra opet otišli u pozorište, ali je sad bio moj red da kupim karte. Tek treći dan se poja-vila jedna od tih djevojaka. Tako sam upoznao Ljudmilu - sjeća se Putin.

Ljudmila kaže da je bilo ne-što u Vladimiru što ju je pri-vlačilo.

- Tri ili četiri mjeseca kasni-je već sam znala da je to čov-jek kojeg trebam. Tri go-dine nakon prvog susreta Vladimir me je zaprosio i znala sam da, ako se ne udam za njega za još dvije ili tri godine, neću se udati nikad - kaže Ljudmila.

Vladimir dodaje da je bio spreman da ostane neženja, ali da je Ljudmila sve promi-jenila. Vjenčali su se 28. ju-la 1983, prvu kćerku Mari-ju dobili su u Lenjingradu 1985, drugu Ekaterinu 1986. u Drezdenu. Djevojčice su

imena dobile po bakama.

Tri decenije kasnije pojavit će se svjedočenje njihove porodične pri-jateljice Irene Pieč, žene njemačkog bankara iz Hamburga, koje zorno pokazuje u šta se ljubav može izro-diti...

On je vampir. Isisava iz mene život i Ona je luđakinja opsjednuta horo-skopima. Svako ko sa njom izdrži tri sedmice zaslužuje spomenik, tek je dio uzajamnih čašćavanja koje je Piečova prepričala njemačkom *Špiglu* prošle godine u vrijeme razvoda su-

pružnika Putin.

No, nije govori-la o glasinama da Vladimir drži Ljudmilu za-tvorenu u podzemnom ma-nastiru na estonskoj granici dok vrijeme provodi sa foto-grafkinjom Janom Lapiko-vom ili bivšom špijunkom Kremlja, modelom za donje rublje Anom Čepmen ili biv-šom gimnastičarkom Alinom Kabajevom.

Putina su vezivali za različi-te žene, ali je sa Kabajevom otišlo najdalje. O toj vezi sa dvostrukom svjetskom prva-kinjom, osvajačicom zlatne medalje u ritmičkoj gimna-

Sa Alinom Kabajevom

Sa bivšom suprugom Ljudmilom Škrebnevom

stici na Olimpijskim igrama u Atini 2004. i bron-zne na OI u Sidneju 2000, Putina je u Italiji još 2008. tokom pres konferenciji sa **Silvijom Berlu-skoni**jem pitala novinarka *Nezavisne gazete* **Natalija Melikova**. On je ljutito odvratio da u to-me ni jedna jedina riječ nije istinita, a potom je ledenim glasom dodao: *Političari žive izloženi, kao u staklenoj kući, no postoje granice. Zabra-njujem upletanje u moj privatni život*.

U dvorani je nastao zlokoban tajac, Berlusconi je sve pokušao okrenuti na šalu, postavio je ru-ke kao mitraljez iz kojeg je *zapucao* po *zločestoj* novinarki, rekao Putinu *ti meni daj ruske novi-nare, a ja ću tebi talijanske*, ali je Melikova na-kon konferencije plakala kao ljuta godina, stra-hujući da će se zbog drskog pitanja predsjedniku morati oprostiti od karijere...

MARIJA ILI VERA?

Vladimira Putina je majka Marija Ivanova Šelomova zvanično rodila u lenjingradskom porodištu V. Snegireva u Ulici Majakovskog broj 5. u svojoj 41. godini. Otac Vladimir Spiridonovič proslavio je to sa prijateljima iz fabrike Jegerova, gdje je radio u obezbjeđenju. Ruski historičari su u Putinovom rođendanu našli simboliku, jer se tog 7. oktobra 1952. održavao posljednji kongres KPSS pod rukovodstvom Staljina.

- Dolazim iz obične porodice, a to je onako kako sam i sam živio gotovo cijeli život. Živio sam jednostavno kao prosječna, normalna osoba. Jeli smo supu od kupusa, šnicle, palačinke, ali nedjeljom i praznicima je moja mama pekla vrlo ukusne piroške sa kupusom, mesom i rižom, te tortu vatrušku - rekao je Putin svojim zvaničnim biografima.

Sam je priznao da je na počecima školovanja bio loš, kasnio u školu, ali je imao dobru učiteljicu. - U petom razredu, on se još uvijek nije bio na-

šao, ali sam mogla osjetiti potencijal, energiju i ličnost u njemu. Bio je vrlo talentovan za jezik, imao je vrlo dobru memoriju i okretan um. Mislila sam da će nešto dobro ispasti od ovog dječaka i odlučila sam da ću mu posvetiti više pažnje, da ga odvratim od ulice - pričala je zvaničnim biografima učiteljica Vera Gurevič. Ona je pokušavala pričati i s ocem Vladimirom, ali stvari su se promijenile tek kad se sin Vladimir upisao u pionire, počeo trenirati džudo i skontao kako stvari stoje.

- Postalo mi je jasno da ulična pamet nije dovoljna, pa sam se počeo baviti sportom. No, ni to nije bilo dovoljno za održavanje mog, da se tako izrazim, statusa na duže. Shvatio sam da moram dobro učiti - kaže Putin.

Ostalo znamo... Uglavnom, jer Kremlj je poprilično šturo demantovao tvrdnje 82-godišnje Vere Putine da je ona Vladimirova majka i da ga je, kad je imao 10 godina, dala na usvajanje. Nju su reporteri britanskog *Telegrafa* našli u selu Metekhi, u blizini grada Gorijsa u Gruziji. Ona je ispri-

čala da je Putinov otac bio ruski mehaničar Platon Privalov, sa kojim je zatrudnila dok je bio oženjen drugom ženom i da je sin Vladimir, kojeg zove Vova, rođen 7. oktobra 1950.

Vera se, kaže, 1952. udala za gruzijskog vojnika Giorgija Osepašvilija i preselila u Gruziju sa sinom, kojeg je u decembru 1960. morala poslati djetu i baki u Rusiju zbog muževljevih pritiska. Nakon toga su ga, vjeruje Vera, usvojili ljudi iz Lenjingrada koje on opisuje kao svoje roditelje.

Šura Gabinašvili, bivša seoska učiteljica u Metekhiju, tvrdi da je Vladimiru predavala ruski jezik između 1958. i 1960. i da je dobijala prijetnje smrću ako to otkrije javnosti.

Putin u svojoj biografiji *Prvi čovjek* piše da je bio sin tvorničke radnice i bivšeg servisera sovjetske mornarice, da su oboje umrli od raka, majka 1998, a otac godinu kasnije, te da je njegov djed Spiridon Putin bio Lenjinov i Staljinov lični kuhar.

kel smjenjuje na samom vrhu lista najmoćnijih ljudi svijeta koje pravi američki *Forbs*.

Zanimljivo je, međutim, da Putina zvanično nema na onoj drugoj, zabavnijoj *Forbsovoj* listi, listi najbogatijih iako svi koji se nešto razumiju u pare tvrde da je najbogatiji svjetski državnik, čak i u konkurenciji prebogatih šefova naftnih država. Na jednoj od takvih lista, onoj iz *Hafington posta* iz decembra 2013,

piše da je Putin No. 1 sa ličnih 40 milijardi dolara u državi u kojoj je BDP po glavi stanovnika 14.000 dolara. Na toj listi slijede kralj Tajlanda **Bumibol Aduljadej** sa 30 milijardi, sultan od Bruneja **Hasanal Bolkija** sa 20 milijardi, pa **Abdulah bin Abdul Aziz Al Saud**, kralj Saudijske Arabije sa 18 milijardi, i predsjednik Ujedinjenih Arapskih Emirata **Halifa bin Zajed Al Nahjan**, sa 15 milijardi dolara.

ISKOPALI IZ NOSEVA

Zvanična Moskva to, naravno, ne komentariše, a umjesto odgovora se nudi podatak iz 2012. da je predsjednik Rusije imao godišnju zaradu od 3,66 miliona rubalja ili 122.000 dolara, uz podsjećanje da je kao premijer 2010. godine zaradio 5,042 miliona rubalja. U Putinovom zvaničnom imovinskom kartonu piše i da ima stan od 77 kvadrata, garažu i plac od 1.500 kvadrata, automobile GAZ M-21 i GAZ M-21R, nivu i prikolicu skif, koju je naslijedio od oca. Karton ko karton: u njemu piše ko šta hoće.

Finansijski portal *Bloomberg*, opet, podsjeća da je Stanislav Belkovski svojevremeno njemačkom *Weltu* još 2007. tvrdio da je Putin do svojih 40 milijardi, ali eura, došao zahvaljujući kontroli nad 37 odsto *Surgutneftgaza*, 4,5 odsto *Gazproma* i do 70 posto druge naftne kompanije *Gunvor*. *Bloomberg* se, međutim, ograđuje: riječ je o procijenjenom bogatstvu koje nepo-

sredno i posredno kontroliše kao predsjednik države, ali i član nekoliko upravnih odbora sa kontrolnim udjelom u ruskim energetske kompanijama. Neki, tvrdi se *nepouzdan*i, izvori u ovom trenutku pričaju o uvećavanju Putinovog bogatstva i na 70 milijardi eura, o čemu danas govori i Belkovski za međunarodni Biro za istraživačko novinarstvo, ali brojni mediji,

koje pred-

vo d i londonski *Telegraf*, ozbiljno sumanjaju u te brojke i Belkovskog smatraju potpuno nepouzdanim sagovornikom, čak i ako se drugačije ne može utvrditi Putinov udio u naftnim kompanijama i njegova stvarna lična imovina.

- To su samo glasine, ništa se nema za reći. Iskopali su to iz svojih noseva i zalijepili na papir - komentarisao je sam Putin ove priče 2008. godine.

Ruska opozicija je 2012. objavila svoj izvještaj o predsjednikovom bogatstvu kojeg je ironično nazvala *Život jednog galiota*, kako je sam Putin opisao svoje vladarske dane. Po tom izvještaju, osim desetina milijardi dolara, koje su Putin, ali mnogo više njegova rodbina i prijatelji zaradili poslovima sa ruskom naftom, on uživa još veće blagodeti kao šef države.

Po izvještaju kojeg su napravili bivši potpred-

sjednik Vlade, više puta hapšeni **Boris Nemcov** i član pokreta *Solidarnost* **Leonid Martijnjuk**, ruski predsjednik ima na raspolaganju 20 rezidencija, među kojima su i *Konstantinova palata*, građevina iz carskog perioda čija je obnova koštala desetina miliona dolara, zim-ska vila na Kavkazu i gotska palata u moskovskom regionu. Šef ruske države, tvrdi opozicija, ima i 15 helikoptera, četiri ogromne jahte

i 43 aviona, uključujući glavni predsjednički mlaznjak *Iljušin* čija je unutrašnjost obložena zlatom i u kojem samo toalet košta 75.000 eura. Samo avioni koštaju oko milijardu dolara, a održavanje rezidencija, aviona i automobila košta 2,5 milijarde dolara godišnje, navodi se u ovom izvještaju, čiji su dio i slike Putina sa raznoraznim skupocenim satovima, ukupno vrijednim 687.000 dolara, šest puta više od predsjednikove godišnje plate.

E, sad, *Njujork tajms* je, preno-seći ovaj izvještaj, podsjetio da ruku na srce Putin nije tako sebičan u svojoj strasti prema sa-

tovima, pošto je dva puta, što se vidi na vide-osnimcima, skinuo sat sa ruke da bi ga dao ljudima koji su stajali pored njega, pa su tako jedan dječak i jedan radnik dobili *blanpene* vrijedne po više od 9.000 dolara po komadu.

A nije zaboravio ni ostale radnike. Njima, do-duše, ne dijeli satove od 9.000 dolara, ali je njegov prvi predsjednički dekret u tekućem mandatu bio objava takmičenja za najboljeg ruskog zavarivača, zidara, električara, rudara i vozača kamiona. Pobjednici su dobili nagrade od 300.000 rubalja (10.170 dolara), drugoplasirani po 200.000 rubalja, a treći po 100.000 rubalja. U to vrijeme *AFP* je podsjetio da je Putin vratio još jednu praksu iz sovjetskog doba - novčane naknade za majke koje rode više od jednog djeteta, te medalje za one sa posebno brojnim potomstvom. ●

Kazete dvije godine zastoja. Koliko ova 2014. izborna godina može dodatno zakomplikovati situaciju? Može li se ove godine išta realno uraditi i može li se izbjeći blokada institucija?

- Ja mislim da će raditi sve čitavo ovo vrijeme, uz pojačanu retoriku i sve ono na šta smo ovdje navikli. To će biti i toga moramo biti svi svjesni, to je počelo i ranije nego što smo mislili, čitava ova godina će biti predizborna sa teškim riječima koje će ponekad da naprave zastoja u razvoju. Ali mislim da to neće zaustaviti ove krupne

pljana koji su rekli *ne možete aplicirati*. To sam već rekao - nemoj za aplikaciju vezati neki krupni zahvat kao evropski, pola evropskih zemalja nije primijenilo taj dio Evropske konvencije o ljudskim pravima, a nama su rekli da je uslov da bi aplicirali. Danas se može reći da su nam od 2008. sve lošiji i lošiji izvještaji, dakle da mi nismo radili. Moje je mišljenje obrnuto. Pustite nas da apliciramo, onda mimo svađa političara neka ekipe mladih stručnjaka rade posao, što se desilo u Crnoj Gori. Raspravljajte vi na političkom nivou kako će biti uređen ustav, ko je ljepši, pametniji, ko će doći na vlast, ali mi radimo posao, prilagođavamo standardima EU sve ostale

jedničko rješenje, sa ovog i evropskog prostora. Ovdje žive Evropljani, ugradili smo generacije života u Evropu, kulturološki pripadamo tom miljeu, mi to jesmo, samo nismo dostigli određene standarde evropskih zemalja. Mi tu pripadamo i to je pitanje koje trebamo rješavati.

Kad će biti rješenja za to?

- Nema ga ove godine. Ni sa nama ovdje u BiH, a ni sa ovom ekipom evropskih političara. O tome će se objektivno pričati na proljeće iduće godine, što je nama veliki gubitak vremena, ali realno, idu evropski i naši izbori. Mislim da će opet biti teško ukoliko Evropljani ne naprave taj značajni iskorak. Ja ovo ne govorim bez razloga.

DRŽAVA ILI PARTIJA?

Na tragu rasprave o Dodikovom sukobu interesa kao predsjednika RS i SNSD, mislite li da smo došli do faze da se razmišlja o povlačenju izabranih funkcionera sa vrha stranaka? Spomenuli ste da u Evropi stranački čelnici idu u najjaču izvršnu vlast, ali u okruženju imamo i drugačijih primjera poput Nikolića ili Josipovića?

- Nemam odgovor da ili ne. Moj pristup je obaviti ozbiljnu raspravu o tome na svim nivoima, intelektualnu, partijsku, parlamentarnu, a ne da to

lomimo preko koljena. Ovo vaše pitanje je prouzrokovano, pretpostavljam, zahtjevom jedne političke partije u RS koji se manifestovao preko nekog pojedinca koji je u Ustavnom sudu tražio da se to razmatra.

Ne samo tim. Na početku formiranja aktuelne vlasti imali smo zahtjev da predsjednici najjačih stranaka uđu u izvršnu vlast da bi se lakše dogovarali, pa se ni to nije pokazalo baš najbolje.

- To je obrnut primjer. Zato sam i rekao hajde da obavimo raspravu o to-

me, da čujemo argumente za i protiv. Evo, sami ste rekli, u Hrvatskoj je Josipović odmah rekao *nisam više SDP*, u Srbiji isto tako, ali evo dva primjera, Tomo Nikolić je rekao *ja sam predsjednik svih građana, ali moram reći moja je partija SNS*. Ivo Josipović u kandidaturi za drugi mandat računa na SDP. I Filip Vujanović je potpredsjednik DPS-a, kao što je i predsjednik Makedonije funkcioner svoje stranke, kad govorimo o okruženju. Iskustva su različita. Hajmo mi da ovdje razgovaramo o tome,

možda nađemo najbolje rješenje. Naravno, ne mora biti da ćemo naći, možda se još više posvađamo kao što je to slučaj u BiH oko raznih stvari, ali je vrijeme za široku raspravu o tome. Ja lično mislim da ništa nećemo dobiti ako kažemo *kad izaberete člana Predsjedništva, da on mora da izađe iz partije*. Na kraju, mi u BiH imamo samo jedan primjer, SDS je to ugradio u svoj Statut, i sad imaju unutrašnji sukob oko toga da li je bolje biti predsjednik partije ili kandidat za predsjednika RS.

projekte. Možda hoće neka sitnija ulaganja, neku tekstilnu fabriku ili preradu obuće koja bi nam također dobro došla zbog zapošljavanja, ali ove velike neće. Prirodno da, ako sam dobro razumio pitanje, mislite da je moguće sporije formiranje vlasti poslije izbora na svim nivoima...

Ne, mislim na to koliko je moguće da se na kompletnu strukturu vlasti koja se bira, preslika ova blokada koja se dešava u Parlamentu FBiH?

- Mislite prije izbora ili poslije izbora?

Od danas pa do 15. oktobra.

- To je moguće. Parlamenti su slika društva u cjelini. Građani su izabrali te ljude kao svoje najbolje predstavnike, pa nam sad, kao i svugdje u svijetu, ne vrijedi to što mi pojedinačno kažemo *nije ovaj najbolji*. Generalno jeste i oni odražavaju ono što građani misle, preko njih idu razna sukobljavanja, pa i blokade. U izbornoj godini kod nas se pokazuje da je tu sve više sporosti u rješavanju stvari u parlamentima, ali u vladama ja mislim nije. A ako funkcionišu izvršni organi vlasti, onda neće biti zastoja u razvojnim programima. Ja mislim da su oni najvažnija stvar.

Možemo li se vratiti na evropsku priču? Krajem devedesetih slušali smo da smo 2014. članica EU. Poslije toga je došla 2018, pa 2020. i sad više nema nikakve godine. Gdje smo realno na tom evropskom putu u ovom trenutku?

- Zadnji ili predzadnji. A nismo nekada bili. U novembru 2008. smo imali u zapetu isti izvještaj kao i Crna Gora, oni su aplicirali u decembru 2008, a nama je rečeno da ne možemo aplicirati. Ja tu famoznu 2008. i početak 2009. stalno spominjem i nije teško dokazati da mi od tada stojimo. Ponovo govorim, dijelom, našom krivicom, jer mi smo glavni krivci, ali i krivicom Evro-

naše stvari i idemo naprijed. Ovako je sve zastavljeno i ne radi se, a onda, naravno, izmislimo novu temu o kojoj se svađamo. I zato smo sada posljednji. To znači da je nepredvidivo hoćemo li uopšte i biti članovi EU. Pored naše nesposobnosti, tu je i nesnalaženje Evrope koja ima svoje stare floskule *vi morate, vi trebate...* Ja već nekoliko godina nudim obrnut pristup čitavoj Evropi: ima nas ovdje 17 miliona, na zapadnom Balkanu, što nas ne usisate, u čemu je problem? Manji

smo po broju stanovnika nego Rumunija. Pa mi kažu *mi smo ljuti što je Rumunija tako primljena*. Pazite, da je sav ovaj prostor od pet ili kako ko kaže šest zemalja u EU, mi bismo drukčije i brže radili. Ove naše rasprave bi bile dio neke demokratske retorike, svađamo se, ali idemo naprijed. Moraš prihvatiti zakone koji su međunarodni, evropski, isto tako ekonomski i sve ide drukčije. Ali me ovo sad asocira ponekad na priču koju sam nekoliko puta u posljednje vrijeme rekao pa vidim reakciju diplomata, da Evropa ne smije ili neće da pređe Savu i Dunav, da se boji Balkana. To je činjenica. Mislim da moramo naći za-

Neki geostrateški potezi pokazuju da stvar malo ide unazad, možda to nije unazad, možda je to unaprijed, ali se nešto vraća na drugi način. Uticaji nekih drugih sila se pojavljuju na Balkanu i, ako hoće da se zaokruži, Evropa mora da napravi neki jači i brži potez prema ovo nekoliko zemalja Balkana. A, naravno, ako Evropa hoće, kao što sad kažu, da se dijeli na dva dijela, a ja tvrdim da je to na tri jer mora da računa i na nas koji nismo tu, onda je to druga vrsta problema. Onda je ovo što ste pitali potpuno nepredvidivo i možda ga nema ni u vašoj, a ne u mojoj generaciji.

vo i možda ga nema ni u vašoj, a ne u mojoj generaciji.

Što znači da, ako je tako, onda mi možemo razmišljati da se sami zaokružimo pa da budemo neka Švajcarska ili neki fri šop između Istoka i Zapada?

- Da, ali ima nas puno ovdje koji bismo mogli to, Crna Gora, Albanija, Makedonija... Ali situacija se može i na drugi način mijenjati. Ako sve više, ne samo mi nego sva Evropa, energetski zavisimo od Ruske Federacije, onda se to može i politički mijenjati na drugi način. Ja mislim da bi bolje bilo uvlačenje te moćne Rusije u evropsku priču, nego to da se jedna po jedna zemlja odmiče od Evrope i primiče Rusiji, jer to pravi razne konfrontacije, a i ekonomske probleme. Ali ne možemo mi odavde uticati na to. Kad bismo bili razvijeniji onda bismo možda mogli. Da ovdje nije bilo rata, pa da smo iskoristili hidro- i termopotencijale da napravimo energetski raj, mogli bismo se igrati. Kada bismo umjesto sadašnjih 5.000 ili 5.500 megavata instalisane snage imali 10.000, a po potencijalima možemo, mi bismo bili moćni na evropskom tržištu i drukčije bi tu funkcionisali. ●

Sarajevska zima 2014

MORALNA PODRŠKA SVIJETA

Direkciji Festivala *Sarajevska zima* i direktoru **Ibrahmu Spahiću** stigle su odluke predsjednika Evropskog parlamenta **Martina Schulza**, generalnog sekretara Vijeća Evrope **Thorbjørna Jaglanda**, generalnog direktora UNESCO-a **Irine Bokove**, te povjerenice za kulturu EU i EFA **Androulle Vassiliou** o prihvatanju pokroviteljstva nad Festivalom.

U porukama međunarodnih pokrovitelja ističe se važnost tridesetogodišnje tradicije *Sarajevske zime* kao vrhunske kulturne manifestacije mira, umjetnosti i slobode za BiH, Evropu i svijet, posebno na afirmaciji povezivanja umjetnika svijeta u misiji koju ima Festival.

Spahić je, javno se zahvaljujući za moralnu podršku najznačajnijih međunarodnih institucija, rekao da je uvjeren da će bh. institucije suštinski podržati *Sarajevsku zimu*, koja ima izuzetan ugled u svijetu, o čemu svjedoči činjenica da je tokom proteklih decenija izvedeno više od 3.500 programa, uz učešće 33.000 umjetnika pred izvanrednom sarajevskom publikom.

- Sarajevo je danas prepoznatljiv grad umjetnosti. Umjetnici u našem jedinstvenom gradu oblikuju svojom kreativnošću susret civilizacija i kultura svijeta - kaže Spahić.

(s. s.)

86. dodjela Oscara

POČAST ČAROBNJAKU

Na ovogodišnjoj 86. dodjeli *Oscara* 2. marta, odat će se počast 75. godišnjici filma *Čarobnjak iz Oza* kompanije MGM, objavili su producenti dodjele prestižnih nagrada američke Akademije filmskih nagrada i znanosti **Craig Zadan** i **Neil Meron**.

Ovaj obiteljski klasik, fantastična glazbena avantura snimljena davne 1939. po popularnoj dječjoj knjizi **L. Franka Bauma**, zaradila je šest nominacija za *Oscara*, a osvojila dva kipića - za najbolju originalnu pjesmu i najbolju glazbu.

Čarobnjak iz Oza režirao je **Victor Fleming**, a na čelu glumačke ekipe su **Judy Garland**, **Frank Morgan**, **Ray Bolger**, **Bert Lahr**.

Fotografija godine 2013

OMERBAŠIĆU GRAND PRIX

KATEGORIJA PRESS // GRAND PRIX // Sulejman OMERBAŠIĆ - JMBG protesti

Umjetnička galerija BiH bila je domaćin izložbe najboljih fotografija festivala *Fotografija godine 2013*, kojeg organizira portal *Fotografija.ba*, na čijem su otvaranju proglašeni i pobjednici takmičenja organiziranog u okviru festivala.

Najvrijednija nagrada *Grand Prix* pripala je **Sulejmanu Omerbašiću** za fotografiju *JMBG protesti*, a nagrađene su i najbolje fotografije u šest kategorija - *Ljudi*, *Priroda*, *Grad*, *Press*, *Kreativna*, te *Primijenjena fotografija*.

Urednik portala *Fotografija.ba* **Haris Čalkić** rekao je da ga raduje što je od šest pobjednika takmičenja pet iz BiH, što je ocijenio začuđujućim uspjehom jer je ove godine konkurencija bila iznimno jaka.

Na konkurs se prijavilo 250 autora iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, Makedonije i BiH, a 792 fotografije su ušle u širi izbor jer su ispunile tehničke kriterije konkursa. (s. a.)

Preporuka

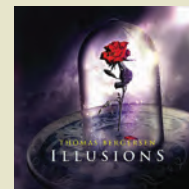
DAMIR FERIZOVIĆ, INFORMATIČAR

FILM: Prije će to biti naučnofantastična serija *Doctor Who*, koja se temelji na lijepim vrijednostima čovjeka kao što su radoznalost, maštovitost (o budućnosti), inteligencija, emotivnost... Čak se i na konačnost ljudskog života pokušava gledati sa pozitivne strane, a autori uvijek teže i ka happy endu.

KNJIGA: *Demistificirani C++* sa kojom sam ušao u programiranje. Dobar uvod u jedan od najpoznatijih programskih jezika i ima dobar pristup tome. Dobra struktura, sa puno primjera.

CD: *Illusions* **Thomasa Bergensena**. Rijetko volim cijele albume, obično tek tri do pet pjesama, ali u ovom albumu volim skoro sve. Obuhvata mnoge vrste muzike i prelijepa je kombinacija orkestra i vokala.

PREDSTAVA: Sve muzičke predstave orkestarskog tipa. Skoro sam bio na predstavi na kojoj su svirali filmsku muziku i mnogo mi se sviđalo. Vjerujem da je mnogo truda potrebno da se izvede jedno ovakvo djelo i da je to veoma teško. Smatram da se tu može dobro vidjeti koliko se ljudska sposobnost može unaprijediti trudom.

WEB:

www.top-coder.com.

[TOPCODER][®]

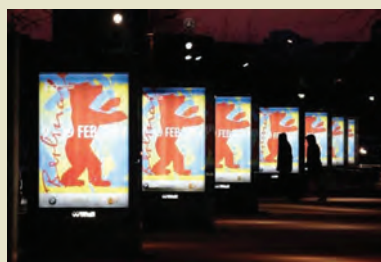
Klasika među informatičarima i sam sam već nekoliko godina aktivan na njoj. Često učestvujem na njihovim algoritamskim takmičenjima, a tu su posloženi i drugi ukusi - design, development, debugging...

64. Berlinale

MEDVJEDE JURI 20 FILMOVA

Na 64. Berlinskom Film Festivalu, koji će trajati od 6. do 16. februara, u različitim kategorijama će biti prikazano 409 filmova. Za nagrade Zlatni medvjed i Srebrni medvjed takmičit će se 20 filmova.

To su *Bai Ri Yan Huo* kineskog reditelja **Yinana Diaoa**, *Boyhood* **Richarda Linklatera**, *Chiisai Ouchi Yojija Yamade*, zatim *Historia del miedo* **Benjamina Naishtata**, *Jack Edwarda Bergera*, *Kraftidioten* **Hansa Pette-rolanda**, *Kreuzweg* **Dietricha Brüggemanna**, *La tercera orilla* **Celine Murge**, *La voie de l'ennemi* **Rachida Bouchareba**, *Macondo* **Sudabeha Mortezaia**, zatim brazilsko-njemački film *Praia do Futuro*, *Tui Na* rediteljice **Ye Lou**, *Zwischen Welten* **Feo Aladaga**, *Wu Ren Qu Hoa Ninga*, *Aimer, boire et chanter* **Alaina Resnaisa**, '71 **Yanna Demanga**, *A loft* **Claudije Llose**, *Die geliebten Schwestern* **Domini-ka Grafa**, te *Stratos* **Yannisa Economidesa** i *Grand Budapest Hotel* **Wesa Andersona**.

Filmovi *The Monuments Men* glumca **Georga Clooneyja**, francusko-njemački film *La belle et la bete* **Christopha Gansa** i *Nymphomaniac Volume* **Larsa von Triera** bit će prikazani van takmičarskog dijela. Direktor Berlinalea **Dieter Kosslick** najavio je dolazak puno glumačkih zvijezda među kojima su **Clooney**, **Bradley Cooper**, **Charlotte Gainsbourg**, **Matt Damon**, **Catherine Deneuve**, **Forest Whitaker**, **Bruno Ganz**, **Uma Thurman**, **Viggo Mortensen**...

TEORIJE ZAVJERE: KAKO SU NACISTI FINANSIRALI HITLEROV BIJEG I SAKRIVANJE NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

Na II svjetskom ratu profitirali su baš svi!

Ispod vojnih operacija između 1939. i 1945. godine vođen je i drugi, tajni i puno isplativiji rat - za umjetnine, zlatne rezerve poharanih država, novac velikih privrednih konglomerata, tajne njemačkih vojnih tehnologija, u kojem su se vrtile stotine milijardi tadašnjih dolara. Magazin Start BiH u narednih nekoliko brojeva prenosi dio priče o kojoj se šapuće decenijama, a stvarni podaci iz tajnih arhiva počinju stizati tek danas...

Sajmon Dansten i Džerard Vilijams uvod svoje knjige *Sivi vuk: Bjekstvo Adolfa Hitlera* počinju citatom iz *Orvelove* 1984. da *Onaj ko kontroliše prošlost, kontroliše budućnost* i konstatacijom da *u policijskom poslu postoji stara izreka koja se može primijeniti na većinu zločina - Slijedi trag novca.* Evo njihovog uvoda.

AKTION ADLERFLUG I AKTION FEUERLAND

Kad se **Adolf Hitler** vratio sa Zapadnog fronta u Minhen, deset dana poslije primirja proglašenog 11. novembra 1918, na njegovom računu u banci bilo je ukupno 15 maraka i 30 feninga - što je vrijedilo koliko dva američka dolara ili i manje od toga. I premda se u javnosti predstavljao kao neko ko strogo i samoprijegorno služi Njemačkoj, Hitler je do 1945. godine postao najbogatiji čovjek u Evropi. Njegovo bogatstvo zasnivalo se na pljački i iznudi. Još od najranijih dana, Hitler je dobijao novčane priloge od njemačkih nacionalista i industrijalaca željnih da se suprotstave prijetnji komunizma u slaboj i dekadentnoj Vajmarskoj republici poslije Prvog svjetskog rata. Kada je Hitler 1933. postao kancelar, Njemačka je pokrenula opsežan program ponovnog naoružavanja kako bi rekonstruisala njemačke oružane snage, što joj je branio ponižavajući mirovni sporazum iz Versaja od 1919. Njemačka je ubrzo postala privlačno tržište za kapitaliste u Americi i Britaniji željne stvaranja profita i jake Njemačke kao bedema u Sred-

TEORIJE ZAVJERE

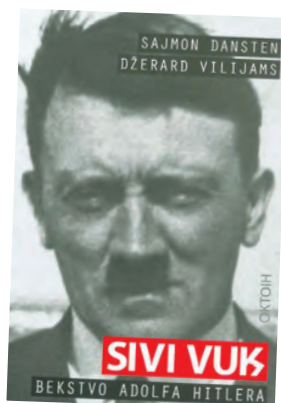
Grey Wolf: The Escape of Adolf Hitler, odnosno *Sivi vuk: Bjekstvo Adolfa Hitlera*, knjigu **Sajmon Danstena i Džerarda Vilijamsa** je 2011. izdao Spitfire Recover Ltd.

Autori tvrde da su prvobitno bili zamislili da snime dokumentarni film na temu teorije zavjera po kojima su **Adolf Hitler** i **Eva Braun** preživjeli Drugi svjetski rat, pobjegli u Argentinu, tamo izrodili djecu, razveli se, a onda Hitler tamo umro 1962. godine. Međutim, kako kažu, iscrpna istraživanja u Argentini, Poljskoj, Njemačkoj, Velikoj Britaniji i na Kanarskom ostrvu Fuerteventura dovela su ih do ubjedljivog dosjea punog pojedinosti koji priča priču potpuno drugačiju od prihvaćene istorije Drugog svjetskog rata.

Teorije o Hitlerovom bijegu nisu nove, čak su i Sovjeti koji su u Berlinu pronašli ugljenisane ostatke Hitlera i Braunove tvrdili da nema pouzdanih dokaza da je firer Trećeg rajha zaista mrtav, a među posljednjim se polovinom januara ove godine pojavila knjiga *Hitler u Brazilu* brazilske studentkinje novinarstva **Simoni Rene Guereiro Dias**, koja tvrdi da je Hitler pobjegao u Argentinu, odatle prešao u Paragvaj, pa u Brazil gdje je umro u svojoj 95. godini.

Osnovna tema ovog feljtona je ipak *trag novca*, odnosno potezi koje je vukao prije svega **Martin Borman** da bi obezbijedio novac - za njemačke ratne operacije, bogaćenje nacističkih zločinaca, njihov eventualni bijeg... Šta god: taj se dio priče relativno lako provjerava, a i da-

nas zvuči fascinantno.

njoj Evropi protiv prijetnje koju je predstavljao komunistički Sovjetski savez.

Dugogodišnji Hitlerov najbliži i najodaniji sljedbenik bio je šef partijske kancelarije i rajhslajter, vođa Rajha, **Martin Borman**. Pošto se Hitler nimalo nije zanimao za administrativne stvari, Borman je ubrzo vodio firerov dnevnik i njegove lične stvari. Kao lukavi privrednik i birokrata, Borman je brzo smislio brojne šeme za uvećanje prihoda kako Nacističke partije, tako i samog Adolfa Hitlera. Mnogo prije spoznaje današnjih fudbalera i košarkaša o tome koliko vrijede prava na njihov lik, Borman je uveo dažbine na svaku upotrebu firerove fizionomije, od plakata do poštanskih maraka - Hitler je lično dobijao nekoliko feninga od svake poštanske marke izdate širom Trećeg rajha. Slično tome, Hitler je dobijao i premiju na svaku tonu čelika i barel nafte koji su proizvodili industrijalci zahvalni što mogu da se bogate na ponovnom njemačkom naoružavanju. I Volstrit i londonski Siti bili su željni da investiraju u oporavljenu njemačku privredu uprkos ispadima nacističkog režima, i to se šurovanje nastavilo čak i pošto je u septembru 1939. bilo proglašeno ratno stanje.

Nacistička ratna mašina je mljela sve pred sobom kao buldožer u pobjedničkim danima *blickriga* 1939-41, protegnutog od Atlantskog okeana sve do kapija Moskve. Većina evrop-

Hitler s Bormanom u Vučjoj jazbini

skih država bila je smrvljena pod nacističkom cokulom i gusjenicama svemoćnih *pancera*. Te zemlje su pod okupacijom bile nemilosrdno pljačkane i otimano im je bogatstvo i kulturno naslijeđe kako bi se napunile riznice nacističke Njemačke i zadovoljila pohlepa njenih korumpiranih lidera. Među njima su Adolf Hitler i feldmaršal **Herman Gering** pribavili najopsežnije i najvrijednije zbirke umjetničkih predmeta u odnosu na ma kog pojedinca tokom čitave istorije. Slično tome, iz nacionalnih trezora okupiranih zemalja poharane su zlatne poluge i kovanice kako bi se plaćale sirovine neophodne za održavanje njemačkih ratnih poduhvata. Nacistička partija je prevashodno bila zločinačka organizacija i njena hijerarhija je dobar dio ovog bogatstva pribavila za sopstvene sumnjive ciljeve, da ne pominjemo zlato i novac oduzet od žrtava *holokausta* prije nego što su one bile pobijene u gasnim komorama logora smrti. Velike količine zlata i dragog kamenja prebacivane su kroz neutralne zemlje Švajcarsku, Švedsku i Španiju, i znatna lična bogatstva u potaji su sklonjena na brojeve računa u švajcarskim bankama. Postoji stara njemačka izreka koja veli da *novac ne donosi sreću osim ako vam ne leži u švajcarskoj banci*.

Godine 1943. Martin Borman je shvatio da je rat izgubljen i da je Nacistička partija osuđena na uništenje. Pokrenuo je *Aktion Adler-*

flug (Projekt Orlov let) za krijumčarenje zlatnih poluga, dragulja i drugih dragocjenosti iz Njemačke u bezbjedna skrovišta širom svijeta, naročito u Južnu Ameriku. Iznos novca je bio zaprepasćujuće velik. Neće se ponoviti Versajski ugovor kada je Njemačka bila lišena svega šta je imala i svih svojih bogatstava. Istovremeno, Borman je smislio *Aktion Feuerland* (Projekt Vatrene zemlja) da bi obezbijedio sklonište za nacističke lidere. Izabrana

jazbina nalazila se u srcu Patagonije u Argentini. Cijena je bila visoka, ali nacističko zlato je bilo moćno sredstvo ubjeđivanja. Argentinske zlatne rezerve narasle su sa 346 tona 1940. godine na 1.173 tone godine 1945. - što odgovara iznosu od oko 1,4 milijarde dolara. U Brazilu su porasle sa 50 tona na 346 u istom periodu, šta je bilo uvećanje od 350 miliona dolara. Poređenja radi, cijena zlata je 1945. iznosila 37 dolara po unci. Sada, dok ovo pišemo, ona je 1.360 dolara po unci. Slično tome, kupovna moć američkog dolara je 1945. bila približno dvanaest puta veća nego danas, tako da se svi iznosi navedeni u ovoj knjizi moraju pomnožiti najmanje sa deset da bi se shvatila njihova stvarna vrijednost.

Godine 1944. zapadni saveznici su se pripremili za invaziju sjeveroistočne Evrope putem najvećeg amfibijskog iskrcavanja u istoriji, na obali Normandije u Francuskoj. Saveznici su bili veoma svjesni superiornosti njemačke vojne tehnologije, od teškog tenka *Tigar 1* do mlaznog lovca *Meseršmit 262*, kao i prvog balističkog projektila na svijetu - *V-2, oružja odmazde*. Isto tako, saveznici su se veoma plašili da bi Nijemci mogli da razviju prvu atomsku bombu. Dokazi o iskorjenjivanju Jevreja i drugih manjina bili su sve očigledniji, kao i dokazi za pljačku evropskog bogatstva i slavnih umjetničkih djela. U skladu sa tim, Saveznici su formirali mnoštvo elitnih specijalnih snaga kako bi rješavali svaki od tih problema. Timovi ratnika i stručnjaka, poput *Isturene jedinice broj 30, Spomeničara, TICOM-a i Misije Alsos*, bili su u prethodnici svake savezničke armije kako bi otkrivali njemačku vojnu tehnologiju, plijen i skrivena blaga. Njihov posao je bio toliko tajan da se njihovi

izuzetni poduhvati smiju otkrivati tek danas, poslije mnogo godina skrivanja u tajnim dokumentima. Te elitne jedinice su bile ključne u porazu Njemačke i, po potonjem izbijanju hladnog rata, njihove su uloge postale integralni dio borbe protiv komunizma. Njihova potraga za nacističkim oružjem i istraživačkim projektima pokazala se neprocjenjivom u poslijeratnoj trci u osvajanju svemira i razvoju interkontinentalnih balističkih pro-

jektila, usavršenih podmornica i agenasa za biološko ratovanje.

Dok se poraz primicao, članovi nacističke hijerarhije poput rajhsfirera SS **Hajnrha Himmlera** pokušavali su očajnički da zaključe separatni mir sa zapadnim saveznicima, sa tim da se demokratske sile udruže sa Njemačkom kako bi se borile protiv prijetnje komunizma dok Crvena armija divlja Istočnom Evropom. Većina tih mirovnih probnih balona puštena je preko neutralnih zemalja agentima britanske tajne službe MI-6 ili američkog Kabineta strateških službi OSS. Glavni centar OSS u Evropi nalazio se u Švajcarskoj i njime je upravljao **Alen Dals**, koji će kasnije biti direktor Centralne obavještajne agencije (CIA), između 1953. i 1961. Iz svoje kancelarije u Bernu, Dals je koordinirao stotine agenata, među kojima i nekoliko nacističkih diplomata, širom okupirane Evrope. Početkom 1945. Dals je bio u direktnoj komunikaciji sa različitim nacističkim frakcijama i generalima *Vermahta* da bi ugovorio separatni mir u Italiji i Austriji, skratio rat i okončao patnju miliona ljudi.

ULTRATAJNA ENIGME

Borman je do kraja bio odlučan da spasi opljačkano blago Njemačke za sopstvene bezbočne ciljeve i za izdržavanje odabrane grupe nacista poslije vojnog poraza i pada Berlina. Ogromna sredstva bila su kanalisanu u inostranstvo, a velike zalihe zlatnih poluga i ukradenih umjetničkih djela bile su sakrivene u podzemlju, u dubokim rudnicima širom Trećeg rajha. One su bile opremljene eksplozivom koji bi ih uništio, što je Borman smatrao poželjnijim nego da se dozvoli da padnu u ruke boljševičkih hordi. Ali za Bormanu su umjetnička djela bila i sredstvo za cjenkanje. Čini se očiglednim da je Borman nudio OSS faustovsku pogodbu: plodove hiljadu godina zapadnjačke umjetnosti zajedno sa tajnama napredne vojne tehnologije nacističke Njemačke u zamjenu za bjekstvo jednog čovjeka - Adolfa Hitlera. Alternativa je bila potpuno uništenje dragulja zapadnjačke civilizacije. Bio je to ključ za *Aktion Feuerland*. Pogodba je sklopljena i 28. aprila uveče 1945. godine plan je počeo da se realizuje.

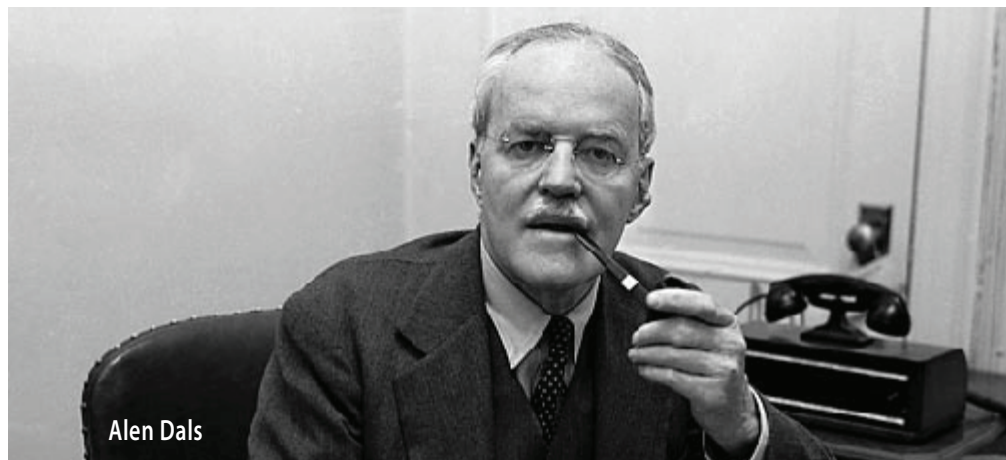
Sivi vuk je bio u bjekstvu.

Prvi dio knjige nosi naslov *Nacisti trijumfuju* i počinje poglavljem *Nahriniti zvijer*.

Početkom oktobra 1942. Treći rajh je bio u zenitu uspjeha. Carstvo koje su zauzele Hitlerove vojske protezalo se od Arktičkog mora sjeverne Norveške na jug sve do pustinja Sjeverne Afrike, i od atlantske obale Francuske na istok do rijeke Volge, duboko unutar Sovjetskog saveza. Na sjevernoafričkom frontu *Vermahta*, *Afrički korpus* feldmaršala **Ervina Romela** zaposjeo je granicu Egipta radi konačne ofanzive da bi se zauzeo Suecki kanal - žila kucavica Britanskog carstva. Na Volgi se *Šesta armija* generala **Fon Paulusa** probijala metar po metar u Staljingrad u divljim uličnim borbama. Ako Suecki kanal i Staljingrad padnu Nijemcima u ruke, oni će moći lako da se dočepaju naftnih polja

Bliskog istoka i Kavkaza, koja će hraniti njemačku ratnu mašinu životnom tečnošću neophodnom za ratovanje i dovoljnom za više decenija u budućnosti.

U međuvremenu, brodovi iz Kanade i Sjedinjenih Država koji su prevozili gorivo, municiju, čak i hranu koja je zaraćenoj Britaniji bila potrebna da bi opstala poslije tri iscrpljujuće godine ratovanja, tonuli su na dno Atlantika u užasno velikom broju, zahvaljujući njemačkim podmornicama. Iz baza na atlantskoj obali Francuske, podmornice admirala **Karla Denica** isplivljavale su i okupljale se u *vučje čopore* na zapadnim morskim putevima. Od januara 1940. britanski stručnjaci u Državnoj školi za kodove i šifre u Blekli Parku bili su sve uspješniji u provaljivanju uhvaćenih

Alen Dals

njemačkih signalnih poruka koje je generisala mašina za šifrovanje *Enigma*, tako da su dolazili do niza neprocjenjivih tajnih obavještajnih podataka - pod šifrovanim imenom *Ultra*, koji će Saveznicima omogućiti da donose izuzetno pronicljive zaključke o namjerama i sposobnostima Hitlerovih oružanih snaga. Bez obzira na to, tek su u maju 1941. mašina *Enigma* i priručnik za njeno korištenje, sa jedne zarobljene podmornice, omogućili provaljivanje šifara *Kriegsmarine*, njemačke ratne mornarice. Za neko vrijeme britanski uspjesi u borbi protiv podmornica ohrabrujuće su porasli, ali u februaru 1942. modifikacija sistema za formiranje *Enigminih* šifri - pod šifrovanim imenom *Ajkula*, koje su joj dali u Blekli Parku - još jednom je uskratila Kraljevskoj mornarici dragocjeni pristup Denicovim operativnim naređenjima namijenjenim komandantima njegovih podmornica na moru. Cijena tog osujećivanja tek će se pokazati.

Rano ujutro 2. novembra 1942. konvoj s oznakom SC-107, koji se sastojao od 42 broda na putu za istok iz Njujorka, primicao se *Crnoj jami* - jazu od 1.100 kilometara usred Atlantika gdje brodove nisu mogli štititi saveznički avioni. Na konvoj se okomilo 13 podmornica iz *Grupe Viola* (*Gruppe Veilchen*). U to vrijeme su brojni saveznički brodovi bili odaslani daleko na jug da bi učestvovali u *Operaciji baklja*, invaziji na francusku Sjevernu Afriku. Konvoj SC-107 je štitila samo kanadska grupa za pratnju C4, u kojoj su bili tek jedan razarač i četiri korvete. Pod okriljem tame i nevremena, dvije podmornice su se provukle kroz rastegnuti kordon pratnje i manevrima

se postavile u položaj za napad. Podmornica U-402 komandanta barona **Zigfrida fon Forstnera** ispalila je salvu torpeda s udaljenosti od 400 metara. Jedan je pogodio teretnjak SS *Osvit carstva* posred korita i teško ga ošteti. Njega će kasnije dokrajčiti U-84 starijeg poručnika **Horsta Uphofa**. I podmornica U-522 komandanta **Herberta Šnajdera** probila se kroz pratnju i potopila čak četiri broda. Do zore *Grupe Viola* je potopila osam brodova i oštetila još dva. Podmornice su zatim šmugnule da bi izbjegle otkrivanje, ali su morale da ostanu na površini da bi i dalje pratile konvoj.

Cijelog sljedećeg dana konvoj SC-107 je pokušavao da izbjegava *vučji čopor* promjenama kursa kad god bi mu magla ili snježne oluje

pružili kratkotrajni zaklon. Ubrzo poslije ranog sutona 3. novembra, U-89 komandanta **Ditriha Lomana** se zavukla posred konvoja i ispalila pet torpeda. Dva su pogodila metu, uključujući i komandni brod SS *Džejpor* nosivosti 5.318 tona, natovaren municijom. Oko ponoći, U-132 starijeg poručnika **Ernsta Fogelsanga** je izbacila lepezu od pet torpeda u desni bok konvoja SC-107. Pogodena su tri broda. Trideset minuta kasnije jedan od tih brodova koji je nosio municiju eksplodirao je tolikom silinom da su brodovi na površini u krugu od desetak kilometara osjetili udar, a podmornice na dubini od 60 metara bile su uzdrmane udarnim talasom - štaviše, U-132 i njena posada nestali su bez traga i glasa. Dana 5. novembra, dalekometni bombarder Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva *Oslobodilac* iz eskadrona broj 120 doletio je iznad konvoja SC-107, koji se potom sastao sa novom pomorskom pratnjom s Islanda. Kada je podmornica U-89 bila oštećena u vazdušnom napadu, *Grupe Viola* je prekinula bitku. Izvojevala je značajnu pobjedu: sve u svemu, 15 od 42 trgovačka broda bili su potopljeni, a četiri oštećeni, tako da je izgubljeno ukupno 107.958 tona tovara.

IG FARBEN I STANDARD OIL

Samo u novembru 1942. potopljeno je ukupno 730.000 tona savezničkih tovara. U cijeloj 1942. Saveznici su izgubili, kako se procjenjuje, 1.661 brod i 6,5 miliona tona tovara zbog napada podmornica. Potopljeno je oko 87 podmornica, ali naručena je izrada 238 novih i te godine je Denicova flota narasla sa 91

na 212 podmornica. Poznato je da je britanski premijer **Vinston Čerčil** napisao: *Tokom rata sam strepio samo zbog opasnosti od podmornica. On je izjavio: Od njihovog poraza je zavisio ishod Drugog svjetskog rata.*

Ako su troškovi Drugog svjetskog rata u krvi i bijedi toliko veliki da se gotovo ne mogu izračunati, isto važi i za materijalna dobra - ali za one srećne i dalekovidne, ogromne nestašice istovremeno stvaraju i ogromne mogućnosti.

Uslovi Versajskog mira, nametnuti Njemačkoj poslije poraza u Prvom svjetskom ratu, bili su drakonski. Članovi 231. do 248. klauzule o ratnoj krivici, sadržali su odredbu po kojoj je Njemačka isključivo nosila odgovornost za rat, pa je stoga morala platiti ogromne reparacije Francuskoj, Belgiji, Britaniji i drugim zemljama. Sume o kojima je riječ

iznosile su 132 milijarde zlatnih maraka (31,4 milijarde dolara). Kada je Njemačka propustila da plati, francuska i belgijska vojska su okupirale Rajnland. Marka je doživjela kolaps, a privredu su spasili samo veliki krediti Volstrita i drugih međunarodnih banaka. U avgustu 1924. *Dosov plan*, koji je isposlovala američka vlada, uveo je

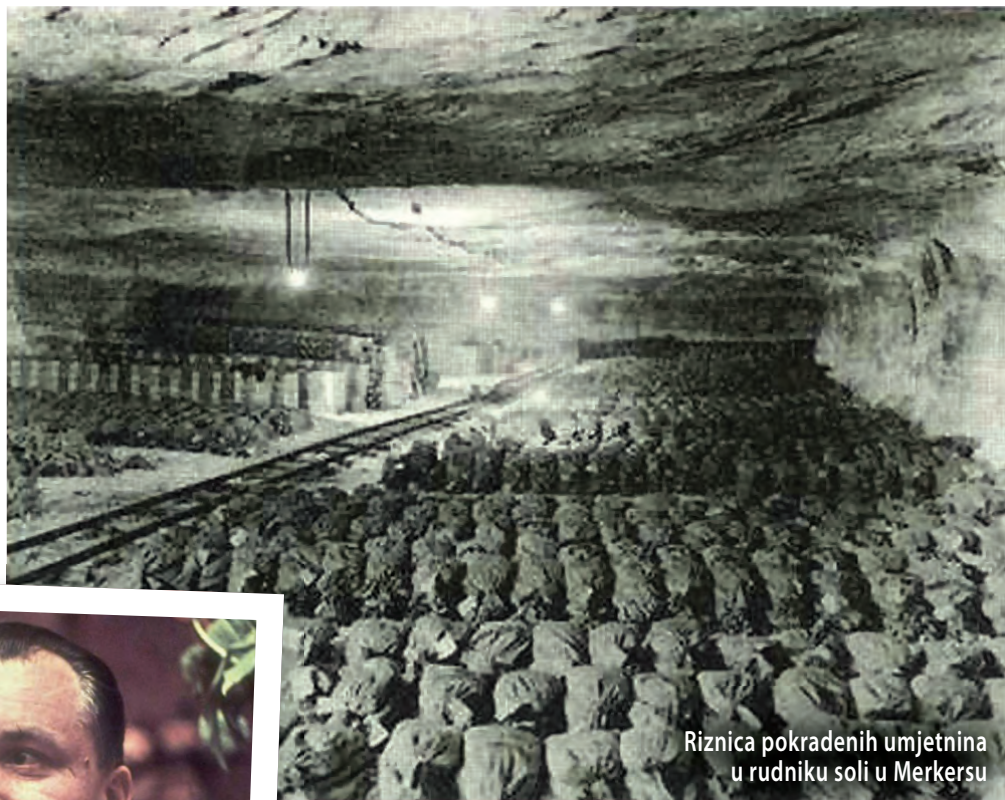
moratorijum na reparacije i obezbijedio kredit od 200 miliona dolara da bi se pokrenula industrijska rekonstrukcija Njemačke. Ovo elegantno rješenje omogućilo je američkom novcu da finansira njemačku industriju kroz kredite, dok je njemačka vlada mogla plaćati reparacije Britaniji i Francuskoj, koje su opet zato mogle da otplaćuju Americi kredite podignute da bi se finansirali kolasalni vojni troškovi tokom Prvog svjetskog rata. U deceniji između 1921. i 1931. međunarodne banke su obezbijedile za Njemačku kredite od oko 27 milijardi maraka, dok su Saveznici dobili

Martin Borman

la je proces reparacija.

Dva američka privredna advokata aktivno angažovana u dotoku sredstava iz SAD u Njemačku bili su braća **Velš - Džon Foster i Alen**. Oni su radili za prestižnu njujoršku advokatsku firmu *Saliven i Kromvel*. Zastupali su poslovne klijente koji su željeli da investiraju u njemačku industriju ili ulaze u ortakluk sa već formiranim kompanijama. Braća Dals, izdanci patricijske porodice s Istočne obale sa tradicijom u javnim službama, imali su zavidno prethodno iskustvo i kontakte za ovu ulogu. Ujak im je bio **Robert Lansing**, državni se-

Riznica pokradenih umjetnina u rudniku soli u Merkersu

oko 19,1 milijardi maraka u reparacijama. Osnovana 1930. samo za tu svrhu, Banka za međunarodna poravnjanja (BIS) u Bazelu, u Švajcarskoj, imala je osoblje iz svih država učesnica i nadzira-

kreter SAD pod predsjednikom **Vudroom Vilsonom**. Za vrijeme I svjetskog rata, Alen je služio kao ataše Stejt departmenta u Berlinu, Beču i Bernu u neutralnoj Švajcarskoj, gdje je prikupljao obavještajne podatke o Centralnim silama. Na poziv *ujke Berta* Lansinga oba brata Dals su postala članovi komisije SAD na Mirovnoj konferenciji u Parizu 1919-20, koja je završila *Versajskim mirom*.

Američke korporacije poput *Alcoa* (Američka kompanija za aluminijum), *Dipona*, IBM (Internacionalne poslovne mašine), *Dženeral motorsa*, ITT (Internacionalni telefon i telegraf), *Fordove* automobilske kompanije i *Dženeral elektrika* značajno su investirale u Njemačkoj. Zajednička preduzeća stvarana su radi razmjene tehničkih inovacija i podjele tržišta širom svijeta. Ovo je dovelo do spajanja postojećih njemačkih kompanija u moćne i uticajne konglomerate, poput *Interessen-Gemeinschaft Farben-industrie IG Farben*, osnovane 1915. godine. IG Farben je bio tržišni lider u proizvodnji hemikalija, boja, farmaceutika, eksploziva, gume i mnoštva drugih proizvoda. Staviše, IG Farben je bio prototip vojno-industrijskog kompleksa. U aprilu 1929. *Standard oil* iz Nju Džersija udružio se sa IG Farben u razvoju procesa hidrogenizacije radi pretvaranja uglja u naftu. I, opet, američki novac je finansirao istraživanje i razvoj u Njemačkoj dok su dvije kompanije namjeravale da međusobno podijele svjetsko tržište. Zauzvrat, IG Farben je obećao da će dostaviti tehničke specifikacije svog novog *buna* procesa za proizvodnju sintetičke gume, što je bio vitalni strateški resurs za obje zemlje. Kako se udio SAD u Njemačkoj povećavao, tako su zvaničnici američke vlade bili sve nescloniji da podrže ponovljene zahtjeve Francuske i Britanije, iz straha da ne ugroze američke investicije.

(nastavit će se)

SIVI VUK

Ime **Adolf** potiče od uzvišenog staronjemačkog izraza koji znači *plemeniti vuk*. Od samog početka **Adolf Hitler** je kao svoje ratno ime koristio riječ *vuk*. Bila je to titula koju je koristio cijelog života.

Njegova prva ljubavnica **Mici Rajter** nazivala ga je *Vukom*, a **Evi Braun** su ga predstavili kao *gospodina Vuka*. Za bliske pijatelje, kao što su bili članovi porodice **Vagner**, nasljednici kompozitora **Riharda Vagnera**, on je bio *čika Vuk*.

Kada je Hitler postao poznatiji u javnosti, dao je da se prezime njegove mlađe sestre **Paule** promijeni u **Volf** (*vuk*) da bi ona mogla mirno živjeti u Beču gdje je upravljala prodavnicom umjetničkih i zanatskih predmeta. Kad je 1960.

umrla, sahranjena je kao **Paula Volf** u Berhtesgadenu.

Hitlerova jahta se zvala *Seewolf* (Morski vuk), a njegov lični avion *Fliegende Wolf* (Leteći vuk). Hitlerov glavni štab u Istočnoj Pruskoj bio je *Wolfschanze* (Vučja jazbina); u Ukrajini se zvao *Werwolf* (Vukodlak), dok je štab bitke za Francusku bio *Wolfsschlucht* (Vučja klisura).

Jedno od najmoćnijih Hitlerovih oružja tokom Drugog svjetskog rata bili su *vučji čopori* podmornica, a same podmornice bile su poznate kao *sivi vukovi* i autori knjige smatraju da je upravo u podmornici iz *vučjeg čopora* sa šifrovanim imenom *Gruppe Seewolf* Hitler pobjegao u Argentinu, gde je svoje pozne godine proveo kao poslovični *Sivi vuk*.

OSVRĆEMO SE MI, VJERUJ, NIJE MI LAKO

0 snijegu, Popu i parkiranju

Čim sam parkirao pred zgradom Vlade FBiH, pojavio se policajac: "Gosn! Ne možete ovdje parkirati. Ovdje parkiraju premijer, ministri, poslanici koji im poslom dolaze, ugledni gosti Vlade FBiH i razni političari". "Nema veze, ne sekirajte se. Imam ugrađen alarm!", rekao sam...

PIŠE: Asaf Bećirović

SNIJEG: Tog jutra sam se probudio u pravcu kazaljke na satu. Oko četiri ujutro. Pomuzao sam krave, pokidao klanicu, stavio stoci sje-na u jasje. Stoci je bilo drago. A i ja sam bio zadovoljan.

Nakon svega, srkao sam domaći čaj od nane. A na radiju je sviralo turbofolk. *Uz vetar sam uvek išo i nikoga nisam šiš'o, od malena radim tako, ja sam rođen naopako*, pjevalo je. Onda su vijesti javile da snijeg je zakrčio neke od puteva i blokirao saobraćaj.

Nazvao sam radio.

"Ima l' snijeg nekih zahrtjeva da bi odblokirao put?", pitao sam.

Ovi sa radija su rekli da zajebejem nekog drugog. Zato sam nazvao komšiju, onog što hranu uzima iz kontejnera.

Njega sam pitao pe-re l' on te kontejnere redovno, jer čistoća je pola zdravlja. Onda je on ljutito rekao da zajebejem nekog drugog.

Šta ću, odem u šta-lu, krave zajebevat.

Al' prije nego sam

išta rekao, Rumenka se uznemirila pa ju je Milka pitala a da šta joj je?

"Stiže mljekar!", rekla je Rumenka.

"Pa šta?", rekla je Milka.

"Hladne su mu ruke!", objasnila je Rumenka.

ŠVEDANI: Taj dio zemlje... ako me pamćenje dobro služi o Tomašici se radi, uvijek je bio, biće i jeste naš. Ako ni zbog čega drugog, onog zbog masovne grobnice oko 400 pobijenih Bošnjaka i Hrvata.

Četnici su ih tamo strpali. Baš kao što su u masovne grobnice strpali oko 8.000 Bošnjaka u Srebrenici, što je sud u Hagu i kvalifikovao kao genocid. I sad se nađe tamo neki Švedanin da sve to fino, u tamošnjim novinama, negira.

O tome sam razmišljao kad mi je poznanik iz Beograda, bivši Sarajlija, kad smo razgovarali o genocidu u BiH, pričao o tome da se sve to desilo zato što je njihova tradicionalna tole-

rancija malo popustila pa, eto, bi genocid. Pitao me tada, među ostalim, i kako je, zapravo, došlo do, kako je rekao, rata u BiH.

"Bilo je mnogo pušača i na njihovoj i na našoj strani, koji nisu imali čime da zapale. Tako je došlo do razmene vatre!", objasnio sam mu. Potom sam gledao suđenje Radovanu Karadžiću koji je za svjedoka odbrane pozvao đenerala Ratka Mladića.

Koji je odbio svjedočiti dok mu iz ćelije ne donesu zube. I kad ih je dobio, odbio je svjedočiti.

I onaj Beograđanin je gledao svog đenerala,

zasjedanja Parlamenta FBiH.

Jedan od poslanika je pričao i pričao pa ga je predsjedavajući upozorio kako je vrijeme za diskusiju ograničeno. Odobrio sam jer mi se činilo da je to u skladu sa poslanicima. Inače, govorio bi taj poslanik sve što mu padne na pamet, ali nema na šta da mu padne, pa dobro je ograničiti ga.

Tu je nastupila pauza u zasjedanju koju sam iskoristio da nazovem tetku koja je predavala na Pravnom fakultetu u Sarajevu.

"Ako zoveš da ti sredim diplomu pravnika, uzalud se nadaš!", rekla je spika.

Objasnim da ne zovem zbog toga,

nego ako može da posudi mi sto maraka. Rekla je da nema, da već dva mjeseca nije primila platu.

Onda sam ja poslao telegram Pravnom fakultetu. U telegramu je pisalo: "Profesorima koji ni ovog mjeseca nisu primili plate, više sreće drugi put!"

I kao potpisnika stavio Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo.

POP I ALARM: Evo je i Slobodan Popo-

vić napustio SDPBiH. Nije jedini. No, nije najveći problem te stranke što ju napuštaju ugledni ljudi, nego što je napuštaju i glasači.

Al' jebeš politiku. Seks je prava stvar, makar ga i plaćali. Prostituki sam rekao da se zovem tako kako se zovem, da sam političar i da imam 55 godina i pošten sam čovjek.

Ona je rekla da se zove Monika, da ima 35 godina i da prostitucijom se bavi već deset godina i još uvijek je nevina. Fino smo se složili.

Nakon Monike, trebalo je da obavim neki poslić u Drugoj gimnaziji, pa sam parkirao pred zgradom Vlade FBiH. Čim sam parkirao, pojavio se policajac.

"Gosn! Ne možete ovdje parkirati. Ovdje parkiraju premijer, ministri, poslanici koji im poslom dolaze, ugledni gosti Vlade FBiH i razni političari."

"Nema veze, ne sekirajte se. Imam ugrađen alarm!", rekao sam. ●

pa nazvao da pita za mišljenje.

"Srbi su žrtve velikih sila. Naročito velike Srbije!", rekao sam.

UNIVERZITET: Na trafici sam kupio kutiju drine, upaljač, noktaricu, bingo listić, žvake, Oslobođenje, Jutarnji i križaljke. Kad je prodavačica pitala trebam li još nešto, rekao sam:

"Ako imate diploma Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, dajte bilo koju!"

Ona je rekla da nema, a ja sam rekao da, ako već tih nemaju, može l' diploma sportskog menadžera. Nije bilo.

Potom sam rekao da bih, ako ih još ima, bio zadovoljan i diplomom Fakulteta za poslovnu ekonomiju u Travniku i Kiseljaku.

"Rasprodato!", žalila je prodavačica i uputila me u susjednu trafiku.

Ni tamo ih nije bilo. Rasprodato! A meni mrsko ići na Pale il' Sokolac.

Vratim se kući, upalim televiziju. Izvještaj sa

Kontaktiraj

Kupi

Prodajem vrlo rijetku stolicu za ljuljanje. Pomaže kod neuredne stolice. Može zamjena za neki drugi laksativ. Zvati na telefon.

Nagrada TINJAK 2014.

www.startbih.info

Pošaljite reportaže do 15. aprila 2014. i osvojite NAGRADU EKREM TINJAK

Magazin START BiH, portal www.startbih.info i UG Pozitivne vrijednosti, uz podršku Ureda za slobodu medija OSCE-a iz Beča, raspisuju konkurs za novinarsku nagradu EKREM TINJAK, koja će biti dodijeljena za najbolju reportažu objavljenu u printanim medijima (dnevne novine i magazini) i na web-portalima tokom 2013. godine.

Radove na konkurs mogu do 15. aprila 2014. prijaviti autori, redakcije, kao i svi oni koji su zapazili kvalitetnu reportažu.

Prijava mora sadržavati ime, prezime, kontakt autora i reportažu u elektronskoj formi, s obavezno naznačenim datumom i mjestom objavljivanja.

NAGRAĐENA ĆE BITI SAMO JEDNA. Autor dobiva 2.000 KM, skulpturu koja je autorski rad akademskog vajara Admira Halilovića, te diplomu.

Radove treba slati na adresu magazina START BiH u Sarajevu - Ulica La benevolencije 6, 71000 Sarajevo ili na e-mail: redakcija@startbih.info.

Sve dodatne informacije možete dobiti u redakciji magazina START BiH ili na telefon 033/260-210.

Nagrada EKREM TINJAK, posvećena prerano preminulom uredniku i novinaru magazina START BiH Ekremu Tinjku, bit će dodijeljena treći put. Prošle godine dobio ju je Almir Pajneta, za reportažu *Desant na Školj*.

Reportaža (engl. *report* - izveštaj)

Reportaža je određena svim informativnim elementima, potencijalom, količinom informacija. U reportaži nije riječ o aktuelnom, značajnom događaju, već je to opširnija interpretacija i deskripcija nekog događaja, koji je važan za nekog pojedinca.

Reportaža je neka vrsta novinarske ilustracije onoga što može biti značajno za pojedinca kao pripadnika društva. Može da uključi emociju i lični doživljaj novinara. Predstavlja umjetničku sliku života.

Reportaža je najzahtjevnija i najsloženija novinarska vrsta.

Zahtijeva vrlo temeljite pripreme, budno sudjelovanje u događanju te zapažanje svih detalja.

Pravog reportera odlikuje iznimna spretnost u umijeću prenošenja događaja ili pojave u obliku dinamične priče.

Kompoziciju reportaže čine uvod, u kojem najavljujemo i određujemo temu o kojoj pišemo, zaplet, kroz koji ulazimo u sam problem, kulminacija, u kojoj stvaramo napetost u iščekivanju najbitnijeg u događaju, rasplet ili obrat, u kojem razrješujemo zaplet, te poruka, kojom ujedno završavamo priču.

Tematska reportaža može biti iz najrazličitijih područja života i u povodu najrazličitijih događanja.

Medijski sponzori:

Gracija NEZAVISNE
novine

klix

DANI OSLOBODENJE

Vijeće za štampu
u Bosni i Hercegovini